

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

POGOVORI 60

Svetozar Vukmanović-Tempo: ALI SO NUJNE SPREMEMBE V NAŠEM SISTEMU PLANIRANJA?

Roman Albreht: O NEKATERIH PROBLEMIH SAMOUPRAVLJANJA IN DELITVE DOHODKA V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH

Lojze Capuder: NEKAJ UGOTOVITEV O PROBLEMIH GRADBENIŠTVA V ZVEZI S STANOVANJSKO IZGRADNJO

Sobota, 21. januarja 1961
Štev. 3, leto XIX.

V OKVIRU

V podjetju so uvedli prisilno upravo. Moramo reči, da občina, ki je to storila, ni posebno pazila na zakonitost takega postopka. Kot da je prisilna uprava nekakšna vsakdanja malenkost ali pa celo metoda dela, ne pa nekaj izrednega, kar mora in more vplivati na kolektiv v njegovi prihodnosti. Prisilno upravo so uvedli zaradi nekakšnih sporov in ne, vsaj v bistvu ne, zaradi gospodarskega propadanja. Sicer pa je direktor ostal direktor (?), prisilni upravitelj pa je še nekaj več nad direktorjem. In tako je

mogel v danih okoliščinah) slabemu gospodarjenju in »višji organizaciji«, ki je držala roko nad neidočo proizvodnjo. Vse ugovarjanje ni nič pomagalo in zdaj so na bobnu. Tisti, ki so spravili podjetje v tak položaj, so si že poiskali službe. Kolektiv pa je ostal brez pravic, da pove, kaj in kam želi. In zato zanj malo manj kot licitirajo, češ kdo da več. Ne pogajajo se za delavce, pač pa gre za pokrite delavnice, za osnovna sredstva. Za ta se potegujejo.

Prav je, da čuti posledice v kolektiv (kapitan naj ne

Prisilna uprava - za šalo ali zares?

zdaj kolektiv že nekaj mesecev v prisilni upravi brez pravic, le dolžnosti so ostale slej ko prej. Posledice: ljudje, še posebno strokovno sposobnejši, zapuščajo nasledlo ladjo!

To je primer s Stajerskega. Nekaj podobnega poznamo tudi v Ljubljani.

Kako torej pride kolektiv proizvajalcev do tega, da mu odrečejo vse pravice, ne da bi bil sam kaj posebno kriv? V nekem primeru, kjer so uvedli prisilno upravo zaradi gospodarskega propada podjetja, stvar ni dosti drugačna. Tudi v tem primeru bi kazalo razmisлити, ali je tak skrajni ukrep umesten, kajti kolektiv se je upiral (kolikor se je pač

zapušča potapljaajoče se ladje), če je slabo gospodaril. Niti to, da se delavski svet ni uveljavil, ne more biti opravičilo, kajti prav v tej soodgovornosti za kolektiv in gospodarjenje je bistvo njegovega dela. Vendar pa bi kazalo razlikovati gospodarjenje od sporov, ki so včasih lahko zelo osebni. V mnogih primerih je treba stvar urediti drugače, ne pa s prisilno upravo in na škodo kolektiva. Za vsak neuspeh prav gotovo ne more biti vselej kriv ves kolektiv.

Če bi tako uvažali prisilne uprave, bi se zares lahko vprašali, ali jih uvažamo za šalo ali zares.

MITJA ŠVAB

POSVETOVANJE O NEKATERIH PROBLEMIH SAMOUPRAVLJANJA IN DELITVE DOHODKA

SAMO DEJANSKO SAMOUPRAVLJANJE ZAGOTAVLJA OBVEŠČANJE DELAVCEV IN NAJRACIONALNEJŠE GOSPODARJENJE

V PONEDELJEK, DNE 16. JANUARJA, JE BIL V PROSTORIH STARE LJUDSKE SKUPSCINE POSVETOVANJE, KI GA JE SKLICAL REPUBLIŠKI SVET SINDIKATOV. VODIL GA JE PREDSEDNIK TOVARIŠ STANE KAVČIČ. NA POSVETOVANJU, KI SO SE GA UDELEŽILI ODBORNIKI SINDIKALNIH SVETOV, SINDIKALNIH PODRUŽNIC VAŽNEJŠIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ, DIREKTORJI IN PREDSEDNIKI DS NEKATERIH PODJETIJ, ČLANI DRUŽBENIH ORGANIZACIJ, ZBORNIC IN ZAVODOV, SO UDELEŽENCI RAZPRAVLJALI »O NEKATERIH PROBLEMIH SAMOUPRAVLJANJA IN DELITVE DOHODKA V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH«. UVOD V RAZPRAVO JE BIL REFERAT S TEM NASLOVOM. PREBRAL GA JE ČLAN TAJNIŠTVA REPUBLIŠKEGA SINDIKALNEGA SVETA TOVARIŠ ROMAN ALBREHT. REFERAT V CELOTI OBJAVLJAMO V DANAŠNJIH »POGOVORIH 61«.

REFERENT JE UVODOMA RAZLOŽIL, KAKŠEN NAPREDEK SMO DOSEGLI NA PODROČJU RAZDELJEVANJA OSEBNIH DOHODKOV PO DELU IN UČINKU.

● OPOZORIL JE, DA JE TREBA OBLIKOVANJE IN RAZDELJEVANJE OSEBNIH DOHODKOV ŠE NAPREJ RAZVIJATI IN IZPOPOLNJEVATI.

● V MATERIALNIH ODNOSIH BO POTREBNO VSESTRANSKO RAZVITI SISTEM EKONOMSKE SPODBUDE DELAVCEV, SMELEJE BO POTREBNO PREITI OD MERIL DELA, KI SPODBUJAJO SAMO VEČJO INTENZIVNOST DELAVCEV, NA KOMPLEKSEN SISTEM EKONOMSKIH MERIL, KI BODO POVE-

ZOVALA OSEBNE DOHODKE DELAVCEV Z GOSPODARSKIMI USPEHI, OZIROMA OŽJIH POSLOVNIH ENOT.

● V DRUŽBENEM UPRAVLJANJU BO POTREBNO PREITI OD IZKLJUČNEGA ODLOČANJA V PREDSTAVNIŠKIH ORGANIH UPRAVLJANJA, TO JE V DELAVSKIH SVETIH, NA NAJRAZLIČNEJŠE OBLIKE UPRAVLJANJA, KI BODO OMOGOČILE, DA BODO DELAVCI NEPOSREDNO ODLOČALI O TISTIH GOSPODARSKIH IN PROIZVODNIH ZADEVAH, KI JIH OPRAVLJAJO IN NA OSNOVI KATERIH SE JIM UGOTAVLJAJO TUDI OSEBNI DOHODKI.

PRI NADALJNJEM RAZVIJANJU NEPOSREDNEGA UPRAVLJANJA PA SE BOMO SREČEVALI S TREMI SKUPINAMI VPRAŠANJ:

● Z NAČINOM ORGANIZACIJE UPRAVLJANJA, TO JE PRENOSOM PRISTOJNOSTI NA NEPOSREDNE PROIZVAJALCE;

● Z JASNEJŠO UREDITVIJO MATERIALNIH ODNOSOV V ŠIRŠEM SMISLU IN

● TEMELJITO BO POTREBNO PROUČITI NAČIN ORGANIZACIJE POSAMEZNIH SLUŽB IN NJIHOV ODNOS DO SAMOUPRAVNIH ENOT. RAZBREMENTI BO TREBA DELAVCE V TEH SLUŽBAH TISTIH OPRAVIL, KI JIH NA NEKI NAČIN POSTAVLJAJO V POLOŽAJ »DELODAJALCEV« V ODNOSU DO OSTALIH DELAVCEV.

V RAZPRAVI JE SODELOVALO 16 UDELEŽENCEV, OB ZAKLJUČKU POSVETOVANJA PA JE GOVORIL PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE TOVARIŠ STANE KAVČIČ.

ANTON PETKOVŠEK, direktor Kombinata lesne industrije Logatec

Prilagojeno upravljanje - izredni rezultati

Proces decentralizacije je izredno pozitivno vplival na razmere v podjetjih. Sodim, da je treba pozdraviti pobudo Republiškega sveta sindikatov, da je treba sproščati način upravljanja v tem smislu, da vsak kolektiv upravljanje prilagodi svojim pogojem. Tu ne bo mogoče uveljaviti neke šablone, pač pa osvojiti danes izrečene teze.

Strinjam se, da ni moč ravnati v vseh podjetjih po enaki šabloni. Če pustimo svobodo proste odločitve posameznim kolektivom glede na njihove posebnosti in potrebe, bomo dosegli izredne rezultate. Naj podkrepim svojo trditev kar s primeri iz našega podjetja: Delavski svet našega podjetja je imel centralno komisijo za sprejemanje novih delavcev. V njej je bilo deset ljudi, sestavljena je bila iz predstavnikov različnih obratov. Ta pa je bila v neprestanem sporu z strokovnjaki iz posameznih obratov, ker je na razna priporočila - strokovnjakov iz posameznih obratov, sprejemala delavce, čeprav obrat, kjer naj bi novo zaposleni delali, teh ni potreboval in se je nenehno upiral, češ, slabih delavcev nečemo. Sedaj je pri nas drugače. Po decentralizaciji delavskega samoupravljanja ima vsak obrat svojo komisijo. Vsak obrat sprejema delavce, kolikor jih potrebuje, tako da ni več moč pripisovati krivdo upravi ali centralnemu delavskemu svetu, češ, vsilili ste nam slabe delavce.

Opozoriti bi hotel še na neko psihološko dejstvo v podjetjih z

več obrati oziroma delavnicami, kadar gre za investiranje. Pri investiranju v posamezne obrate je veljalo načelo, da je centralni delavski svet na predlog tehničnega strokovnjaka in direktorja potrdil milijonske investicije za določene obrate. Kaj se je potem zgodilo? Po navadi je prišlo do precejšnjega kritikarstva v obratih, češ spet investirajo na račun naših žuljev, na račun naših prejemkov. Splošne trditve so bile, »investirajo,« to se pravi »oni« investirajo, to je uprava, ožji kolektiv v upravi. Včasih je zaradi tega prišlo do takšnih negativnih pojavov, da so bili ljudje nasprotni celo nujno potrebnim investicijam. To pomeni, da moramo investiranje v večjih podjetjih spreminiti tako, da bo centralni delavski svet potrjeval predloge za investicije na zahtevo in na predlog vsega kolektiva. Preprosteje povedano, gre za to, da se bo v kolektivu, seveda na pobudo določenih strokovnjakov, porodila ideja o investiranju in da bo potem ves kolektiv zahteval, da hoče imeti takšne ali drugačne stroje, če hoče dobro delati, ne pa, da bo to zahteva uprave ali di-

rektorja podjetja. S tega vidika, velja obravnavati tudi problem amortizacije.

Kaj smo pri nas prepustili gospodarskim enotam? Kaj smo decentralizirali? Tole: sprejemanje ali odpustanje delavcev, kaznovanje in način nagrajevanja, to je oblikovanje in delitev dohodka (Nadaljevanje na 2. strani)

FRED 37 LETI, BILO JE 21. JANUARJA 1924, JE MED REVOLUCIONARJI PO VSEM SVETU ODJEKNILO ZALOSTNA VEST: »UMRL JE VLADIMIR ILJIČ«. A LENIN NI UMRL IN NIKOLI NE BO. NJEGOVE MISLI IN NJEGOVE BESEDE SO POSTALE LAST VSEH REVOLUCIONARJEV SVETA. IN V NJEGOVIH DELIH, ZBRANIH NA KNJIŽNIH POLICAH, SO ISKALI IN ISČEJO MILIONI Ljudi NAPOTILO ZA DANAŠNJE IN JUTRISNJE DELO

Poglabljeno samoupravljanje ovira razvoj industrijske proizvodnje?

Ne bi hotel razpravljati o tem, kdo je sedaj kdo, kdo je »mi« in kdo »vi«, temveč o tem, ali res obstoji nasprotje med razvijanjem moderne proizvodnje in dejanskim delavskim samoupravljanjem.

Dovolite mi, da opravih spretnost za 8 do 9 let nazaj. Povrnimo se v leto 1952, na skoraj sam začetek delavskih svetov, ko je tovariš Kidrič na 6. kongresu ZKJ razpravljati o momentih, ki določajo socialistični značaj našega razvijajočega se gospodarskega sistema. Tedaj je med drugim dejal (citirano po knjigi »Borba komunistov Jugoslavije za socialistično demokracijo« 1. 1952, Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 168-178):

»Pogosto mislijo z novim gospodarskim sistemom samo bolj naraven in racionalen način gospodarjenja kakor po birokratsko-ekonomskih metodah. Tako pojmovanje gospodarskega sistema seveda ni netočno, vendar pa je precej nepopolno. Mislim, da je bistveno za celotno problematiko novega gospodarskega sistema, za njegovo sedanjo in bodočo graditev... upravljanje naše ekonomike po neposrednih proizvajalcih samih. Praksa je nedvomno potrdila, da tista smer in tisti prijem v graditvi novega gospodarskega sistema, ki utrjujejo in razširjajo pravice neposrednih proizvajalcev, prinašajo hkrati, gledano čisto z ekonomskega vidika, najracionalnejše in najprejše rezultate, in da nasprotno birokratski način in metoda gospodarjenja, kakor hitro se ne pojavljata samo začasno in kot nujna potreba nekega trenutno težavnega ekonomskega položaja — povzročata gospodarsko stagnacijo, vsestransko zmešnjavo, skratka nadaljnji razvoj materialnih proizvodnih sil.«

In še naprej pravi: »Če lahko zaupamo neposrednim proizvajalcem upravljanje proizvodnih sredstev, tedaj lahko izročimo njihovemu neposrednemu upravljanju tudi del razširjene produkcije in to prav do tistih mej, da tako neposredno upravljanje presežnega dela ne bi oviralo potrebe po njihovem družbenem prelivanju. Ni treba, da bi se to družbeno prelivanje presežnega dela vršilo samo z določeni družbenih planov, ker se del tega prelivanja lahko vrši tudi z navadnim delovanjem objektivnih ekonomskih zakonov.«

Tovariša Kidriča sem namenoma citiral zato, ker je že leta 1952 pojasnil bistvo našega gospodarskega sistema in socialističnega vodenja gospodarstva vsem tistim, ki tega še l. 1961 ne morejo razumeti.

Osnovni nosilec vsega gospodarskega razvoja je torej neposredni proizvajalec-delavec in to po svojem družbenem položaju in svojem interesu. Ali obstoji še kak drug interes razen interesa proizvajalca? Delodajalec-kapitalista pri nas ni. Torej tudi ni njegovega interesa.

V naši socialistični družbi obstoji torej samo interes delavca-proizvajalca, ki izvira iz njegovega družbenega položaja. Vsak drug interes, ki bi se pojavil, bi bil interes neke sile nad njim, ki bi si hotela proizvajalca podrediti in ga hotela izkoriščati. Po drugi strani to pomeni, da objektivno gledano, tudi ni nobenega nasprotja med razvijanjem proizvodnje ter za razvoj potrebne koncentracije sredstev in uvedbo dejanskega delavskega

ANTON PETKOVŠEK:

(Nadaljevanje s 1. strani)
sploh v obratih, določen del investicijske politike, sklade za vzdrževanje in amortizacijo in še nekatere druge manjše službe.

In kaj smo dosegli? V dveh tednih po takšni decentralizaciji se je izkazalo, da so tudi posamezni obratovodje, mojstri in tehničarji v obratih, postali silno globokoumni, če hočem tako reči. Vselej doslej ni hotel nihče vedeti, kako se dele razni stroški, kaj gre na amortizacijo, vzdrževanje, investicije itd. Danes pa že lahko ugotavljamo primere, da delovodja ni bil zadovoljen s ključavničarjem, ker je predolgo popravljal streho in je zahteval drugega. Sedaj že računajo v obratih, koliko to stane. Stranski obrati računajo, kako bodo delali ceneje in koliko ljudi imajo preveč. Pri nas, kjer je zaposlenih tisoč ljudi, smo v dveh tednih po tej decentralizaciji stranskih obratov ugotovili, da je 82 ljudi zaposlenih preveč. Pred tem pa naj bi kadrovskega socialni sektor preskrbel približno 60 novih delavcev. Proces decentralizacije je torej izredno ugodno vplival na razmere in gospodarjenje v podjetju.

Ko sem prebiral teze za današnje posvetovanje, sem se spomnil na neko trditev, ki sicer po svojem bistvu ni nova, je pa v zadnjem času zelo oživila v nekaterih gospodarskih krogih. Vsebinska teza trditve je naslednja:

»Razvijanje sodobne proizvodnje, ki jo priznava trg, zahteva vse večjo koncentracijo sil in sredstev, da bi se mogla obvladati sodobna tehnologija in sodobna organizacija dela ter doseči najvišja stopnja racionalnosti.

Že delavsko samoupravljanje na doseženi stopnji razvitosti slabi napore gospodarstvenikov v tej smeri.

Vi pa zahtevate tako razvijanje delavskega samoupravljanja, da dejanska oblast preide na čimvečje število proizvajalcev, v skrajni posledici na vse delavce. Na ta način, pravijo nosilci te trditve, »hočete atomizirati podjetja in sredstva in s tem preprečujete razvijanje sodobne industrije.«

samoupravljanja v najširšem smislu.

Ce je kdajkoli prišlo v naši praksi do pojavov nezanimanja neposrednega proizvajalca za gospodarski razvoj, potem se je to zgodilo zato, ker ni bil postavljen v družbeni položaj dejanskega upravljalca s proizvodnimi sredstvi in upravljalca s presežnim delom in ker ni bil postavljen v tak ekonomski položaj, da bi se vpliv objektivnih ekonomskih zakonov odražal v njegovem ekonomskem položaju. Tako slabo zanimanje za ekonomski razvoj pri proizvajalcih je nujna posledica deformacij, ki jih povzroča administriranje v gospodarstvu nasploh in administrativno vodenje gospodarstva posebej. Administrativno vodenje gospodarstva v državnem merilu

ali v podjetju mora nujno proizvajalca dezinteresirati za gospodarjenje, administrativni boj proti objektivnim ekonomskim zakonom pa mora nujno pozročiti deformacije v gospodarskem življenju in po svoje spodbujati mezdna gledanja in mezne odnose. V tem primeru se interes proizvajalca omeji na klasično plačo, ker ni njegov ekonomski položaj odvisen niti od boljšega ali slabšega gospodarjenja niti od tega, kako proizvodnja odgovarja trgu. Priznajmo proizvajalcu dejanski položaj upravljalca, pa ob sproščenejšem delovanju ekonomskih zakonov trga — zakona vrednosti ne bomo imeli drugih interesov razen interesa proizvajalca, ki ga bo ekonomski interes silil, da bo optimalno izrabljal vse materialne možnosti in

JOŽE ZAKONJŠEK, direktor Zavoda za produktivnost LRS

Nagrajevanje »posrednih proizvajalcev«

Vendar sodim, da so ob številnih delovnih mestih in ljudeh tudi druga delovna mesta, kjer je bilo manj podobnih naporov, da bi ugotovili delovni učinek. Opazamo namreč, da so merila učinka pri tako imenovanih »posrednih proizvajalcih«, to je organizatorjih proizvodnje, analitikih, vodilnem osebju in podobno, dokaj nedoločena in odmaknjena od konkretnega dela teh oseb v proizvodnji. Težišče nagrajevanja se v teh primerih prenaša na drugo področje, kjer ni prvenstveno vprašanje odnosa do dela, temveč odnos do človeka in procesu proizvodnje in s tem že tudi vprašanje podrejenosti in nadrejenosti.

Sodim, da je urejanje teh vprašanj danes prav tako pomembno, kot je pomembno urejanje smotno oblikovanje in delitev dohodka za neposrednega proizvajalca. Razlogov za to je več. Dejstvo je, da zahteva moderna proizvodnja analize, organizacijo dela, planiranje, predvidevanje itd. Res je, da je vsega tega v naših podjetjih še vse premalo. Razen tega je tudi res, da z razvojem proizvodnih sil in elementov avtomatizacije in kompleksne avtomatizacije delež tega osebja znatno narašča pri oblikovanju dohodka podjetja. Sodim, da so to razlogi, ki nas morajo spodbujati, da posvetimo temu problemu še prav posebno pozornost. Posebno pozornost velja torej posvetiti sestavljanju meril za učinek tistih oseb izven

Ce se danes ozremo na dosedanje napore, zato da bi izpopolnjevali sistem nagrajevanja po delu, lahko ugotovimo, da smo predvsem iskali merila za ugotavljanje učinka neposrednih proizvajalcev. Uveljavljamo norme, iščemo manj preciznejša merila za določene količine dela, pri vsem tem gremo v nekaterih primerih celo tako daleč, da ugotavljamo mikro gibe in podobno. Sodim, da je to dobro in da nas ta prizadevnost usmerja k sodobnejši in boljši organizaciji dela v proizvodnji in podjetjih.

neposrednega procesa — ljudi, ki so za nemoten proces nujno potrebni.

Kako uresničiti ta načela in kje je vzrok, da na tem področju še nismo dosegli pomembnejših rezultatov? Če ugotavljamo v podjetjih, kako so organizirana, kakšne službe imajo — to sicer ni nobena nova ugotovitev — se ne moremo pohvaliti z neko preveliko originalnostjo v organizaciji. Podjetja še vedno razdelju-

GREGOR KLANČNIK, direktor Železarne Ravne

Nepotreben je strah pred decentralizacijo

Brez dvoma je res, da so prav notranji, medsebojni odnosi glavni činitelj gospodarskega napredka. Zato je povsem jasno, da moramo temu posvetiti poseben pomen. Ob vstopu v novo petletno obdobje družbenega razvoja, ko bo spremenjen način našega zunanjetrgovinskega poslovanja, način prodaje, vrednotenja našega dinarja v primerjavi z devizami, skratka ko se bomo morali izenačevati s tujimi konkurenti, ko se bomo vključevali v mednarodno delitev dela, bodo prišli še bolj do izraza činitelji, ki naj pospešujejo gospodarski napredek, torej tudi urejeni notranji odnosi.

Kadar terjamo določene pravice od višjih organov, naj si bo od okraja, republike ali zveze, si vedno prizadevamo doseči čim večjo decentralizacijo. Hkrati ob tem pa velja ugotoviti, da se pogosto bojimo decentralizacije znotraj podjetja, ker ne vidimo, da tudi ta prinaša določene rezultate.

Eden izmed glavnih regulatorjev notranjih odnosov je tudi delitev dohodka. Mislim, da je spodbudna delitev predvsem važna, če hočemo doseči dober gospodarski uspeh. Večji del gospodarskih podjetij je že lani prešel poleg ugotavljanja individualnih meril dela in obračunavanja osebnega dohodka na tej osnovi tudi na obračunavanje osebnega dohodka prek kompleksnega učinka kot dodatnega merila. Tako naj bi ugotovili veličino osebnega dohodka, ustvarjenega v ekonomski enoti ali obratu. Tudi na Ravnah uveljavljamo tak sistem.

Že lani smo uvedli ekonomske enote. Pričakovali smo ne samo večjo produktivnost dela v ožjem, temveč v širšem smislu s tem, da smo ekonomskim enotam predpisovali, kolikšna naj bi bila realizacija in dohodek v določeni dobi. Ta spodbuda je temeljila na načelu, da če realizacija ali dohodek raste, narašča tudi osebni dohodek ekonomske enote. S tem smo že dosegli, da se je vsak član enote zavedal, da tedaj, ko mora na svojem delovnem mestu bolje delati, zavedal tudi, da je njegov osebni dohodek odvisen od uspeha skupnosti — v kateri dela. S tem smo začeli na materialni osnovi razvijati čut do skupnosti in dosegli neprimerno boljše gospodarske uspehe v ekonomskih enotah in hkrati s tem seveda vsem podjetju.

To pa seveda še ni dovolj in sodimo, da bomo morali način oblikovanja in razdelitve osebnih dohodkov razvijati še naprej. Prav zdaj smo se odločili da bomo opustili dosedanj način tarif sploh in uvedli vrednotenje

del oziroma kot pravimo pri nas, nekakšen cenik del, kar seveda ni najboljši izraz. Na osnovi tega naj bi za vsako delovno opera-

cijo in tudi za vsak proizvod, že vnaprej izračunali delež osebnega dohodka in povedali delavcu, koliko bo prejel, če bo opravil določeno delo. Z vrednotenjem delovnih grupacij bo dana možnost, da bo razen posameznika, vedela tudi določena skupina, kakšen osebni dohodek je ustvarjen v določenem dnevu, saj bo moč v dinarjih izračunati količino vloženega dela.

Posameznim grupam bo tako tudi dana možnost, da same urejajo delitev doseženega osebnega dohodka. Tu ne bo več možno subjektivno odločanje nekega delovodje, temveč bodo odločali delavci sami, kako bodo količino osebnega dohodka, ki jim pripada recimo v enem dnevu ali mesecu, razdelili glede na vloženo delo. Tak način delitve osebnega dohodka smo uvedli že lani v nekaterih enotah in dosegli smo neverjetno dobre uspehe.

ne pisarije, ki so predpisane. Mislim, da bi morali čimprej odpraviti vse zastarele predpise in metode, ki preprečujejo oviro za nadaljnji razvoj.

LOJZE CAPUDER, podpredsednik OSS Ljubljana

OPREDELITEV NA »VI« IN »MI«

Tovariš Lojze Capuder je med drugim razpravljati o vlogi in pomenu ekonomskih enot. Nadaljeval je: »Mislim, da so ekonomske enote vnesle veliko spremembo v podjetja. Delavsko samoupravljanje smo našim proizvajalcem še bolj približali, približali tako, da sodelujejo tam, kjer se v proizvodnji ustvarja, kjer se urejujejo problemi, za katere so oni sami življenjsko zainteresirani. Toda ne velja prezreti, da imajo ekonomske enote ponekod še določene slabosti. Predvsem gre za preozko pojmovanje, da so te enote samo instrument delitve dohodka. Neizdelani sistemi notranje delitve dohodka zavirajo njihov hitrejši razvoj. To velja posebno za primere, kjer je dokončni proizvod rezultat dela vse grupe in ne le posameznika.

Nadalje je moč opaziti uravnilijske težnje, to je, da hočejo ponekod pokrivati izgubo slabih ekonomskih enot z uspehom dobrih ekonomskih enot. So še zakoreninjena stališča, da je treba iz ekonomskih enot izločevati vodilni strokovni kader, ki naj bo pod vplivom vodstva podjetja.

V razpravi je bilo postavljeno vprašanje o vlogi subjektivnih sil pri nadaljnjem razvoju družbenega in delavskega samoupravljanja in razdeljevanju osebnih dohodkov. V minulem obdobju lahko na tem področju vsekakor pripišemo izredno veliko vlogo sindikatom, čeprav ne podcenjujem vloge vodstvenih kadrov v podjetjih. Vendar pa mislim, da imamo še vse preveč primerov, ko vodstveni kadri s prevelikim nezaupanjem gledajo na vsa ta dogajanja in iz tega vznika opredelitev na »mi« in »vi«. Občutek imam, da moramo v sindikatih vse prevečkrat urejati svoje vrste, da bi se s pritiskom ali kako drugače prebijali naprej, če hočemo uresničiti določena načela. Če ocenjujemo te ljudi, sodimo, da bi morali imeti vsaj takšne politične kvalitete, kot jih ima, recimo, predsednik sindikalne podružnice, se nam zdi čudno, da jih je treba o teh stvareh tu in tam toliko prepričevati.

Nadaljnji razvoj zavirajo tudi sem na primer z vdomem takšne številni zastareli predpisi. Upam ekonomske enote. Ta je vodja si trdi, da je na področju gospodarstva, v gradbeništvu, še najvec ostankov birokratskih administrativnih elementov, ki zavirajo nadaljnji razvoj. Govoril četrtine časa porabijo za različ-

SPREMENJENI MATERIALNI ODNOSI IN VEČJA ZAVEST DELAVCEV TER JAJO POGLABLJANJE DEMOKRATIČNEGA SAMOODLOČANJA

Ce hočemo razčleniti temo našnjega posvetovanja, potem je možno in potrebno razčlenjevati z raznih vidikov, družbenih, ekonomskih, strokovnih, tehničnih, organizacijskih, kar je po mojem mnenju popolnoma pravilno bilo tudi v diskusiji napravljeno. Mislim pa, da mora pri obravnavanju te teme vendar predvsem prevladovati družbenopolitični vidik. Ta vidik je odločilen in primaren; vsi ostali vidiki izhajajo iz njega. S tem hočem povedati, da bo potrebno, če bomo koncepcijo, ki je bila tu dana in podprta, hoteli realizirati, morali sicer napraviti mnogo različnih, predvsem organizacijsko-operativnih sprememb in akcij. Vendar v svojem bistvu ne gre za organizacijske spremembe, ne gre za nekakšno tehnično in strokovno reorganizacijo v gospodarskih organizacijah, ampak gre predvsem za bistvene kvalitativne spremembe na področju družbenih odnosov. Razne organizacijske, tehnično-strokovne reorganizacije bodo samo posledica teh kvalitativnih družbenih sprememb. Gre enostavno za to, da dosedanje funkcije samoupravljanja še bolj približamo delavcu, da nekatere dosedanje funkcije na področju samoupravljanja, ki so se izvrševale v posredni obliki, zamenjamo z neposredno obliko, s tako rekoč vsakodnevnim direktnim vplivom in samoodločanjem na samem delovnem mestu. Jasno je, da se vseh funkcij s področja samoupravljanja ne da tako postaviti in ne more prenesti na samo delovno mesto. Ampak treba je videti, katere se dajo in katere je možno v tem smislu prenesti navzdol.

moupravljanja bil še mnogo večji demokrat kot pa konkretni gospodarski operativci, ki tam sedi, pa bi se pri takem sistemu ne dalo drugače odločiti. Smatram tudi, da so bili do sedaj delavci tudi s tako stopnjo neposredne demokracije in neposrednega samoodločanja zadovoljni. Ampak, ker gre družbeni proces naprej, ker se demokratična in socialistična zavest delavcev razvija, stopnja demokratičnosti, ki je že bila dosežena v delavskem samoupravljanju, niti objektivno niti subjektivno ne zadošča več. Objektivno, ker so se izvršile mnoge spremembe v naših materialnih odnosih, in subjektivno zato, ker je porasla zavest delavcev. Mi hočemo naprej. Ne zato, ker je to, pri čemer smo — generalno vzeto — slabo, ampak zato, ker smo dosegli rezultate. Na osnovi rezultatov gremo naprej in tudi zato, ker so se delavci pokazali zavedne in sposobnejše prevzemati te funkcije, prevzemati še bolj neposredne funkcije delavskega samoupravljanja. Če gremo po tej poti naprej, bo objektivno vsak proizvajalec od direktorja do vratarja postavljen v položaj, da bo prisiljen ne samo sam odločati, ampak, da posledice tega svojega odločanja tudi sam neposredno čuti. To je prava stvar dejanskega samoupravljanja in to je tudi najboljše za politično osvoboditev ljudi in tudi gospodarsko najracionalnejše. In točno to pa tudi danes gospodarski sistem materialnih in družbenih odnosov med družbo in skupnostjo zahteva.

DVOJE TEMELJNIH VPRAŠANJ JE USPEŠNO REŠENIH

Ce bi mi to vprašanje prej postavili, bi prišli v nasprotje z zavestjo delavcev in tudi v sistemu delitve dohodka med skupnostjo in podjetjem. Ker pa sta ti dve kardinalni vprašanji uspešno rešeni, je možno in potrebno, da gremo naprej. S tem se bodo sprostile nove politično-demokratične in delavske sile. In to je osnovna nit, osnovna ideja, ki jo je treba zasledovati. To nam mora biti kompas. Vse ostalo pa so tehnične, organizacijske, strokovne konkretizacije tega v zavisnosti od danih razmer, v zavisnosti od subjektivnih in objektivnih pogojev vsakega posameznega kolektiva.

Sedaj še nekaj konkretnih problemov. Vzemimo prvo vprašanje, ki je bilo v diskusiji postavljeno, ali zdaj vse decentralizirati oziroma kaj ostane centralnemu delavskemu svetu. Jasno je, da kakor koli težimo, da prenesemo čimveč oblasti čim bližje delovnemu mestu, je vsaka gospodarska organizacija, vsak kolektiv vendar enotna organizacija. Ustvarjamo najrazličnejše večje ali manjše organizme v tem enotnem organizmu. Zato je potrebno — in to je naloga centralnega delavskega sveta — imeti enotno politiko oziroma nemo-teno funkcioniranje tega organizma. Če to tezo prevedemo na gospodarski jezik, potem je tu naprej vprašanje enotne proizvodnje in usmerjanje proizvodnje. Predstavljamo si, recimo, komplicirano proizvodnjo in da bi tam, kjer izdelujejo razne artikole, obrat dejal, da bo začel proizvajati čisto nekaj drugega, kar da gre bolje na trg. To je nesmisel. To se pravi enoten osnovni proizvodni plan. Dalje, politika razdeljevanja dohodka. Ne v konkretnih podrobnostih, ampak v osnovni smeri. Dalje, osnovna politika razširjene reprodukcije. Tu se mi zdi, da so ti osnovni elementi, v katerih bodo morali predvsem centralni delavski sveti še ukrepati.

Na nižje samoupravne enote

in organizme pa bi morali prenesti mnoge funkcije s področja delovnih in disciplinskih odnosov; sprejemanje na delo, pohvale, kaznovanje, skratka, te družbene odnose. Tu bi apeliral zlasti na prisotne direktorje, nikar se ne borite za te pristojnosti, ki so v bistvu tako zoprne. Niti ni-

ste delodajalci, niti ne želite, da bi to bili, niti nimate prave sposobnosti za to. Pustite te stvari navzdol. Zakaj se neki direktor

vojskuje z nekom, ali ga bodo odpustili z dela ali ne, zakaj postavlja to kot prestižno vprašanje pristojnosti s področja oblasti. Delavci bodo že znali pritisniti na tistega, ki bo po svoje delal v škodo celotnega kolektiva. Nižje samoupravne enote naj rešujejo tudi vso problematiko v konkretni delitvi dohodka. Naj one postavijo merila dela, določajo premije, skratka, vsa ta merila dela na osnovi skupne participacije. Zdi se mi, da je treba na njih prenesti tudi skrb za enostavno reprodukcijo, za obnavljanje, koriščenje amortizacijskih skladov itd. Mislim, da je treba na področju razširjene reprodukcije tudi težiti, da se le-ta prenese navzdol. Vendar je tu neko pravilo: čim bolj je neka gospodarska organizacija v svoji notranjosti, v proizvodnih kapacitetah izenačena, uravnovešena, toliko več se lahko tudi fondov za razširjeno reprodukcijo prenese navzdol. In obratno, čim bolj in čim večje so med posameznimi proizvodnimi procesi, organizmi in ekonomskimi enotami v proizvodnem smislu razlike, tem bolj bo moral centralni delavski svet skrbeti, da te eventualne razlike odpravi. Konkretno: imamo gospodarsko organizacijo, kjer je pet ekonomskih enot ali pa proizvodnih procesov že moderniziranih, eden pa je zastareli. Bilo bi ne samo nepravilno, ampak neracionalno in škodljivo za ves kolektiv, če bi poracionalno delili celoten fond za razširjeno reprodukcijo. Tu bo centralni delavski svet odredil ne v interesu centralizma, ampak

v interesu boljše proizvodnje celotnega kolektiva, koliko sredstev bo šlo za modernizacijo tistega zastarelega obrata in na ta način izboljšal celoten proizvodni proces. Zdi se mi, da gre tu za sorazmerje, ki ga je treba videti. Tu ni bistveno principialno vprašanje, ampak praktični in konkretni odnosi in pogoji, ki se lahko iz leta v leto tudi menjajo. To je vprašanje, pri katerem je potrebno bolj upoštevati konkretne pogoje, v katerih se celoten kolektiv nahaja.

PRILAGODITI MORAMO TUDI ORGANIZACIJSKE OBLIKE POLITIČNEGA DELA

Že na zadnji seji predsedstva sindikatov smo govorili o tem, da je nujno potrebno takemu družbenemu razvoju podjetja in gospodarske organizacije prilagoditi tudi razvoj političnih organizacij, predvsem sindikatov. Prenesti mnoge funkcije navzdol in v okviru podružnice ustvariti še mnogo drugih podružnic, mnogo manjših političnih sindikalnih organizmov, ki bodo v bistvu funkcionirali kot samostojne podružnice. Ne začenjamo z diskusijo o tem, koliko bodo te podružnice participirale na članarini, ker to ni bistvena stvar. Ampak bistveno je, da se bodo v družbeno-političnem smislu čutile samostojni politični organizmi in da bodo v tem smislu delovale, da bodo na licu mesta kot politična osnova, politični iniciator, voditelj in inspirator tem organizmom delavskega samoupravljanja. To je bistveno

in v tem smislu je treba podružnice reorganizirati.

Na koncu bi rekel še nekaj o tem, kako vse to izvajati. Posvetovanje je pokazalo, da se strinjamo v osnovni koncepciji. V diskusiji ni bil izražen noben pomislek in nobena rezerva. Narobe; slišali smo mnogo koristnega iz tistih kolektivov, ki so že šli na to pot. To samo dokazuje, da smo si v teh osnovnih družbenih hotenjih popolnoma enotni. Seveda pa to ni stvar neke politične kampanje. Je veliko elementov, ki jih je treba videti, od političnih do organizacijskih. Lotiti se jih je treba postopoma, premišljeno. Če rečem premišljeno, s tem ne mislim, da je treba leta in leta premišljevat, ali bi kje imeli dve ali tri ekonomske enote. Skratka, treba se je vključiti v ta proces in imeti posluš za to organsko rast socializma na tem področju. In ne se zaletavati; ne prehitovati, niti zaostajati za objektivnimi možnostmi. To bi bila idealna metoda.

Politične naloge, točneje rečeno, naloge političnih aktivstov, predvsem sindikatov, morajo biti, da dajejo politično smer, da jo poglabljajo in da tolmačijo delavcem, za kaj gre. Naloga strokovno-operativnih kadrov bi pa morala biti, izvrševati in izvršiti celo vrsto organizacijskih in tehničnih funkcij in izračunov. In ne se tu plašiti kakšnih sporov in velikih diskusij, ki bodo nastale. Predvidevam, da te diskusije in spori bodo. Kajti, če greste na ekonomske enote, bodo začeli drug drugemu gledati v lonec, izračunavati in marsikateri knjigovodja bo bolela glava. Ampak ta glavobol bo marsikje pozitiven, ker bodo hoteli imeti pravilne odnose med seboj. Za enako količino dela v eni obliki enako količino dela v drugi obliki. Marsikje pa še ni tako. Neki tovariš je v diskusiji že povedal, da so nagnali ključavničarja, ker je mislil, da bo njegov pomočni obrat na parazitski način služil na račun drugih obratov. Ta vrsta diskusij, ti spori so neizogibni, ker bomo začeli ekonomske odnose kritično gledati tudi znotraj podjetij, izračunavati, ugotavljati in pa tudi popravljati.

Ponovno poudarjam, ne gre za nobeno kampanjo, čeprav je kurz dan. V sindikatih bomo sicer poizkušali izkoristiti vse možnosti in pametno politično aktivnost za realizacijo tega kurza. Mislim, da bodo ta proces kolektivni od spodaj že v razmeroma krajšem času in z razmeroma večjim razumevanjem sprejeli in ga potiskali naprej, kot pa so sprejeli samo idejo nagrajevanja po delu. Obstajajo vsi objektivni pogoji za to, da napravimo nov korak naprej v delavskem samoupravljanju in da se s tem mobilizirajo v gospodarskem in demokratičnem smislu vse maksimalne umske in fizične sile, ki se v delovnih kolektivih nahajajo.

V razpravi so sodelovali: Ivo Janžekovič, predsednik OSS Maribor, Mitja Kamušič, direktor Zavoda za izobraževanje kadrov in organizacijo dela v Kranju, Stane Marinič, tajnik gospodarskega odbora Republiškega sindikalnega sveta, Srečko Kumples iz Vinogradniškega gospodarstva Jeruzalem-Ormož, Tone Svetina iz Gozdnega gospodarstva Bled, Mira Frolov iz tovarne »Lek« v Ljubljani, Ivan Valtl, predsednik sindikalnega odbora Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec, in Milan Vidmar, predsednik delavskega sveta Litostroj, ing. Vekoslav Korošec, direktor ELES, Boris Saina, strokovni svetovalec RS. Posamezne dopolnjene razprave bomo objavili v prihodnjih številkah našega lista.

RADO MIKLIČ, strokovni svetovalec RS

Upravljaivec samo kadar bere zapisnik?

Želim opozoriti na neko značilno, morda za koga teoretično in abstraktno pojmovanje, vendar pa takšno, ki dokazuje, da se je v praksi že uveljavilo in da gre za pojmovanje, ki se na določen način odraža celo v naši zakonodaji. Kadar je govora o delavcu, gre za alternativo: delavec-proizvajalec in delavec-upravljaivec. Doslej takšno pojmovanje morda niti ni bilo tako aktualno, sedajni razvoj pa postavlja to vprašanje na dnevni red. Večkrat namreč slišimo, čitamo in tudi sami govorimo, enkrat o delavcu, kot proizvajalcu na delovnem mestu, drugič pa o delavcu, ki je tudi upravljaivec. Toda ne gre samo za besede, gre za precej več.

Gre namreč za konkretno ravnanje, za konkretno urejanje odnosov. Celotno v literaturi je moč zaslediti takšno stališče kot da je delavec na delovnem mestu, v delovnem procesu delavec-proizvajalec, upravljaivec pa takrat, kadar voli delavski svet, kadar sedi na seji delavskega sveta ali upravnega odbora ali morebiti še takrat, da tako rečem, kadar čita na oglasni deski pribite zapiske delavskega sveta. To nas opozarja, da smo odnose znotraj gospodarskih organizacij, odnose, ki morajo temeljiti na delavskem samoupravljanju, na načelu, da je delavec ne samo nominalni, ampak resnični nosilec upravljanja, zožili na pravno formulo pod imenom delovna razmerja. Če nastopa delavec pretežno del svojega delovnega časa v podjetju predvsem kot delavec-proizvajalec, potem se logično pojavi vprašanje, kdo naj skrbi za tega delavca, kadar ni na seji

delavskega sveta, kdo ga naj vodi v delovnem procesu, v tovarni. Zdi se mi zelo značilno, da imamo celo tečaje s predavanji o vodenju ljudi, torej — vodenju delavcev.

Te alternative — izbire — »delavec-proizvajalec« in »delavec-upravljaivec«, ne omenjam zaradi tega, ker je to morda moderno glede na to, da prehajamo v dobo, ko govorimo o predstaviškem delavskem samoupravljanju in ko prehajamo na način neposrednega samoupravljanja. To omenjam zato, ker so primeri, so ljudje, ki zožujejo delavsko samoupravljanje samo na omejenen pravice. V literaturi o organizaciji podjetja je obravnavanje delavskega samoupravljanja zoženo na suhoparno formalno razlagalo temeljnega zakona o upravljanju z gospodarskimi podjetji in ni obravnavano kot temeljno organizacijsko načelo. Vse to dokazuje, da smo precej

zanemarili notranje odnose, ki naj bi bili zgrajeni na načelu delavskega samoupravljanja v tem smislu, da je delavec neposredni, dejanski nosilec samoupravljanja.

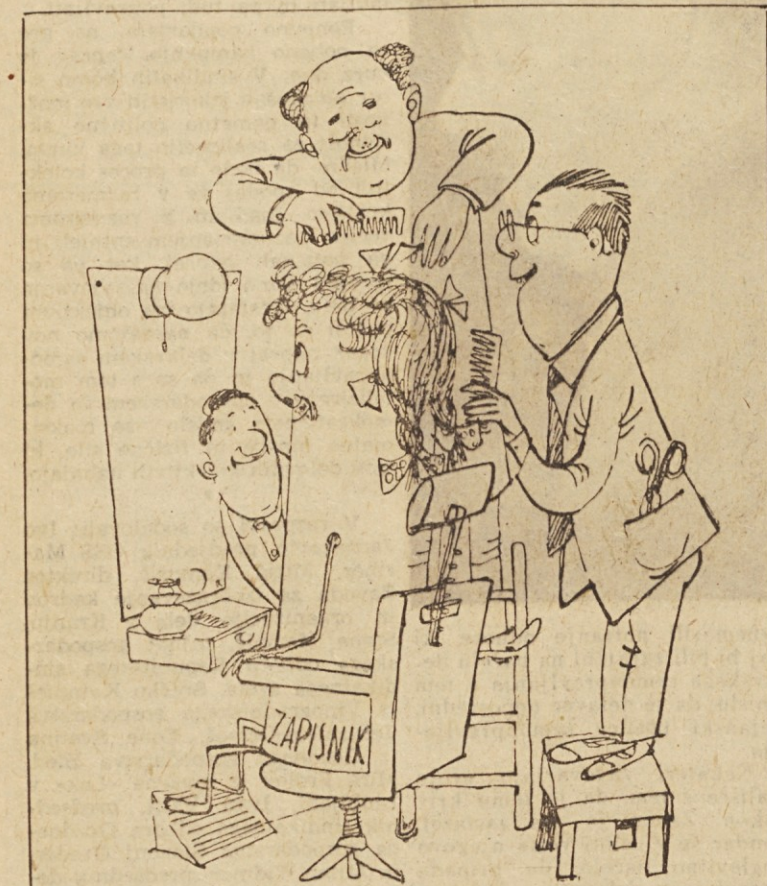
Nekateri zagovarjajo svoje stališče s tem, da je temu kriv zakon. Zakon je res zastarel, vendar še v celoti velja njegovo poglavitno načelo, da pripada upravljanje delovnemu kolektivu in nikomur drugemu. Zato je še danes to načelo dovolj trdna zakonitost podlaga za to, da se še dosledneje uresniči sistem neposrednega samoupravljanja.

● Do 10. t. m. je Okrajni sindikalni svet Gorica sklical po svetovanje s predsedniki sindikalnih podružnic javnih uslužbencev. Udeleženi so razpravljali o nagrajevanju po učinku v javnih službah. Sodiijo, da je treba le-to čimprej uveljaviti. O nalogah na tem področju naj bi razpravljali tudi na letošnjih občnih zborih sindikalnih podružnic javnih uslužbencev.

● V bolnišnici na Jesenicah bodo znova popisali in ocenili delovna mesta. To bo del predpriprav za uvedbo nagrajevanja po učinku.

tako obsojiti bojazni, da se večji del uslužbencev na nemomiranosti mestih zaposli v proizvodnji, kjer ne bi imeli ugodnejše ekonomske pogoje. Sodiijo, da je njihova zahteva v skladu z načeli o nagrajevanju po učinku, ki jih vsebujejo sklepi IV. kongresa sindikatov javnih uslužbencev.

● Te dni je bil na Jesenicah občni zbor sindikalne podružnice gostinskega trgovskega podjetja Gorenjka. Največ so razpravljali o uvedbi postrežnine v gostinskih lokalih. Ugotovili so, da so bile priprave za uvedbo postrežnine premalo skrbne. Člani kolektiva niso vedeli, kakaj se postrežnina uvaža in tega tudi niso znali razložiti gostom. Sodiijo, da je ta način nagrajevanja pozitiven, vendar menijo, da je bil uveden preveč administrativno. Sicer uvedba postrežnine ni naletela na takšno negotovanje kot ponekod, ker so gostinska podjetja na področju jeseniške občine zaradi čunala postrežnino tako da so za 10 % - kolikor je predvidena postrežnina - znižali cene gostinskih uslug.

— No, zdaj smo pa ta zapisnik že toliko sfrizirali, da mi postaja kar všeč!

3,81 DINARJA
ZA 800 KM VOŽNJE

- POTNIK S CELO KARTO PRESENEČA SPRE-
- VODNIKA
- BRANJEVKE SO REKLE: PREVOZ JE DRAG!
- (DA — OD KOLODVORA DO TRGOVINE.)
- OB SEDANJIH TARIFAH BI OSTALI BREZ
- (SEDANJIH IN NOVIH)
- LOKOMOTIV IN VAGONOV IN BREZ ŽELEZ-
- NIČARJEV

Stara lokomotiva sope, toda vleče verigo nabito polnih vagonov. Vlak se je zaustavil na postajici, kjer bi človek mislil, da ne bo nihče vstopil ali izstopil. Vstopilo pa je 200 ljudi. vsi z mesečnimi vozovnicami. V kupejih je namesto po osem deset potnikov. Vsaj šest od njih se pelje s popustom. To razmerje velja za ves vlak, za vse naše vlake. S popustom pa se ne prevažajo samo ljudje, temveč tudi zaboji, rude, premog, sadje... Tovorni vlak pripelje grozdje iz Niša do Ljubljane po tarifi 3,81 dinarja za kilogram, kilogram železne rude od Ljubljane do Jesenic pa za 1,56 dinarja. Posledico tega občutijo železničarji, ki imajo za več dela manjše dohodke (pravilno: naše železnice imajo vse večjo izgubo). Neposredne spremembe tarif so korak k uveljavitvi načel ekonomskega poslovanja na železnicah.

Dobili smo železniška transportna podjetja, toda podjetja, ki se še danes po svojem poslovanju močno razlikujejo od vseh drugih podjetij. Neurejen je njihov gmetni položaj. Centralizem je doslej prav z njim zagovarjal svoj obstoj, češ le z enega mesta je moč urejati tolikšno kopico zamotanih vprašanj — od delitve dohodka do nabave osnovnih sredstev. Podjetja in njihovi delovni kolektivi pa so kljub pravici do samoupravljanja ostali brez pravic, saj niso sami gospodarili s sredstvi in z ustvarjenim dohodkom, ker praznoprav niso imeli s čim »gospodariti.

Seveda, saj so (oziroma še) železničarji prevažali potnike in blago — z izgubo. Sicer niso tega sami krivi, kajti tudi o tarifah ne odločajo sami. Dohodki železnice so kratko malo manjši kot stroški njihovega poslovanja. Kako bi tudi bilo drugače, ko še celo kartane bi krila dejanskih stroškov, danes pa se 60 odstotkov vseh potnikov prevaža s popustom. Samo v Sloveniji izdajo železniške postaje nad 40.000 mesečnih vozovnic s 85-odstotnim popustom. Te vozovnice so celo cenejše od mesečnih vozovnic za lokalni mestni promet. Dalje, vsak zaposleni in vsi njihovi družinski člani se lahko peljejo na dopust in nazaj s tritetrtnimskim popustom. Vsaka skupina vsaj petih ljudi, ki gre na izlet, lahko dobi popust. Za obiskovalce vsake razstave — popust na železnici.

Določene tarife ne veljajo le za potnike, temveč tudi za blago. Za bivše ŽTP Ljubljana velja podatek, da so lani prepeljali 70 odstotkov blaga po tarifi, ki ne pokrije poslovnih stroškov železnice.

Železnice so dolžne prepeljati vsako blago, ne da bi ob tem smele razmišljati, ali se jim to splača ali ne. Nobena gospodarska organizacija pa ni dolžna prevažati blaga le po železnici. Jasnó je, da vsako podjetje, ki upošteva svoj ekonomski račun, premisli, kaj se mu — glede na sedanje tarife — splača prevažati po železnici in kaj ne. Razumljivo je, da ne gre prevažati železno rudo, premog, boksit, sladkorno peso in podobno blago z avtomobili. To so tovari za železnico, razen tega pa za to blago veljajo posebno nizke tarife.

V uvodu so že naštetle nekatere številke, dodajamo jih še nekaj: Tarifa za prevoz boksita od Pazina do Kidričevega (324 km): 1,27 za kilogram, za prevoz lignita od Velenja do Ljubljane (125 km) pa 0,49 dinarja za kilogram. Potrošniki dobro vemo, da znatno več plačamo za prevoz iz skladišča podjetja, ki premore prodaja, pa do ulice, v kateri stanujemo. Spomnimo se, po čem smo letos plačevali grozdje. V prodajalnah so razlagali, da je grozdje tako drago blago zato, ker je drag prevoz. Iz Niša pa so ga prepeljali v vagonski pošiljki po tarifi 3,81 dinarja za kilogram!

Sedanje železniške tarife, višjih razredov so spodbujale podjetja, da so končne izdelke raje prevvažali z avtomobili. Železniška podjetja lani skorajda niso prepeljala niti kilograma aluminija, sladkorja, jeklene pločevine — zaradi previsoke tarife. Avtomobilski prevozniki so namreč prevžali po železniških tarifah, toda prevzeli so le tisto blago, ki sodi v prve tri tarifne razrede na železnici. Javno je, da po vsem tem železnice niso mogle s prevozom visoko tarifarne blaga kriti izgubo, ki jo imajo s prevozom nižje tarifarne blaga.

Tak tarifni sistem je nevzdržan, kajti njegov učinek je porazen. Njegovo posledico čutimo vsi. Zastareli stroji, premalo vagonov, proge v slabem stanju in vsemu temu primerne so usluge s katerimi smo vse manj zadovoljni: komercialna in tehnična hitrost naših vlakov je majhna, zamude tolko večje. Potniki pogrešamo vsakršno udobnost. Cakumulativnost železniškega prometa, čeprav je zelo važna gospodarska panoga, skoraj ne moremo govoriti. Skupnost, ki določa tarife, je sicer delno z dotacijami pokrivala izgubo, toda zneski, ki so jih prejela posamezna železniška transportna podjetja še zdaj leč niso zadostovali za obnovo, kaj šele za modernizacijo osnovnih sredstev. Zaradi tega so železnice zaostale za razvojem drugih gospodarskih panog, njihovo nadaljnje zaostajanje pa bi pomenilo resno oviro razvoju vsega gospodarstva. Tega pa, zaradi skupnih interesov, ne smemo dopustiti.

Zvezna ljudska skupščina i pred kratkim sprejela novi zakon o organizaciji jugoslovanskih železnice. Odslej naj bi tudi železnice gospodarsko poslovale po gospodarskem računu: njihov dokodki od prevoza naj bi torej pokrili stroške njihovega poslovanja. Dotacij ne bo več. Prišlo se danjih tarif ali, bolje rečeno, veljavnih prevoznih cen, tega namoremo pričakovati. Zato bo nujno potrebno zvišati tarife. Kolikoli no bo dejansko zvišanje pa je težko predvideti, kajti znani so le predlogi.

Glede prevoza tovorov je skoraj gotovo, da bo zmanjšano število tarifnih razredov, odpravljenе bodo izjemne tarife, da bi bil prevoz vsakega blaga za železnico rentabilen.

Gleda potniških tarif je predlagano, da bi bile povprečno zvišane za 15 odstotkov. Popusti naj bi bili znatno omejeni, med drugim ne bi bilo več popusta pri mesečnih kartah za delavce in uslužbence, (v kolikor ne bi železniško podjetje zaradi komercialnih razlogov odobrilo 50 % popust, ki naj¹ bi veljal za razdalje do 100 kilometrov). Razliko nad 600 dinarjev, kolikor stane sedaj (povprečno) mesečna karta za delavce in uslužbence, naj bi plačale gospodarske organizacije. Železnice bi dobile tako precej prepotrebnih sredstev.

Tudi letos se bomo peljali na dopust s 75 % povpomom, toda le izven sezone. Polovično karto pa bomo plačali – po predlogu, ki ga pravkar obravnavajo – med sezono. Železnice bodo odobrile ta popust le zato, ker bodo podjetja in ustanove prispevale po 1000 dinarjev za vsakega zaposlenega oziroma odraslega člana njegove družine in po 500 dinarjev za otroke do 10 let. Ta pavšal je izračunan glede na dosedanje povprečne razdalje voženj potnikov na letni dopust.

Razen enotnih tarif so predlagane tudi posebne tarife na lokalnih progah. Mišljene so tiste proge, ki za železnico niso rentabilne, potrebne pa so posameznim skupnostim, bodisi občinski, okrajni ali republiški. Tarife na teh progah naj bi bile neposredno odvisne od dejanskih stroškov, ki jih ima železnica s prevozi po njih.

Tudi tako zvišane tarife za prevoz potnikov in blaga še ne bodo ekonomske, vendar pa je to prvi korak k temu. Ta ukrep v zvezi z ostalimi, ki bodo letošnje uveljavljeni, naj bi prispeval k nadaljnjemu razvoju gospodarstva. Za razvoj gospodarstva, ki nenehno narašča proizvodnja in so večje potrebe glede prevoza — tovornega in potniškega — je izredno pomembna večja hitrost vlakov, večja udobnost. Vse to plašne.

D. D.

**ObSS ŠKOFJA LOKA PRIPOROČA PONOVO RAZPRAVO O PREDLOGU
DRUŽBENEGA PLANA**

TAKŠNEGA PLANA NE PODPIRAMO

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta Škofja Loka je na svoji zadnji seji razpravljalo o predlogu družbenega plana občine Škofja Loka za letos ter o predlogu perspektivnega družbenega plana. Ugotovili so, da je bil gospodarski napredek občine, posebno družbenega sektorja doslej zelo dinamičen.

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta Škofja Loka je na svoji zadnji seji razpravljalo o predlogu družbenega plana občine Škofja Loka za letos ter o predlogu perspektivnega družbenega plana. Ugotovili so, da je bil gospodarski napredek občine, posebno družbenega sektorja doslej zelo dinamičen.

Predlog plana za leto 1961 predvideva povečanje števila zaposlenih na 4476 in povečanje deleža družbenega sektorja za nadaljnji odstotek. Narodni dohodek na zaposlenega naj bi porasel na 902.000 dinarjev letno, narodni dohodek na prebivalca pa na 282.600 dinarjev ali za 18.04 %.

S tega vidika pa naj bi dosegli še ugodnejše rezultate s perspektivnim planom. 5957 zaposlenih naj bi ustvarilo 24.545 milijonov dinarjev bruto produkta, privatni sektor pa nadaljnjih 1600 milijonov dinarjev. Narodni dohodek na zaposlenega v družbenem sektorju naj bi znašal 1.391.000 dinarjev, v industriji sami celo 1.891.000 dinarjev, narodni dohodek na prebivalca pa 518.000 dinarjev.

Cepprav številke v predlogu plana kažejo na silen vzpon gospodarstva občine, je predsedstvo ugotovilo, da plani posameznih gospodarskih organizacij, pa celo posameznih panog, niso realni. Najrealnejše planira industrija, pa še tu so posamezna podjetja sestavljala plane, ne da bi analizirala dosedanje uspehe in možnosti. Predvsem se posamezniki kolektivni podjetji niso poglobljali v

Izvršni svet je razposlal poslanecem predlog programa perspektivnega razvoja LR Slovenije v razdobju od 1961 do 1965. leta. O tem predlogu so začeli te dni razpravljati v skupščinskih odborih.

Letos torej ne bomo sprejemali petletnega PLANA ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA, pač pa PROGRAM ZA PERSPEKTIVNI RAZVOJ v prihodnjih letih. Ali to novo poimenovanje pomeni kaj več kot spremenjen naslov? Nedvomno so za tem imenom bistvene vsebinske spremembe. Ne gre namreč samo za plan gospodarskega razvoja, še manj za tak plan, ki bi v podrobnosti določal vse medse-

problemi. Končno bi kazalo omeniti še to, da program nikakor ne predstavlja predpis, ki bi ga ne bilo moč spreminjati glede na prakso in izkušnje. Prav gotovo bomo v program vnašali spremembe, ki jih bo prispeval razvoju gospodarskega sistema. Tako na primer osnutek programa še ne more upoštevati novih odnosov med kolektivom in družbo, ki bodo nastali, ko bomo spremenili delitev dohodka. V prihodnjem letu bomo bržkone zaradi tega program vsaj v nekaterih postavkah dopolnjevali.

Naše bralce bomo postopoma seznanjali s konkretnějšími okviri, ki jih predlaga pro-

PROGRAM RAZVOJA PRED REPUBLIŠKO SKUPŠČINO

bojne in seveda tudi zelo zapletene gospodarske odnose, pač pa za program, ki pomeni najširši okvir vsega razvoja, tako gospodarskega kot družbeno-političnega. Izkušnje minulih let so namreč opozorile, da ni moč ločiti razvoja gospodarstva in gospodarskega sistema od razvoja družbenega sistema, ki mora zagotoviti nenehno približevanje neposrednega odločanja državljanov. Potrebno pa je programsko določati tudi razvoj družbenega sistema, saj le-ta počiva prav na materialnih osnovah, ki so toliko večje, kolikor večji je gospodarski napredek. Vsekakor gre torej za kaj več kot samo za nov naslov.

Prav tako ne moremo mi
mo tega, da je tudi razprava
o programu letos zastavljena
drugače kot včasih. Ne le, da
so o osnutku razpravljali po
okrajih in na mnogih družbe-
nih in gospodarskih forumih
ter organizacijah. Tudi v
skupščini bodo letos razpravi-
ljali o osnutku programa vsi
skupščinski odbori. Včasih so
o tem govorili le na gospodar-
skih in še nekaterih odborih,
kar je bilo končno razumljivo,
ker je šlo le za »čisti«
gospodarski razvoj. Kakor hitro pa
govorimo o programu vsega
razvoja, je nujno, da o tem
razpravljajo prav vsi odbori,
pa naj se ukvarjajo z gospo-
darstvom ali pa z drugimi
družbenimi dejavnostmi in

lja med naloge tako nage-
razvoj osebne potrebnje, ko-
terja spodbudnejše in svobod-
nejše odnose v razdelitvi do-
hodka gospodarskih organizacij,
še posebej pa delitev med
gospodarsko organizacijo in
skupnostjo, ker bo prav to po-
večalo materialno zainteresi-
ranost proizvajalcev in komu-
na za hitrejši razvoj gospodar-
stva na njihovem področju.
Zato se končno zavzema pla-
tila za odpravljanje admini-
strativnega posega v gospodarski
razvoj in zato naj bi po-
stala komunala dejanska gospo-
darska in družbena skupnost,
kjer se bodo usklajevale druž-
bene potrebe s potrebami po-
sameznih proizvajalcev.

M. S.

M. Š

notranjo strukturo delitve Porast dohodke.

Nerealna in nesprejemljiva so tudi predvidevanja glede delitve sredstev za gospodarske investicije in družinski standard. V petih letih naj bi skupno vložili za

Podjetje »Trasturist« je leta 1959 doseglo na zaposlenega 971.000 dinarjev narodnega dohodka, za leto 1965 pa predvideva le 904.000 dinarjev. Tudi gradbeno podjetje »Tehnik« le znatno povečuje narodni dohodek. V petih letih skupno le za 8,39 %. Komunalna dejavnost pa celo zmanjšuje narodni dohodek na zaposlenega kar za 20 %, ostale gospodarske panoge, razen obrtništva pa predvidevajo v letu 1965 enake rezultate na zaposlenega, kot so jih dosegle lani. Pri tem pa podjetja ne računajo na zastarane strojne parka, saj so

predvidene skupne gospodarske investicije v teh letih v znesku 5526 milijonov dinarjev, od katerih so razen investicij v industriji in prometu ostale planirane zgolj na tujih posojilih in so zato postavljene na dokaj trhlo osnovo. Prav tako daje plan investicij nekaterim vlaganjem dokaj pen- gornost, saj so njihovi ren- tabilnosti. Medtem ko predvideva industrija, da bo za vsak vložen investicijski dinar ustvarila 3 din bruto produkta in 1,13 din na- rodnega dohodka, je to razmerje v prometu 0,15 oziroma 0,18 din. v gostinstvu 0,62 oziroma 0,19 din, v kmetijstvu 0,43 oziroma 0,11 din. Vsekakor so predvidevanja nerealna.

Še slabša in nerealnejša so znanili kolektive,
predvidevanja v notrani delitvi

V JANUARJU SMO IZBRALI:

SKODELICA KLEPETA

JE ODKRILA:

Velenjska maketa resnično oživlja

Sedeli smo v delavskem klubu. Čisto tam zadaj, ob steni. Da bi med nas čimmanj odzvanjalo polglasno kramljanje drugih, da ne bi mi motili sosednih omizij, kjer so fantje igrali karte. V resnici nihče ni nikogar motil. Prijetno kavarniško vzdušje je zajelo tudi nas. In niti opazili nismo, kdaj se je klub napolnil. Ob televizijskem sprejemniku so ljudje bržkone že iskali med preostalimi slabšimi boljša sedišča, vedno več je bilo polnih omizij, kjer so kartali, šahirali, se ob prazni ali polni mizi sproščeno pogovarjali; morda o zadnji predstavi gostujočega celjskega gledališča — Celjani radi pridejo na oder novega kulturnega doma; morda o slalomu v Wengenu in našem tekmovalcu Lakoti — preteklo nedeljo so gledali televizijski prenos; ali kako je bilo na sestanku v obratu, na katerem se sestanke — in če jim hočemo po-

— V klubu smo priredili silvestrovanje, pripoveduje nekdo. Bali smo se, da bodo zopet prišli le intelektualci, da delavcev ne bo. Ko pa so delavci izvedeli, da nismo za nikogar hoteli rezervirati miz, da lahko pride v klub silvestrovat vsakdo, če bo le po-hitel, so prišli tudi oni.

— Res, ob takih prilikah prihajajo najraje. Mi sami pa si včasih predstavljamo, da moramo to njihovo življenje v prostem času vkalupiti v neke krute oblike. Ljudje pa so po delu utrjeni, potem hodijo še na razne te-čaje, se izobražujejo, hodijo na sestanke — in če jim hočemo po-

prijetno mu gleda, njemu in mi-moidočemu v opomin, s stene balkona.

Clovek s Kozjaka, se zdi, je v našem pogovoru kot povsem do-ločen pojem, kot nekaj, čemur je treba v tem novem naselju prven-stveno prisluhniti.

— Pred leti so se pri nas lju-dje še oblačili po večini v sivo, črno, danes je pri nas tudi v tem pogledu že bolj veselo. Barve so se razmahnile. Ljudje dobivajo v novem okolju občutek tudi za to.

— Prisluhnili smo tej težnji in hoteli smo organizirati v klubu modno revijo. Takšno — kako se oblačimo praktično, lepo in veselo

genca, pretežno le mladina. Sprva dvajset, kasneje morda štirideset. Seveda, to gre počasi. Toda zakaj ne bi naredili v dogovoru z libojsko tovarno razstavo uporabne sodobno oblikovane keramike in ob njej pokazali ljudem, kaj je umetniško oblikovanje.

— Hoteli smo tudi, da bi nam ljubljansko podjetje »Borec« uredilo izložbeno okno s svojimi pro-dajnimi izdelki. Ne za prodajo, le zato, da se ljudem oblikuje okus. A ni bilo razumevanja.

Morda pa bi podjetje »Dom« pokazalo za takšno »nerentabilno« investicijo več razumevanja?

— Vse novo življenje pri nas je pravzaprav likovno življenje za našega človeka, meni nekdo. Pri-spodoba je zanimiva, pomislim. Vse, kar ga obdaja, je novo, je sodobno, od stanovanj, do javnih ustanov, kot so zgradbe kluba, delavske univerze, novega kultur-nega doma. A mislim, da prav zato, ker je to zanj novo, mu je sprva tuje, mu je nedomače, dok-ler se z vsem tem seveda ne spoji in ne postane del njega sa-mega. Spomeniki v našem mestu, umetniška dela zunaj in znotraj javnih zgradb so sodobna. Naši intelektualci kupujejo in imajo doma lepe umetnine, naš delavec oboja še na steno kičasto sliko, pobarvano fotografijo. A jutri, pojutrišnjem, ga bo zmazek na steni zmotil in ga bo odstranil. Ze danes se dogaja nekaj. Delavci v avtobusih včasih zagodrnjajo: si videl tisto moderno umetnost, tisti zmazek? Morda je bil res zmazek, delo šarlatana, morda tudi ne. Toda nekaj je razveseljivega. Ta preprosti človek vsaj ne-kaj že vidi in to je njegov prvi korak, ki ga ne smemo zamuditi.

Piše: Sonja Gašpersič

tem še mi »nekaj organizirati«, imajo občutek, da jim jemljemo prosti čas. To je seveda stvar nji-hovega zgodnjega razvoja, pa tudi naših slabih delovnih metod. Oni iščejo trenutke resnične spro-stitve, mi pa smo le preveč včasih vsiljivi, vedno hočemo nekaj da-jati. A po delu si ljudje sami ho-čejo vzeti trenutek prostega časa in si ga prikrojiti tako, kot ugaja njim.

Ugaja njim? Pa imamo dovolj posluha za vse, kar se prebuj-a v teh ljudeh?

— Pravimo, da ljudje še ne-radi gredo v družbo, neradi za-puščajo svoja prijetna stanovanja. Tudi to je nekaj. Morda res prva stopinja. Med njimi se širi stano-vanja kultura, opremljajo si domove, krasi s cveticami, včasih tudi preko mere, saj se tudi za to pri njih šele razvija estetski čut. In kako prijetno ti je, ko vi-diš, da je nekdo, ki je šele pred nekaj leti odšel od koša in gra-belj, zapustil skope rebri Paškega Kozjaka, obesil na steni balkona svojega stanovanja oljnato sliko. Ne moreš mu zameriti neumnosti, ker čutiš, kako se trudi v svoji nevednosti, da bi ga olepšal. Iz-obesil je seveda kičasto sliko blejskega jezera ali šopka »slad-kih« cvetic, saj do slike še nima nobenega estetskega odnosa. Le

ter prijetno tudi za oko. Toda v Ljubljani pri Modnih oblačilih in na Gospodarskem razstavišču še nimajo toliko posluha za to mo-dno oblačenje kot mi.

— Tisto, o slabo urejenem stano-vanju je res. V novem bloku, ki ga zdaj končujejo, bomo zato nekaj sob in kuhinj povsem so-dobno opremili do najmanjše po-drobnosti, da si bodo ljudje, kot na razstavi, te prostore lahko ogledovali, da bodo začeli bolj razmišljati o tem, kaj je lepo, kaj praktično.

— Zdi se mi, da se je vendarle nekaj premaknilo tudi na pod-ročju, za katero smo vsi prepri-čani, da je najtežje. Govorili smo že o tem, da imajo ljudje še ne-razvit smisel za lepoto likovnega oblikovanja. Tudi tu je že storjen nekaj prvi korak. V rudniku smo nabavili za sodobno opremljene pisarne sodobno likovno obliko-vane peplinke. A glej šmenta! Ob razdelitvi jih je nekaj zmanj-kalo. In našel se je nekdo, ki je hotel vrzel hitro zamašiti — in kupil je pepelnike iz keramike, z rožicami in venčki in zopet rožicami... Ljudi je ta razlika takoj dregnila v nos.

Nekomu v naši družini se je utrnila sijajna misel.

— Na likovne razstave v na-šem klubu je prihajalo doslej malo ljudi, ni prišla niti inteli-

negovimi novimi meščani novega neukega snoba?

— Ne, ljudje pri nas se izred-no mnogo izobražujejo. Naša de-lavska univerza je zelo obiskana. Okoli tisoč ljudi hodi zdaj na raz-lične tečaje, predavanja, v šole. Ljudje se uče jezikov, se strokov-no izobražujejo za svoja delovna mesta. A glejte, mi vsega le še ne znamo izrabiti tako nevsljivo, preprosto. Če na tečaju ali v šoli pri delavski univerzi ljudje spo-znavajo na primer nekaj s pod-ročja literature, umetnega obliko-vanja besede, pripovedi, zakaj jih potem skupno ne popeljemo tudi na primer v gledališče, da bi zo-pet potem lahko v učilnici govo-rili o tem, kaj je avtor hotel po-vedati, kako je to povedal.

Ljudje si danes povsod nabi-rajo znanje, hočejo iz svojih

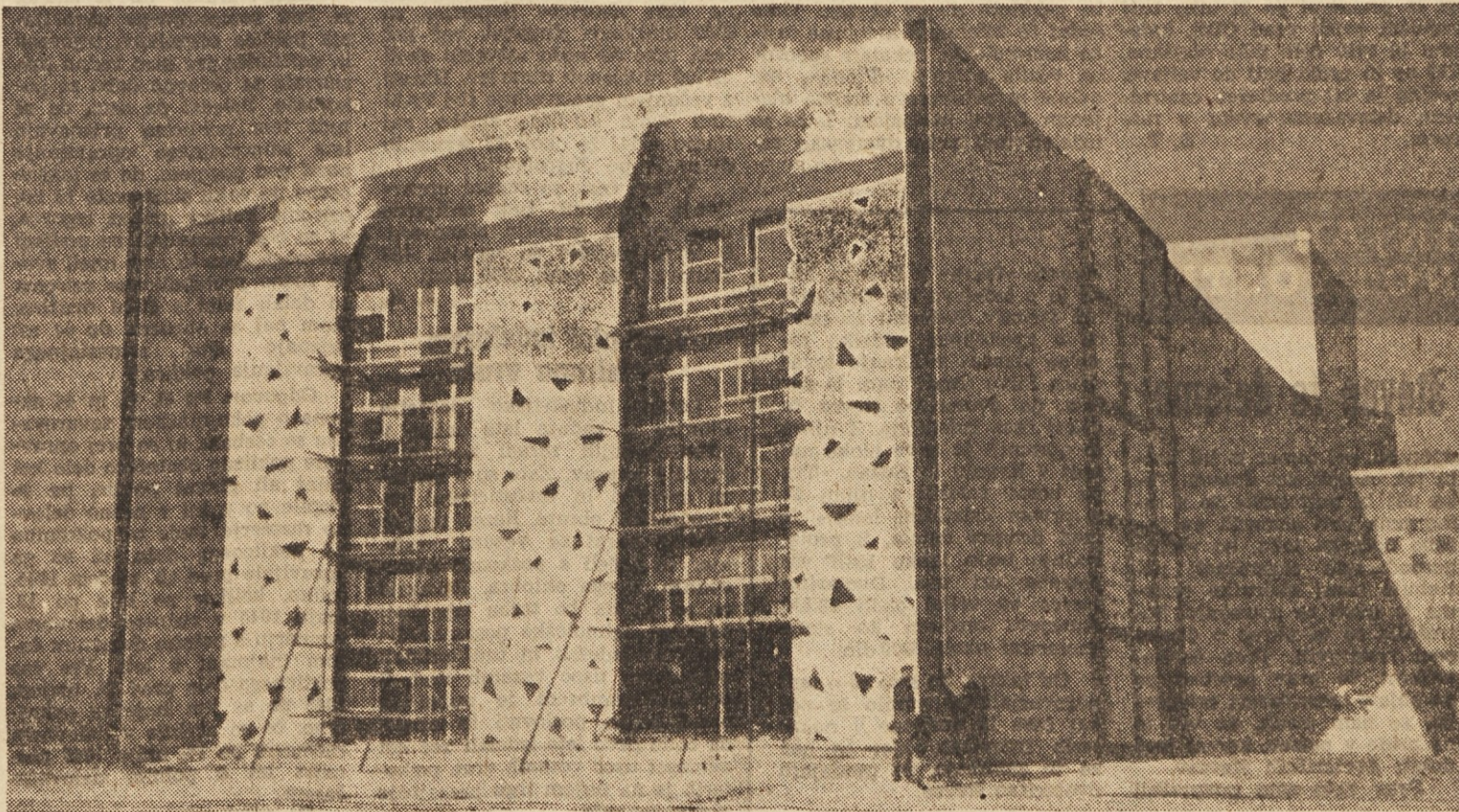
okovov neznanja, zaradi dela v službi, pa tudi zato, ker se nji-hova duhovna obzorja vsak dan bolj širijo, terjajo na nova vprašanja nove odgovore.

— Vseeno je, ali iščejo odgo-vor na to, kako opremiti svoje stanovanje, ali na to, kako se praktično in lepo oblačiti, ali na to, kaj in kako je pripovedovala Van Goghova slikarska paleta. Važno je, da na to, kar vprašu-jejo, dobe odgovor. Ali preko knjige, le knjig je v velenjski knjižnici še malo, ali svojega ra-dia, ali klubskega televizorja, ali v delavski univerzi, ali v kultur-nem domu, ali v sproščenem raz-govoru v klubu — to je prav vse-eno. In zakaj ne bi potem prav v klubu večkrat dobili odgovor na to ali ono, če je prav on tisti, ki je prebudil njihov smisel za družabnost, za žitje in sožitje med ljudmi v času, ko zapuste jarno, stroj, pisarno.

Danes se menda večkrat lju-dje po kakšni gledališki predstavi vrnejo na kozarček ali skodelico kave v klub, se posedejo skupaj in kar čakajo, da jim bo kdo o tem, kar so pravkar videli in slišali, še kaj povedal, morda kaj razložil. Zakaj torej ne?

Sneg pokriva zdaj ceste in parke med stavbami novega Velenja. Nove javne zgradbe, klub, delavska univerza, kulturni dom, se zde v nočni tišini in na belem pregrinjalu kot stavbe na maketi bodočega mesta. A mesto je tu, s svojimi velikimi impozantnimi stavbami, oživlja, ljudje prihaja-jo iz svojih domov v ta konec mesta vedno raje, vedno bolj po-gosto, kajti tu se odpira zanje zo-pet nov svet, kot je bil pred leti nov tudi tisti, ki so ga začeli spo-znavati v jami.

Skodelica kave, ki nam je raz-vezala jezike, je zdaj prazna. Na dnu je ostala le kavina gošča. A ostalo je še nekaj. Ta nevezan klepet o življenju novega velenj-čana nam je pustil misli, h kate-rim se moramo še vračati. Vsak dan, ob našem delu, na sestankih, kjer bomo bolj uradno razprav-ljali o tem, kaj moramo storiti, da bodo ljudje bolj polno zaži-veli in ob tem dvigali svojo kul-turno raven, ob tem se spomnimo včasih še malo na našo SKODE-LICO KLEPETA.

Impozantna zgradba novega velenjskega kulturnega doma, zgradbi delavskega kluba in delavske univerze (slika v zaglavju) so lah-ko Velenjčanom resnično v ponos. A ne samo to, tod se zdaj začne pravo življenje, življenje novih meščanov Velenja v njihovem prostem času

Predalec od drugih omizij se-dimo, da bi čisti zvok dosegel moje uho. Ničesar ne slišim — vsi ti razgovori odzvanjajo le v mojih mislih.

— Skoda, da nismo mislili na kegljišče, ko smo gradili klub, meni nekdo pri naši mizi. Rudarji bi gotovo na kegljišče radi prihajali, potem bi v klubu še kaj spili, se kaj pogovorili, si dobili nove znance.

Skodelica kave je torej tudi nam razvezala jezike. V vzdušju, ko si sredi živahnega vrveža v dvorani, pa za svojo mizo s svojo družino vendarle sam, nemoten. Pisani družini, kot smo bili mi, se je zazdelo, da si ima vendarle kaj zanimivega povedati o tem, kako se življenje v novem Vele-nju prebuj-a, kaj in kako čutijo prebivalci naselja v tem življe-nju, ljudje, ki so se v zadnjih letih do naselili kot tučji. A ne samo kot tučji, ki so živeli prej v drugih mestih; več je bilo ti-stih, ki jim je bilo tuje novo okolje, nov način življenja, saj so prišli v rudnik, jarno pod zemljo, ker jim je zemlja na površju pre-skopo rezala kruh.

— Morda je prav zaradi tega pri nas potreben klub, ki bo na-menjen predvsem družabnemu življenju. Potreben nam je kot prvi koraki. Nihče se brez njih ni naučil hoditi! Kaj mislim s tem? Ljudje se morajo sprva na-vaditi k temu, da bodo sami sploh začutili potrebo po združe-vanju. Mislim na tisto združeva-nje v prostem času.

Pred osmimi meseci v klubu menda res nisi našel rudarjev. Delavci so prišli le, če so v »Ve-čeru« prečitali, da bo televizijski prenos nogometne tekme. O, ta-krat so prišli, tudi po par sto! Sicer pa je v klub prihajala inte-ligenca. Prav počasi pa se vsako kopje zlomi. Iz lepih, udobnih stanovanj, je prva začela siliti mladina. V kino, pa v kulturni dom na vaje, po vaji še malo v klub, potem zopet na šahovski turnir v klubu. Zdaj hoče mladi-na v kulturnem domu imeti plesne vaje. Ne, z njo ne bo po-sebnih težav! Preveč je želja življenja, da bi se pred njim za-pirala.

Teže je s starejšimi. Radi osta-jajo doma, še vedno niso dovolj užili vseh prijetnosti udobnega doma.

Ljubljanski radio je minuli petek večkrat zapored obveščal, da bo naslednjega dne, torej v soboto, grosistično trgovsko podjetje »Prehrana« prodajalo na ljubljanskem živilskem trgu zaklane in očistene piščance po 300 in 350 dinarjev za kilogram. Prodajati naj bi jih začeli »v zgodnjih jutranjih urah«. Novica je vzbudila zanimanje, tako da so gospodinjje stale v vrstah že ob petih zjutraj. Pa piščancev ni in ni bilo. Koliko je bilo jeze in razburjanja, pa ne neupravičeno. Piščance so pripeljali šele nekaj čez deseto dopoldne.

SINDIKALNI SVET KRANJ O DELAVSKEM IN DRUŽBENEM UPRAVLJANJU

Sklepanje pod vplivom

V sredo je bil v Kranju plenum okrajnega sindikalnega sveta, kjer so razpravljali o delavskem in družbenem upravljanju, predvsem pa o problemih, ki se pri tem pojavljajo.

Večina diskutantov je menila, da se je v večjih gospodarskih organizacijah samoupravljanje že močno razmahnilo, veliko manj možnosti za razvoj pa imajo samoupravni organi v manjših podjetjih.

Samoupravni organi v podjetjih se pogosto zrastejo z vodstvom podjetja in potem je dejanskega samoupravljanja v takih kolektivih konec. Občinski sindikalni svet v Kranju je v zadnjem času izdelal anketo, ki je pokazala zelo zanimive rezultate. Ti podatki namreč opozarjajo, da samoupravni organi v podjetjih

čestokrat delajo pod pritiskom vodstva podjetij in celo, da člani DS dostikrat glasujejo za sklepe, ki jih ne poznajo. Tudi nekateri odborniki zbora proizvajalcev glasujejo za sklepe, ki jih ne poznajo. Zanimiv je tudi podatek, da je kar 69% anketiranih odbornikov izjavilo, da ima na njihove odločitve močan vpliv predsednik oziroma podpredsednik občinskega ljudskega odbora. Zbor proizvajalcev je za reševanje problemov v kolektivih še vse premalo zainteresiran. Treba bi bilo, da bi odborniki zbora proizvajalcev znali članom kolektiva pojasniti, kako in zakaj so prišli do določenih zaključkov.

Člani plenuma so izrazili svoje mnenje tudi o tovarniških časopisih. Vsak problem v podjetju bi morali pred reševanjem obravnavati v časopisu, da bi člani

kolektiva o njem razpravljali, dajali predloge in pobude. Če bo pritisk proizvajalcev za ureditev problemov dovolj močan, bodo ljudje, ki so za ureditev takih problemov odgovorni, skušali to tudi narediti. Pri tem se ni bati, da bi zaradi širokih pristojnosti proizvajalcev prišlo do anarhije.

T. M.

Že v začetku leta je treba določiti pavšal

Pretekli teden je ObSS Škofja Loka sklical predstavnike sindikalnih organizacij obrtnih podjetij, da si izmenjajo misli o družbenem planu za leto 1961 in perspektivnem družbenem planu. Obrtništvu, ki je v letu 1960 doseglo velike uspehe, saj se je narodni dohodek na zaposlenega povečal od 447.000 din v letu 1959 na 574.000 din lani, to je za 28,4%, prav tako so povečali bruto produkt, saj znaša 14% celotnega bruto produkta občine. Vendar pa postavljeni plani za leto 1961 kot tudi perspektivni plan ne predvidevajo večjega vzpona. Povečanje bruto produkta temelji predvsem na povečanju števila zaposlenih od 760 lani na 1150 v letu 1965. Narodni dohodek naj bi se v letu 1961 dvignil za vsega 2,61% do leta 1965 pa na zaposlenega na 709.000 dinarjev letno ali za 23,5%. Pritiski so ugotovili, da so kolektivi planirali nerealno, zato so sklenili, da je treba plan za leto 1961 in perspektivni plan obrtništvu popraviti.

Na posvetovanju so zastopniki posameznih obrtnih podjetij zahtevali, da bi pravočasno zvedeli za višino pavšalnih dajatev, ki naj bi bile bolj utemeljeno določene kot doslej. Tako bi lahko bolje gospodarili ter ugotavljali svoj poslovni uspeh tudi med letom. Na posvetovanju je predstavnik sindikalne podružnice obrtnih delavcev, katere člani so zaposleni pri privatnikih, zahteval, da popravijo kolektivne pogodbe iz začetka leta 1961, ker so minimalne tarify postavke, ki so zagotovljene s temi sporazumi, prenizke.

O. M.

PRIPOROČILO OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA
KRANJ O DRUŽBENEM PLANU

Ponovno razpravljati

Na zadnji razširjeni seji tajništva občinskega sindikalnega sveta v Kranju so podrobno obravnavali predloge industrijskih podjetij o petletnem razvoju.

Medtem ko so lani v industrijskih podjetjih dosegli ugodne gospodarske rezultate, pa ugotavljajo, da letos v perspektivnih načrtih za petletno razdobje ne upoštevajo dovolj že doseženih rezultatov, ne upoštevajo splošne smeri našega gospodarskega razvoja, ki ima osnovno izhodišče v povečani proizvodnosti dela in izboljšanju življenjskih pogojev zaposlenih.

Ob analizi predlogov družbenih planov za petletno razdobje ugotavljajo, da so predloge sestavljali predvsem v upravnih vodstvih, v kolektivih pa o njih niso razpravljali. Delavski sveti so jih sicer obravnavali, vendar običajno bolj informativno. Analiza je pokazala tudi, da so predloge sestavljali v času, ko gospodarske organizacije še niso imele dokončnih sklepov o bodočem oblikovanju in razdeljevanju dohodka. Zato menijo, da bodo morali izdelati ponovne predloge, ko bodo te stvari jasnejše.

Odborniki so razen tega menili, da so plani preveč usmerjeni zgolj na investicije oziroma na povečanje podjetij, saj predvidevajo, da bodo za

to namenili v prihodnjih petih letih 21,5 milijarde, medtem ko so v preteklih petih letih za to porabili 5,5 milijarde dinarjev. Nedvomno so rekonstrukcije potrebne zaradi zastarelosti industrije, vendar pa kaže, da podjetja na osnovi takih investicijskih vlaganj ne predvidevajo tudi ustreznega povečanja proizvodnosti dela, temveč povečano proizvodnost predvidevajo le na račun povečanega števila zaposlenih.

S temi investicijami pa tudi ni v nobenem razmerju investiranje za družbeni standard. Medtem ko so v preteklih petih letih v kranjski občini dali za gradnjo stanovanj poldrugo milijardo dinarjev, pa predvidevajo, da bodo v prihodnjih petih letih porabili za to 2 milijardi 300 tisoč dinarjev. Če upoštevamo, da nameravajo v industriji zaposliti 3500 novih delavcev v naslednjih petih letih, je to nesorazmerje še toliko večje.

Tajništvo občinskega sindikalnega sveta v Kranju meni, da bi bilo potrebno o tem le še razpravljati. Oddelku za gospodarstvo pri občinskem ljudskem odboru so predlagali, naj predloge planov vrnejo podjetjem, da bi o njih kolektivi ponovno razpravljali. Tajništvo samo pa bo o tem še razpravljalo s predsedniki delavskih svetov in sindikalnih podružnic.

J. P.

V TOVARNI UMETNIH BRUSOV V MARIBORU

Povečali storilnost za 30, zaslužek pa za 20 odstotkov

Ko je delavski svet sklenil, da bomo opustili prejšnji način nagrajevanja in začeli deliti osebni dohodek po novem pravilniku, ki ne pozna več tarifnih postavk, smo dvomili, da se bo vse dobro izteklo. Že po dveh mesecih pa smo se prepričali, da gre in celo bolje,« je dejal predsednik sindikalne podružnice v mariborski Tovarni umetnih brusov Bojan Dolenc.

Tovarna umetnih brusov je prva v tej občini, ki je uvedla obračunavanje osebnih dohodkov po natančno izdelanem ceniku del. Učinek merijo po številu izdelanih kosov ali pa kilogramov brusov. Kjer pa ne morejo izme-

riti vložnega dela, obračunavajo zaslužek po oceni vrednosti delovnega mesta in opravljenih učinkovitih delovnih urah; vrednost delovnega mesta v tem primeru izražajo v točkah. Osebni dohodki uslužbencev pa so odvisni od poslovnega uspeha podjetja. Podjetje so razdelili na delovne enote, pozneje po rekonstrukciji, pa bodo prešli na obračunavanje osebnih dohodkov po ekonomskih enotah.

Že v tem času pa se je v tovarni marširski spremenilo. Storičnost so povečali za 30, zaslužek pa (le) za 20 odstotkov. Prej je zapuščalo podjetje mesečno okrog trideset delavcev, in sicer

predvsem zaradi nizkih tarifnih postavk. To so bili v glavnem marljivi delavci, ki so veliko delali, vendar za to niso nič več dobili. Sedaj pa je narobe, tovarno zapuščajo večinoma slabi delavci. Odkar so opustili skupinske norme, ki so omogočale tudi manj marljivim dokaj dober zaslužek na račun naporov prizadevnih, sedaj prvim slaba prede. Delovne skupine same zahtevajo, da je treba »odvisne delavce«, ki jim pravijo »priskledniki«, odstraniti. Teh nihče ne trpi v svoji sredi.

Delovno disciplino so izboljšali v vsakem pogledu. Vsak stremi za tem, da izkoristi delovni čas do kraja. Le redki so primeri, da se kdo še pred koncem dela pripravlja za odhod domov. Skratka, zadovoljni so z novim načinom nagrajevanja. Predstavnik sosednih kolektivov pogosto prihajajo v Tovarno umetnih

brusov in se zanimajo za njihov sistem obračunavanja osebnih dohodkov.

K. A.

V Trbovljah pred občnimi zbori

Na občinskem sindikalnem svetu v Trbovljah je bilo pred nedavnim posvetovanjem s predsedniki in blagajniki sindikalnih podružnic.

Pogovarjali so se o aktualnih nalogah sindikalnih podružnic oziroma njihovih vodstev, o formiranju in delu komisije za ženska vprašanja, o oddihu delavcev ter o bližnjih občnih zborskih sindikalnih podružnic.

Posvetovanje je bilo predvsem organizacijskega značaja in je bilo namenjeno za delo vodstev sindikalnih podružnic.

T.

Za večje kompetence ODS v Železarni Jesenice

Pred letom dni so v Železarni Jesenice izvolili nove obratne delavske svete. Njihov položaj so uredili s posebnim pravilnikom, vendar pa se je izkazalo, da so v tem pravilniku določene kompetence obratnih svetov premajhne, ker niso omogočale zadostne aktivnosti. Temu je delno krivo tudi to, da predstavlja podjetje navzven edino centralni delavski svet ne pa obratni. Za boljše in živahnije delo ODS po ekonomskih enotah pa bi jim razen osta-

lih kompetenc morali nujno nuditi večja materialna sredstva, s katerimi bi razpolagali.

Te probleme so predstavniki sindikata in Zveze komunistov na skupnem posvetu tudi obravnavali in so po daljši razpravi sprejeli sklep, da je za poživitev delavskega samoupravljanja v ekonomskih enotah nujno potrebno prenesti na obratne delavske svete večja finančna in materialna sredstva. Sredstva bi se morala razdeljevati po posebnem ključu. Ker pa je priprava osnov oziroma ključev za udeležbo obratnih svetov na večjih finančnih in materialnih sredstvih vezana na daljši čas, so sedaj sprejeli predlog, da se za živahnije delo v obratnih delavskih svetih formirajo enake komisije, ki jih ima CDS. Prednost teh komisij bi bila v tem, da bi tako zajeli v delo delavskega samoupravljanja širši krog članov kolektiva, vsi predlogi in problemi pa bi tako bolj predelani prišli pred CDS, kateremu bi bilo delo tako olajšano, ODS pa bi prišli bolj do veljave. Predlog je bil predložen centralnemu delavskemu svetu v razpravo.

S. T.

V KIDRIČEVEM NOVA ŠOLA?

Osemletka v Kidričevem domu je v stavbi s petimi učilnicami, solarjev pa je toliko, da so morali vpeljati pouk v tri izmenah. To seveda obremenjuje tako starše in vzgojitelje, še najbolj pa otroke. Vendar zdaj vse kaže, da bo problem še letos rešen. Delavski svet tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« je namreč sklenil, da bi kolektiv tega podjetja prispeval nekaj sredstev za adaptacijo osemletke. Dogradili bi še štiri ali pet učilnic, kar bi za daljši čas zadostovalo, da se izognejo vsaj tretji izmeni pouka. Pomoč so obljubili tudi ObLO Ptuj ter družbene in politične organizacije v občini. Ob enem z adaptacijo šolske zgradbe nameravajo začeti še z gradnjo otroškega vrtca in jasi.

PO STOPINJAH DELAVSKE ENOTNOSTI

»Iskra«: Dvotarifne števec že delamo

V prvi letošnji številki Delavske enotnosti smo pisali o cenah električne energije. Vremenske razmere so namreč tako ugodne, da konkretno rudnik Velenje in termoelektrarna Soštanj menita, da bi cene električne energije lahko znižali.

Pojavlja pa se še drugo vprašanje. Ob zvišanju cen električne energije za široko potrošnjo je bilo namreč postavljeno načelo dvojnih cen električne energije: posebej za dnevno in posebej za nočno

uporabo, pri čemer bi bil nočni tok cenejši kot dnevni. Tako naj bi potrošniki že s samo ceno bolj usmerili na porabo nočnega toka, ki večina gospodarskih organizacij potrebuje manj elektrike oziroma je sploh ne potrebuje. Potrošniki so ta ukrep o dvojni ceni pozdravili. Toda že nekajkrat, še prav posebno pa po objavi omenjenega prispevka, so nam pisali, da vse to ne pride v poštev, ker ni moč dobiti dvotarifnih števec.

Prav zato smo povprašali

tovarno »Iskra« v Kranju, kako je z izdelavo teh dvotarifnih števec. Referent za števec v prodajnem oddelku tovarne »Iskra« v Kranju tovarnišica Silva Oman nam je dejala, da dvotarifne števec že nekaj časa izdelujejo. Z njimi so opremili že nove bloke naselij v Kranju in Rušah. »Trg pa bomo založili z njimi že v prvem četrtletju letos,« je med drugim dejala. S proizvodnjo bodo lahko krili vse potrebe pri nas. Dvotarifni števec bo veljal okoli 13.550 dinarjev, medtem ko stane enotarifni okoli 6900 din.

Od takrat, ko smo se o tem pogovarjali, je minilo že nekaj časa in verjetno v nekaterih trgovinah, kjer se pač za to zanimajo, že prodajajo dvotarifne števec.

zilo, ki so ga v celoti konstruirali doma.

Tako sedaj vozi po naših cestah že več kot 16.000 vozil »Pionir« in več kot 2000 vozil »TAM 4500«. Podatki kažejo, da proizvodnja v tem podjetju skokoma narašča. Tako je pred desetimi leti 2879 delavcev ustvarilo za 524 milijonov proizvodnje, medtem ko je lani okoli 1000 delavcev več ustvarilo že 16.843 milijonov, letos pa predvidevajo, da bo 300 delavcev več, to je skupno 4124 delavcev ustvarilo za 6000 milijonov dinarjev več kot lani, tako da bodo ustvarili okoli 22.700 milijonov dinarjev. Hkrati s večanjem proizvodnje širi TAM tudi svojo servisno službo, saj imajo sedaj že okoli 43 servisnih delavcev po Jugoslaviji.

V tem času so organi upravljanja namenili tudi milijardo dinarjev za gradnjo stanovanj. S temi sredstvi so zgradili 439 stanovanj za okoli 1600 ljudi.

J. K.

V Ribnici izdelujejo tipizirana vrata

Lesno industrijsko podjetje Ribnica je zadnja leta delalo v težkih pogojih zaradi zastarelih strojnih naprav. Zato so z lastnimi sredstvi in investicijami rekonstruirali obrate. Razen tega so zgradili obrat za vezana vrata, kjer so začeli s poskusno proizvodnjo prvega oktobra. Pokazalo pa se je, da bo treba izboljšati nekatere tehnološke postopke. Do sedaj so izdelali in tudi prodali preko dva tisoč vezanih vrat. S prvim decembrom je pričel ta obrat redno poslovati in upajo, da bodo prvo leto izdelali več kot petdeset tisoč vezanih vrat, po katerih je na našem trgu precejšnje povpraševanje.

D. V.

PO KATEREM ČLENU?

Pokojnina nekdanjih obrtnikov in trgovcev

»JEZ«: Kakor mi je znano, se leta samostojnega opravljanja poklica obrtnikov, trgovcev in gostilničarjev niso vedno priznavala za delovno dobo za pokojnino. Izvedel pa sem, da se tudi tem poklicem priznavajo leta samostojnega opravljanja obrti pod pogojem, da so takšne osebe po vojni službovale 15 let, oziroma kolikor gre za trgovce, ki so obrt opravljali na podlagi obrtnega lista in niso imeli svoje firme protokolirane oziroma so delali sami s člani družine. Kam naj se obrnem, da se mi priznajo leta samostojnega opravljanja poklica?

Odgovor: Po čl. 41 in 44 zakona o pokojninskem zavarovanju se osebam, ki so prej opravljale poklicno obrtniško delo kot edini ali glavni poklic, pa so stopile po vojni v redno delovno razmerje, šteje za pokojnino od poklicnega dela, ki so ga opravljal pred 15. majem 1945, toliko, kolikor so bile po 15. maju 1945 v rednem delovnem razmerju s polnim delovnim časom (najmanj 5 let). Ves čas poklicnega dela pred 15. majem 1945 pa se jim šteje za pokojnino, če so prebile v delovnem razmerju po 15. maju 1945 petnajst let s polnim delovnim časom.

Po odloku Zveznega izvršnega sveta o štetju časa samostoj-

nega poklicnega dela za pokojnino, se čas samostojnega poklicnega dela šteje za pokojnino, če je bilo po tedaj veljavnih predpisih opravljanje takšnega dela po predpisih registrirano oziroma če je izdal pristojni organ za opravljanje takšne dejavnosti predpisano redno dovoljenje, če je zavarovanec osebno opravljal tako delo, če je imel za to predpisano izobrazbo in če le ni imel pri opravljanju zadevnega dela zaposlenih v posameznem letu povprečno več kot 5 oseb (ne računajo mednje zakonce in otroke, ki so morda opravljali takšno delo).

Za pokojnino pa se ne šteje čas samostojnega poklicnega dela, ki so ga zavarovanci prej opravljali v lastnih trgovinah ali podjetjih industrijskega pomena. Za delo v trgovini se šteje delo v takšni trgovini, ki je bila vodena in registrirana kot samostojna, ne pa na primer delo obrtnika, ki je imel poleg svoje obrtne delavnice tudi prodajalno izdelkov, ki jih je v svoji delavnici izdelal.

O ugotovitvi pokojninske dobe odločajo po čl. 157 zakona o pokojninskem zavarovanju pred začetkom postopka za uveljavitev pravic iz pokojninskega zavarovanja komisije občinskih ljudskih odborov za ugotovitev delovne in posebne dobe, v postopku za uveljavitev pravic iz pokojninskega zavarovanja pa zavodi za socialno zavarovanje.

Uspehi jeseniških železarjev

■ V DECEMBRU. V jeseniški železarni so razen treh obratov decembrski plan dosegli vsi obrati in ga v povprečju presegli za 2 odstotka, količinskega pa celo za 2,3 odstotka. V decembru so zlasti dobro delale valjarne in livarne, saj so presegle plan skupne proizvodnje: žična valjarna za 3%, jeklovlek za 9%, valjarna 1300 za 15% in livarne celo za 23 odstotkov.

● LANI. Do 24. decembra lani pa so železarji izpolnili svojo letno proizvodno nalogo, do konca leta pa so plan presegli za 2 odstotka. Tako so do konca leta naredili 19.325 ton več, kot so po planu predvidevali. Količinski plan pa so presegli za 4,4 odstotka ali za 10.120 ton. Tako so naredili 242.248 ton, kar je doslej najvišja proizvodnja železarne Jesenice.

● PETLETNI PLAN — 16. decembra lani so izpolnili nalogo, ki bi jo po predvidevanjih morali uresničiti do konca letošnjega leta.

Kljub temu, da niso postavili kot predvideva plan, nove elektro peči, so dosegli planirano proizvodno surovega jekla že 25. decembra lani, do konca leta pa so petletni plan presegli za 6,5 odstotka. Blagovno proizvodnjo planirano za leto 1961, so dosegli že v novembru, realizacijo — 30.728 milijonov dinarjev pa 16. decembra, kar dokazuje, da je kolektiv za akvizitiranjem notranjih rezerv, s povečanjem produktivnosti obstoječih proizvodnih agregatov in fizičnega dela, svojo petletno nalogo izpolnil v štirih letih, kljub temu, da predvidene investicije niso bile realizirane. Po podatkih so produktivnost v preteklih štirih letih povprečno povečevali vsako leto za 4 odstotke.

S. T.

Mladi delavci v »Stolu« so v posebni anketi, ki jo je lani razpisal klub mladih proizvajalcev, zavzeli stališče, naj se na prvem mestu pri delitvi sredstev sklada skupne porabe upošteva izgradnja stanovanj, takoj za tem pa ureditev družbene prehrane v podjetju. Delavski svet je predloge mladih upošteval in sedaj člani kolektiva že leto dni med vsakodnevnim odmorom dobivajo izdatno enolončnico po 35 din. Pred kratkim so v obnovljeni restavraciji povečali tudi kuhinjo, kjer že sedaj dobiva topli obrok skoraj polovica članov kolektiva.

Na sliki: Ker so prostori restavracije za 400 ljudi premajhni, delijo tople obroke tudi v jedilnicah v podjetju.

F. S.

Nepripravljeni na postrežnino

Tajništvo občinskega sindikalnega sveta v Kranju je sklicalo posebno sejo, kjer so razpravljali o položaju v gostinskih podjetjih po uvedbi postrežnine. Po predlogu Okrajne gostinske zbornice v Kranju, naj bi uvedla gostinska podjetja s 1. januarjem nagajevanje po učinku, vendar brez ustreznih, prej pripravljenih pravilnikov in obračunov. Kolektivi se na ta važen korak niso niti go-

spodarsko niti politično dovolj pripravili. Zato tudi posrežnina ni našla pravega mesta. V kranjski občini so namreč vsa gostinska podjetja pavšalizirana in so v tem smislu plačevala tudi vse prispevke. Z novimi predpisi pa teh olajšav ni več. Zato so zašla v dokaj težko situacijo, kajti s postrežnino, ne morejo kriti tako povečanih izdatkov. Vodstva podjetij menijo, da bi bilo treba

predvsem zagotoviti sredstva za povečane prispevke in šele kasneje sredstva za stimulativno nagajevanje. Taka stališča so seveda naletela na precejšnje nezadovoljstvo med kolektivi in ponekod precej zaostri la odnose med upravo in kolektivom.

Vse to kaže, da so podjetja pričakala 1. januar zelo nepripravljena, da so se ponekod avtomatično sklicevali na priporočila Ljudske skupščine, ne da bi upoštevali svoj položaj. Kaže pa tudi, da Okrajna gostinska zbornica pri tem ni nudila dovolj konkretnih pomoči in ni izdelala ustreznih konkretnih analiz. Podjetja so uvedla samo postrežnino, niso pa pri tem izdelala pravilnikov o razdeljevanju osebnih dohodkov in tudi ne ekonomskih analiz. Občinski sindikalni svet v Kranju je zato predlagal Okrajnemu sindikalnemu svetu, da naj bi čimprej proučili nastali položaj v okrajnem merilu skupaj s prizadevanji podjetij in Gostinske zbornice.

J. P.

»Peta« bo izvažala v Anglijo

V tovarni lesenih pet, galanterije in lignolit-tlaka v Ratečah so odprli nov obrat lesne galanterije. Obrat bodo letos izpopolnili z novimi stroji, ki so jih že naročili. Del proizvodnje bo tovarna Peta izvozila v Anglijo, kjer se zelo zanimajo za njene izdelke.

š. s.

OSNUTEK ZAGORSKEGA PLANA MED DRUGIM PREDVIDEVA

Vsako leto dve sto stanovanj

Osnutek plana zagorske občine med drugim predvideva, da bodo podvojili narodni dohodek

Vsak 25. litostroječan ima avto

Samo v decembru je kupilo 10 litostroječanov nove avtomobile, tako da je sedaj v tem podjetju približno 120 lastnikov avtomobilov. Točnega števila avtomobilov za sedaj v Litostroju še ne vedo, ker nekateri lastništvo »še skrivajo«. Torej ima po približnih cenitvah vsak 25. litostroječan avto. Če bi se postavili v vrsto in vozili po vseh cestno-prometnih predpisih, bi bila to kolona, ki bi bila dolga približno dva kilometra.

L.

in ustvarili skupno skoraj 13 milijard dinarjev, kar je več kot za 120 odstotkov v primerjavi s tem, kar so letos ustvarili. Pri tem velja omeniti predvsem rudnik, ki bo z nadaljnjimi rekonstrukcijami in investicijskimi vlaganji dosegel leta 1965 milijon ton premoga. Podjetje »Varnost« bo leta 1965 ustvarilo 4 milijarde dinarjev, lep razvoj pa obetata tudi kemična in konfekcijska industrija ter lesno-predelovalna industrija. Do konca petletja naj bi uredili tudi obrt. V trgovski mreži predvidevajo dosledno specializacijo in ureditev dveh potrošniških središč, v zdravstveni službi bi dosegli napredek predvsem s preureditvijo sedanega zdravstvenega doma v sodobno polikliniko. Razen tega pa bi ustanovili tudi zdravstvene postaje v štirih oko-

liških kmetijskih središčih, s čimer bi bilo preskrbljeno tudi za okoliško prebivalstvo.

Osnutek predvideva, naj bi v prihodnjih petih letih zgradili v Zagorju tisoč stanovanj, torej vsako leto po dve sto. Občani so se razveselili tudi novice, da bodo že letos začeli urejati cesto do železniške postaje, prihodnja leta pa do Zagorja in Izlake. Predvidevajo tudi preustroitev potoka Medije, ki zdaj teče skozi središče mesta.

Seveda bo moč vse to uresničiti le z izpolnjevanjem vseh nartov v gospodarstvu. Posebno skrb posveča plan izobraževanja proizvajalcev, za kar predvideva ustanovitev izobraževalno-vzgojnega središča v nekdanji industrijsko-rudarski šoli in razvoj delavske univerze.

-m-

PISMA NA NAŠ NASLOV

Kdo bo odgovarjal za škodo v Turnišču?

V obratu »Planike« v Turnišču ni vse v redu, pa kot kaže, le vsi molčijo. Menim, da tak molk ni v interesu družbe in tudi v mojem ne, zato sem se tudi oglašil.

Komisije za pregled poslovanja, ki so jih imenovali okrajni in občinski organi, so ugotovile v obratu nevestno gospodarsko poslovanje in druge prekrške finančnih predpisov. Zaradi rezanja govejega (mestnega) usnja namesto predpisanega teletjega boka pa je več kot 10.000.000 dinarjev škoda. Enaka škoda je nastala tudi zaradi nabave

nekurantnega materiala, katerega je veliko na zalogi.

Delavci v podjetju in tudi izven o tem veliko šušljajo, vendar pa se v javnosti o tem ne spregovori odkrita beseda. »Vsakdo mora odgovarjati za najmanjši prekršek«, pravijo. »Kaj pa tu, bo v tem primeru odgovarjal tisti, ki je za poslovanje odgovoren, ki je pripeljal podjetje do tega zaradi svoje samovolje?«

Zgrešeno in napačno, bi bilo, če bi molčali še naprej. S takim poslovanjem je treba obračunati.

Član kolektiva D. F.

Ne na račun pokojnine

Zgodí se, da pride podjetje v težave, ki jih ni mogoče drugače premagati kot z žrtvijo kolektiva. Kolektiv se odloči, da se bo odpovedal delu dohodka, da bi premagali težave.

Pri tem pa skoraj nihče ne pomisli, da se zgodi krivica tistim delavcem, katerim se višina dohodkov šteje v povprečje za pokojnino. To so vsi delavci, ki so presegli 32 let (delavke 27 let) delovne dobe. Ti delavci in delavke ne dajo samo določenega dela svojih sedanjih prejemkov,

temveč tudi sorazmerni prispevek od svoje poznejše pokojnine, ker se jim ji že toliko zmanjšala pokojninska osnova.

Jasno je, da je to krivica, ki jo je treba popraviti. Zakaj ne bi podjetje to uredilo samo, če lahko. Treba je samo, da vsako podjetje tisti del dohodka, ki ga starejši delavci prostovoljno prepustijo podjetju, štejejo kot njihove osebne dohodke, tako, da od njih plačajo vse predpisane prispevke in odstopljeni delež prav tako vnesejo v plačilne liste. Tako

bodo tudi delavci pred upokožitvijo pripravljeni prispevati svoj delež za odpravo težav v podjetju.

B.

Vaše pismo ne pove jasno, za kakšne težave gre in kako se je kolektiv odpovedal dohodku. Ali morda »dobičku«?

Če gre za proizvodne težave, ki so posledica slabega gospodarjenja, potem je docela razumljivo, da posledice čuti sam delovni kolektiv, ker je slabo gospodarjenje predvsem odraz premajhnega zanimanja kolektiva oz. vplivanja kolektiva preko organov samoupravljanja na poslovanje podjetja, na delo strokovnih služb, na ureditev problemov na tržišču itd.

V takšnih težavah ni drugega izhoda, kot da se kolektiv »odpove« dohodku nad tarifno postavko (»dobičku«). To seveda samo v primeru, če se nimate nagajevanja po učinku, ampak še vedno občasno delite dohodek nad tarifno postavko. Kjer pa imajo uvedeno razdeljevanje osebnih dohodkov po delu, tam sproti izplačujejo doseženi uspeh in tako sploh ni mogoče reči, da se kdo »odpove« dohodku, ker vsi dobe toliko, kolikršen je skupni uspeh podjetja. Menim pa, da je stvar kolektiva, kako in v kakšni meri bodo nosili to breme delavci, ki so pred upokožitvijo.

Nedvomno pa so takšne stvari najboljše opozorilo kolektiv, da nekaj ni v redu z gospodarjenjem in bo to vzpodbuda za aktivnejše sodelovanje pri upravljanju. Vendar pa, kot že rečeno, iz pisma ni mogoče razbrati zakaj točno gre.

Urednik

Železarna: z ekonomskih enot na obrate

Analiza gospodarjenja po lani uvedenem nagajevanju po enoti izdelka v Železarni Jesenice je pokazala dobre rezultate pri uresničevanju proizvodnega načrta in s tem tudi višjega dohodka podjetja in posameznikov. Razprave na sindikalnih občnih zborih in

sestankih pa kažejo, da delavci vztrajajo, da je treba prav zato čimprej odpraviti še nekatere pomanjkljivosti, ki ovirajo stimulativnejše nagajevanje.

Analiza je pokazala, da povprečno presegajo planirano proizvodnjo v ekonomskih enotah 38 do 41%. Seveda pa so uspehi posameznih obratov dokaj različni. Nekateri obrati z lahkoto visoko presežejo planirano proizvodnjo, medtem ko drugi z največjim naporom dosegajo mesečne proizvodne načrte. Vzrok je iskati prav v cenikih za nekatere proizvode, ki jih bo, kot menijo, treba korigirati in vskladiti. Hkrati pa bodo morali spremeniti tudi normne faktorje, tako da bodo bolj kot doslej stimulirali kvaliteto kot kvantiteto, kar pa bo tudi ugodno vplivalo na uresničenje

finančnega sortimanskega načrta.

Na skupnem aktivu družbeno-političnih organizacij v podjetju so železarji sklenili, da naj bi čimprej pričeli obračunavati dohodek izdelka za posamezne obrate, namesto dosedanjih obračunov po ekonomskih enotah (ekonomske enote namreč vključujejo več obratov). Zato so centralnemu delavskemu svetu tudi predlagali, naj bi najkasneje konec marca prešli na obračun po posameznih obratih z veljavnostjo od 1. januarja 1961. Do takrat naj bi izdelali in pripravili vse potrebne cenike, vskladili norme in premije ipd., da bi tako odpravili dosedanje pomanjkljivosti, ki bi utegnile destimulativno vplivati na nagajevanje. Centralni delavski svet bo na prvem zasedanju razpravljal o tem predlogu. S. T.

Letos v LTH 3255 milijonov

Delavski svet Loških tovarn hladilnikov v Skofji Loki je na svojem prvem letošnjem zasedanju ugotovil, da je svoj proizvodni plan za lansko leto, katerega je maja lani povečal od 1200 na 1800 milijonov presegel in so ustvarili 2100 milijonov, pri čemer je 640 zaposlenih ustvarilo 773 milijonov dinarjev narodnega dohodka. Hkrati je delavski svet sprejel tudi družbeni plan za leto 1961. V tem letu bo 660 zaposlenih ustvarilo 3255 milijonov dinarjev. Narodni dohodek na zaposlenega bo znašal 1.500.000 dinarjev letno.

Domovi brez gospodarja

Na Goriškem imamo že precej domov družbenih in kulturnih organizacij, ki so zrasi ob pomoči in prizadevanju vseh delovnih ljudi in oblastnih organov na Goriškem. Precej jih je zlasti na Vipavskem, kjer ima skoraj vsako večje središče prostorno zgradbo, kjer bi se lahko zbirala mladina in kjer naj bi bilo središče vsega kulturnozabavnega življenja. Naj naštejemo samo nekaj krajev, kjer ima kulturno-prosvetna dejavnost že dokajšnje tradicije in kjer imajo tudi svoje domove. To so: Vipava, Ajdovščina, Šempas, Bukovica, Miren, Vrtojba in ponekod drugod.

Toda kako je s temi domovi? Večinoma so hladne, še neometane zgradbe brez pravega gospodarja, oziroma jih upravljajo ljudje, ki nimajo posluha za tisto, čemur so bili domovi in prvi vrsti namenjeni. V nekatere so se »vselile« zadrage in trgovska podjetja, ponekod enkrat ali dvakrat na teden predvajajo v njihovih dvoranah filme, medtem ko o kakršnikoli drugi dejavnosti (klubski ni govora. Tu in tam, na primer v Mirnu, pa so se našli ljudje, ki so spremenili dom samo v plesišče. V Mirnu so na primer celo oder v dvorani temu ustrezno prilagodili in tako v teh domovih mislijo v glavnem le na ples, pozabljajo pa še na druge dejavnosti društva. Člani goriškega gledališča, ki kdaj pa kdaj gostujejo tudi na podeželju, tožijo, da nihče ne skrbi za te dvorane. Niso redki primeri, ko morajo igrati ob razbitih oknih in v nepometnih dvoranah.

Ponekod je seveda drugače. V Ajdovščini in Desklah na primer, kjer so dom postavile gospodarske organizacije pretežno s svojimi sredstvi, te tudi skrbijo za njihovo vzdrževanje. In prav v teh krajih je tudi kulturno-prosvetna dejavnost najbolj razvita.

Družbeno-politične organizacije so se že večkrat zavzele za to, da bi domovi dobili pravega gospodarja. Menijo, da naj bi bili to proračunsko samostojni zavodi. S prispevki, ki bi jih dobili za razna gostovanja in predvajanja filmov ter pri prirejanju zabavnih in drugih prireditev, bi lahko polepšali tudi zunanji videz. Menijo, da naj bi bila delavsko-prosvetna društva Svobode realizator teh pobud. Žal pa je doslej še vedno ostalo vse pri starem. Sprašujem se, doklej še po tej poti?

L. K.

Kdaj v Mariboru trgovski paviljon?

Ze poleti so govorili, da bomo v Mariboru dobili moderno urejen trgovski paviljon, kjer naj bi bila trgovina z mešanim blagom, mesarija, mlekarna in trgovina s povrtnino. Najprej so predvidevali, da bodo odprli nov lokal do začetka jeseni. Pozneje je bil rok Dan republike, ko pa je minil, tudi 1. januar, smo vsi obupali. Kaže, da bo ostalo vse samo pri željah. Kako dolgo bo treba še čakati? To vprašanje je tembolj aktualno sedaj, ko je hladno in slabo vreme, saj ni nobeni gospodinjji prijetno hoditi po dežju in snegu tako daleč po mleko, kruh in ostala živila. Prebivalci tega območja bi bili zelo zadovoljni, če bi nam kdo lahko pojasnil, zakaj tako.

Jaki

Izredni študentje iščejo pomoči

Življenje v Trbovljah se je v obdobju po osvoboditvi bistveno spremenilo.

Rudnik ni več edino podjetje v občini, temveč se hitro razvija med drugim predvsem strojna industrija. Tako je tudi potreba po strokovnih dobrih delavcih vedno več. Tega se Trboveljčani zavedajo in je njihovo zanimanje za izobraževanje vedno večje. Nekateri iščejo pomoč pri Delavski univerzi, drugi pa se vpisujejo kot izredni slušatelji na višje in visoke šole.

V zadnjem času so v Trbovljah ustanovili dva centra za pomoč izrednim slušateljem Višje komercialne šole in Višje tehnične šole iz Maribora. Obe šoli sta pokazali veliko zanimanje za ustanovitev teh centrov ter za pomoč izrednim slušateljem, saj je teh za Višjo komercialno šolo kar 16 iz Trbovelj in 5 iz sosednjih občin, medtem ko je drugih iz Trbovelj 18 ter 6 iz sosednjih občin. Na teh tečajih za pomoč tem študentom bodo predavali člani Društva ekonomistov in Društva inženirjev in tehnikov, kamor so se včlanili tudi slušatelji navedenih šol.

Do sem torej vse lepo in prav. V precej težjem položaju pa so študentje univerze in Višje pedagoške šole. Ti si morajo, kolikor morejo in znajo, pomagati sami. Predavatelji na teh šolah so verjetno res zelo oziroma preveč zavzeti, da bi nudili študentom izven sedežev šol konkretno pomoč. Kljub temu pa bi le kazalo najti neko rešitev, če ne gre drugače, bi morda lahko sedanje tečaje kombinirali še za navedene slušatelje ali pa sestavili samostojne programe za tečaje teh študentov. Delavska univerza in politične organizacije so pripravljene vse to uresničiti, vendar menijo, da brez sodelovanja Univerze in Višje pedagoške šole tega ne zmorejo.

T.

Dovolj samovolje

Kolektiv obrtno-kovinarskega podjetja iz Skofje Loke je imel sestanek, kjer so se pogovarjali o samovolji upravnika. Ta je kar sam določil osnovo za premijo zase in za nekatere uslužbence. Pri tem se ni posvetoval niti z upravnim odborom niti ni vprašal, če s tem soglašajo kolektivi. Člani kolektiva so to samovoljo obsodili ter sklenili, da bodo vnaprej pogostejše zahtevali poročila upravnika in upravnega odbora o gospodarjenju v podjetju.

Sklepi neodvisne Afrike

Prejšnji teden se je v Casablanci (Maroko) končala pomembna konferenca petih afriških dežel — ZAR, Gane, Gvineje, Malije in Maroka. Na njej so bili zastopani tudi Alžirija po predsedniku vlade Ferhatu Abasu, Libija po svojem zunanjem ministru in Cejlon kot opazovalec. Kot zborovanje afriških dežel pomeni ta konferenca nadaljevanje prejšnjih afriških konferenc v Akri, Adis Abebi itd. Za razliko od prejšnjih pa so sklicali to konferenco zaradi posebnih skrbi in jo zaradi tega posvetili nekaterim konkretnim vprašanjem, čeprav so tudi sicer precej razpravljali o Afriki kot celoti.

Neposredni povod za konferenco v Casablanci je osekakor v tem, da besnita na afriških tleh dve hudi, nevarni krizi — v Alžiriji in Kongu. Vojna v Alžiriji je prišla ob koncu minulega leta v odločilno fazo, v kateri bi bili mogoči daljnosežni preobrati in odločilni sklepi. Demonstracije ob de Gaullovem obisku so pokazale, da stoji vsa Alžirija za politiko Fronte narodne osvoboditve in za časosno alžirsko vlado ter da so jalovi vsi poskusi, poravnati spor z zanašanjem na nekakšno »stretjo silo«. To je po svoje pokazala tudi razprava v OZN, kjer je svetovna javnost močno podprla teze časosne alžirske vlade. De Gaulle je tisti trenutke ubral pot referendumu, s katerim je zahteval od ljudstva pooblastilo, da sme sprejeti v zvezi z Alžirijo sklepe, kakršni bi se mu zdeli najprimernejši. Glede Alžirije de Gaulle ni dobil teh pooblastil, ker so Alžirski glasovalci drugače in so se dejansko postavili na stran časosne vlade, medtem ko so koloni glasovali proti de Gaulleu ali pa so se glasovanja vzdržali, ker so za ureditev alžirskega vprašanja z vojno.

V Kongu se je prav tako začel v smeri odločitve. Po navali Mobutuja in njegovih kolonialističnih zaščitnikov — sklenil je oboroženo okoli zakonite vlade v Stanleyvillu, vlada se je zdelala sprčo nesramne aretacije Lumumbe kot brez vodstva — je prišel časoma nasprotni napad nacionalnih sil in se je zakonita vlada čedalje uspešneje upirala. Tako so se ob začetku leta kazala znamenja občutne konsolidacije te vlade v velikih delih dežele, od koder zakonita vlada širi svoje nadzorstvo na ostale pokrajine. Ta vitalnost nacionalne politike in zakonite vlade je pokazala kljub vsem manevrom od zunaj in kljub združitvi tujih agentov, ki delujejo ob blagohotni »neutrnosti« poveljstva in sil ZN, da bi bilo mogoče križo v Kongu odpraviti v skladu s pravicami dežele in zakonite vlade, če bi OZN in neodvisni svet izdatneje podprla kongoško stvar.

Ti problemi in še posebej faza, v katero so prišli ob koncu minulega in v začetku novega leta, so narekovali potrebo po vsklajeni afriški akciji, da bi bilo te probleme mogoče pravočasno urediti. Stevilni drugi problemi, kakor na primer francoski atomski poskus v Sahari, napoved, da bo Francija pomagala Izraelu izdelati atomsko bombo, nadaljevanje kolonialistične vojne po vsej Afriki in v raznih oblikah — vse to je le še okrepilo zavest nevarnosti za neodvisno Afriko in naznačilo, kako zelo je potrebna njena enotna, široka akcija, da bi Afrika vzel svojo usodo v lastne roke in ji dala zaželeno smer, in sicer prav takrat, ko se pečajo možnosti za uspešnost take zamisli.

Po vsem sodeč gre za enega izmed zgodovinskih dogodkov v razvoju afriške politike. Dejstvo, da je bilo udeležencev sorazmerno malo in da so za zdaj ostale mnoge dežele ob strani, je manj pomembno, če upoštevamo, da sta govorica in duh v Casablanci sprejetih sklepov last ose Afrike, ki se bo časoma neodvomno zgrnila okoli enotne politike. Prav tako lahko pričakujemo, da bo to politiko podprl širši neodvisni svet ter ose neodvisne in miroljubne sile, ker je pobuda v Casablanci dober korak v pravem trenutku in v tisti smeri, ki najzanesljiveje vodi k pomiritvi in pravični poravnavi sporov in spopadov v Afriki, s čimer prispeva tudi k urejanju odnosov po svetu naploh.

JURE PUTNIK

Od včerajšnjega dne, od petka, 20. januarja 1961, ima v ZDA prvo besedo John Kennedy. Po slovesni paradi izmene in ustoličenja je Bela hiša dobila nove prebivalce. Ta teden je stari predsednik Eisenhower poslednjikrat prestopil njen prag in odšel, novi predsednik ga je pa prvikrat prestopil. Bela hiša mu bo najmanj štiri leta dom, delovna soba in štab.

ČEZ PRAG BELE HIŠE

Ves minuli teden je bila Bela hiša v znamenju velike selitve. Odnasali so iz nje spomine in dela stare administracije. Veliki tovornjaki so požirali velikanske kovčke Eisenhowerjevih knjig in papirjev in jih potem vozili na njegovo farmo v Gettysburg.

EISENHOWERJEVA PODOBA

Naposled je prišlo do velike spremembe v ZDA. Solarček bo na vprašanje, kdo je predsednik ZDA, odselej odgovarjal: »John Kennedy.« Čeprav so to ime izgovorili in še izgovarjajo milijoni in milijoni po svetu, nedvomno pa ga bodo še milijoni, je zanimiv spomin na predsednika ZDA, ki je včeraj odšel iz Bele hiše. Zadnji sestanek Eisenhowerja s člani njegove vlade je predstavljal konec določene dobe. Kroničarji pravijo, da bodo Eisenhowerjeva leta označena kot doba konsolidacije, se pravi, leta upornega prizadevanja, da ohranijo dosežene pozicije ZDA, ne pa kot leta ustvarjalnosti, ki bi jih zgodovinarji omenjali.

Kroničarji nadaljujejo: Eisenhower je bolj vladal kot upravljal državo. Vedno je bil nekako ob strani boja, ko je šlo za določen program ali za določeno politiko. Prav zategadelj, tako sklepajo kroničarji, se je lahko zgodilo, da so posamezni člani njegove vlade, n. pr. Foster Dulles, vodili izključno svojo politiko in prav zato se je dogajalo, da vlada v celoti ni vselej ustrezala.

V tej zaključni podobi Eisenhower ostaja kot človek, v katerega iskrenost, da bi le nekaj napravil za svetovni mir, nihče ni dvomil. Vendar pa hkrati kot človek ni bil odločen predsednik

ter je dopuščal, da je njegova administracija nepričakovano padla v nerodne krize, potem pa jih je poskušala reševati v zadnji minuti z nerodnimi demonstracijami energičnosti.

SPOSOBNOST, DA SE SLIŠI GLAS ONKRAJ MEJE?

Selitev iz Bele hiše oziroma v Belo hišo ni nikdar bila tako vpludna in tako v mejah zdravega razuma kot zdajšnja. Zasluge za to harmonijo pripisujejo največ novemu predsedniku, ki se po zmagi ni neokusno prevzel. John Kennedy je obiskal Richarda Nixona. Izrazil je spoštovanje vsem živim predsednikom. Zaradi tega se je včeraj spet rokoval z Eisenhowerjem, Trumanom in Hooverjem in tako prispeval k še bolj veličastni ceremoniji letošnje izmene.

Amerikanci zelo radi ohranjajo portrete svojih predsednikov. Ohranili so ga tudi o Rooseveltu. V vrtincih časa in v vrtincih izkušenj so vse tisto, kar je na osebnost Franklina Roosevelta metalo senco in vznemirjalo mit o njemu, izbrisali. Ostal je spomin na velikega državnika, sposobnega, da je vodil ZDA, in ki je umrl na pragu totalne zmage, o kakršni mogoče še sanja ni.

V ZDA je spet čutili potrebo za takšnim velikim državnikom. Od tod tudi upanje, ki je precej razširjeno med ljudmi v ZDA, da bo John Kennedy »drugi Roosevelt«.

Mar je ta najmlajši predsednik ZDA sposoben, da postane to, kar ljudje upajo?

Zelo važno je bilo to, kako je novi predsednik sestavil svoj ka-

binet in kakšni so bili detajli njegovega programa. Se bolj pa se zdi, je važno ugotoviti, ali ima John Kennedy kvalitete šefa, ali ima tolikšno moč, da navduši množice, da jih »potegne za seboj«, kar je bilo značilno za Franklina Roosevelta? Ali je John Kennedy sposoben navdušiti lastno ljudstvo, ali je sposoben, da ga poslušajo tudi vsa ostala ljudstva na Zahodu, kar je Franklinu Rooseveltu tudi uspelo. Roosevelt je bil namreč doslej edini ameriški predsednik, ki je znal najti stik z realnim in trajnim učinkom pri ljudstvih, ki žive izven mej ZDA.

PREDSEDNIK IN PREDSEDNICA?

Ameriški komentatorji pravijo, da mora imeti John Kennedy moč in kvalitete največjih predsednikov v ameriški zgodovini, ker je položaj, v katerem se je znašel, na žalost mnogo bolj zapleten in mnogo težavnejši od tistega, v katerem je bil leta 1952 Franklin Roosevelt.

S kakšno močjo razpolaga Kennedy, da reši vse te probleme? Njegova moč je dvakrat omejena. Kar se tiče tujine, je zanj handicap zdajšnja kriza dolarja. Vedeti je treba, da je bilo ameriško hogastvo vedno izvor avtoritete ZDA v političnih organizacijah Zahoda in da bo Kennedyjeva avtoriteta resno oslajena, če se bo zmanjšanje vrednosti dolarja nadaljevalo.

Od prvih dni zgodovine ZDA sta bili vedno dve različni koncepciji o vlogi ameriškega predsednika. Vsi slabi predsedniki, brez izjeme, so bili na stališču Willisa Granta, generala, ki je prišel v Belo hišo in ki je potr-

Novi predsednik ZDA John Kennedy in minister za zunanje zadeve Dean Rusk

dil, da je lahko predsednik ZDA samo »običajni administrativni funkcionar«. Vsi dobri predsedniki, brez izjeme, pa so bili na nasprotnem stališču, po katerem je predsednikov položaj »bistvo celotnega državnega aparata«. Predsednik Truman in predsednik Polk sta bila na splošno majhne osebnosti, preden sta prišla do visokih funkcij. Vendar trdoglavi Polk je dosegel vse, kar je hotel. Na primer: združitve ameriškega jugozahoda z ZDA. Truman je potisnil ob stran nekatere ameriške tradicije in ustanovil veliko zahodno alianso. Prav zategadelj je lahko John Kennedy v nekem svojem govoru pred letom dni dejal, da so »zgodovina tega naroda in strani njegovih največjih zmag in porazov v mnogem napisane na osnovi konceptov, ki so jih imeli naši predsedniki o tej visoki funkciji«. Vendar, je rekel nadalje Kennedy v svojem govoru, Bela hiša ni samo središče političnega vodstva in izvršilne oblasti. Je hkrati tudi središče moralnega vodstva. V 60. letih nam bo potreben predsednik, ki je sposoben mobilizirati energijo svojih rojakov, da jim omogoči dojeti nevarnosti, ki jim pretijo, in odkriti možnosti, ki so jim na razpolago in da jih prepriča, da so nekatere žrtve potrebne.

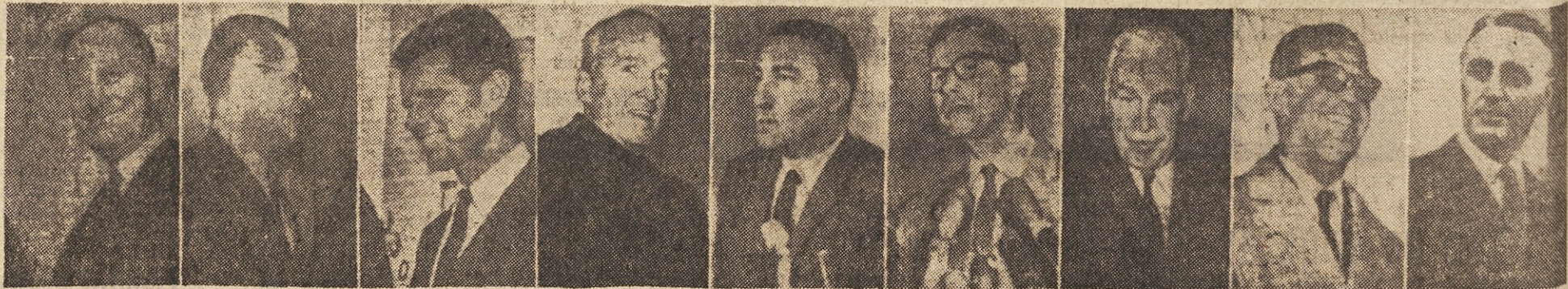
Iz teh besedi je moč videti, kaj hoče biti John Kennedy. Kennedy smatra prav tako kakor Roosevelt, da krepko vodstvo lahko zagotovi »razumevanje in podporo ameriškega ljudstva«.

John Kennedy pa je povedal osebno tudi najboljše definicijo tistega, kar čaka ne samo novega predsednika, temveč vse ZDA, prav tako pa tudi druge narode, ki so v zahodnem političnem kerceru. V govoru, ki ga je imel ob imenovanju za predsedniškega kandidata Demokratske stranke, je Kennedy izjavil:

Gre zato, da je treba ponovno dokazati, kako želi naš narod in vsak drugi, ki je osnovan po istih načelih, da dolgo živi, in da naša družba s svojimi svobodnimi volitvami, s svojim velikim področjem možnosti, raznovrstnostjo alternativ, lahko zdrži konkurenco komunističnega sistema. Ali ljudstvo, organizirano in vodeno na način, kakršen je naš, lahko vztraja v tem boju? To je pravi problem. Ali imamo pogum in voljo za to? Mar lahko to storimo? Ali smo pripravljeni, da ta boj sprejmemo? Ali smo pripravljeni, tako kot Rusi, da žrtvujemo sedanost zaradi prihodnosti?

John Kennedy je te besede izgovoril s precej razburjenim glasom. Politični opazovalci so tedaj rekli, da je bil ta Kennedyjev govor »manj uspešen« kot Nixonov, ker so vsi v Nixonovem govoru našli bogate in precizne formule, ki so jih vedno uporabljali klasični politiki. Vendar je Kennedyjev glas na zadost govoril resnico.

Sicer pa od včeraj, od petka, 20. januarja 1961, ima predsednik ZDA John Kennedy prvo besedo na Zahodu.

Kabinet predsednika ZDA (od leve proti desni): Douglas Dillon (finance), Robert MacNamara (obramba), Robert Kennedy (pravosodje), Edvard Dav (pošta), Stuart Udall (notranje zadeve), Orville Freeman (kmetijstvo), Luther Hodges (trgovina), Arthur Goldberg (delo), Ribicoff (znanost)

NOVE POBUDE IN PREGLAVICE

Dogodki v Kongu se ne razvijajo ugodno za kolonialistične intervente in za njihove domače pomočnike iz ekipe Kasavubu-Mobutu. Zakonita kongoška vlada, v kateri nadomešča aretiranega predsednika Lumumbo podpredsednik Gizenga, nenehno širi ozemlje pod svojim nadzorstvom. Potem ko je povsem utrdila svojo oblast v pokrajini Kivu in v Vzhodni provinci, je poslala čete v Severno Katango, kjer se prebivalstvo že dolgo bori proti Combejevim samozvanim oblastnikom. Enote pod poveljstvom generala Lundule so zavzele severni del pokrajine Katanga in so zdaj v mestu Manunu, kakih 250 km daleč v Katangi. Hkrati so v Manunu ustanovili časosno vlado za severno in osrednjo Katango pod vodstvom Mwambe Remija in Ilunge Prosperja. Remi je minister pravosodja v Lumumbovi vladi, Prosper pa voditelj parlamentarne opozicije v Katangi. Začasna vlada priznava oblast zakonite kongoške vlade, kar pomeni nov udarec po kolonialistih in njihovih pomočnikih.

V Léopoldvillu so nastala nova soglasja med enotami, nekaj oficirjev je nasprotovalo mnenju Mobutuja, ki je v taborišču Koko razlagal vojaški položaj in skušal opravičiti neuspeh pri Bukavi.

Udarec po uzurpatorjih v Léopoldvillu pomeni tudi pismo, ki ga je predsednik Lumumba poslal posebnemu poslancu generalnega sekretarja ZN. V tem pismu Lumumba zanika govorice o človeškem ravnanju z jetniki v Thyvillu. Pravi, da so razmere v zaporu zelo težavne, da ni smel niti enkrat na sprehod, da je hrana slaba, da mu je prepovedano kupovati hrano za svoj denar, skratka da so razmere nemogoče in v nasprotju z zakonskimi predpisi. Lumumba prav tako opozarja na nezakonitost ravnjanja oblasti, ki bi po predpisih že morale sestaviti obtožnico in spraviti aretirane pred sodišče. Na koncu se Lumumba vprašuje, kako bo mogoče upostaviti v Kongu red in mir, če ne bodo spoštovali zakonitosti človeškega dostojanstva in osebne življenja.

Vzporedno s takim razvojem v Kongu prihaja tudi v newyorškem sedežu ZN do novih pobud. Sovjetska zveza je zahtevala sklicanje Varnostnega sveta, da bi proučil vprašanje belgijske pomoči Mobutuju pri uporabi ozemlja Ruanda Urundi, ki je pod skrbstvom ZN, za operacije in za napad na pokrajino Kivu. Glede na sklep afriških dežel o umiku svojih enot iz Konga, če ZN ne spremeni svoje politike, zadaja ta sestanek Varnostnega sveta kolonialistom nove preglavice.

— Ko bi se le mogel spomniti, zakaj so me pravzaprav poslali v Kongo!

MOČAN GLAS DELAVSKEGA RAZREDA V ZAHODNI EVROPI

Pred dnevi sta časopisni agenciji Associated Press in Reuter sporočili, da je belgijska vlada zapretila, da bo odpustila vse tiste osebe v državnih in javnih službah, ki se ne bodo takoj vrnile na delo. Večina delavcev in uradnikov v Flandriji je že v ponedeljek, po 28 dnevih stavke, začela delati. Predstavnik vlade je izjavil, da so začeli v Flandriji skoraj že vsi delavci delati, medtem ko stavko v Valoniji nadaljujejo.

Takole je poročilo tega tedna z Belgije, dežele, ki je zadnje dni minulega leta in prve dni 1961 kazala podobo revolucionarnih množic, ki se pod različnimi gesli bijejo za svoje pravice. Vendar povrnimo se za nekaj tednov nazaj in stopimo z belgijski-

Belgijski demonstranti na ulicah metropole z rekli: »Dol enotni zakon!«

»SIRE, NIČ POSEBNEGA«

mi stavkajočimi delavci na pot, ki so jo prehodili v približno mesecu dni.

Glavno mesto Belgije Bruselj se je namenilo okrasiti za božične praznike. Sicer je bilo že povsod dovolj sledi o kraljevi poroki, vendar so kljub temu hoteli kraljevske embleme in podobe konekoda zametati s tradicionalnimi božičnimi rekvi- ziti. Nekako hitro je hotela belgijska metropola pozabiti 14. december, ko je v Liègeu 50.000 stavkajočih odšlo na trg St. Lamber in razvilo proletarsko rdečo zastavo in zastavo španske republike. Zategadelj, ker so na kraljevi poroki vihтели Francovo zastavo, vse zaradi španske princeze Fabiole, zdajšnje belgijske kraljice. Demonstracija pa ni bila samo zaradi visoke gostje, pa tudi ni bila posebno arahžirana zaradi kraljeve poroke. Ne. V Liègeu je bila rojena zdajšnja velika generalna stavka v Belgiji, prva tako množična po desetih letih. Parola je bila jasna: stavka do konca! Napisali in podpirali so jo pripadniki levega marksističnega krila socialističnega gibanja.

Poročali so, da se je stavka začela »od spodaj«. Sicer pa: mar ni dovolj vzrokov za njo? Kongoška kriza in z njo v zvezi stroški za vojsko? Kraljeva poroka? Zdi pa se, da to niso temeljni vzroki za tako močno demonstracijo. Ne, niso; delavski razred Belgije je zadel tokrat ob kamen, in sicer ob »Enotni zakon«, ali drugače »Zakon varčevanja«, ki ga je forsirala belgijska krščansko-socialna vlada s predsednikom Gastonom Eyskensom.

Prepiti ta glas delavcev v Liègeu in

bilo mogoče. Okrašene smreke v parkih in nasadih ter na križiščih cest, na tisoče zvezd in zvezdic, luči, kron in kraljevskih emblemov, razpetih na žicah nad glavnimi cestami, so napovedovali božič. Saj je bilo slavnostno, razkošno, blesteče, izložbe polne vsakovrstnega blaga, vendar nekaj je kljub temu viselo v zraku. Nekaj je nekje ždelo. To so čutili meščani Bruslja, posebno pa še prebivalci Antwerpna, Liègea, Charleroija itd. Nekateri so silili domov v tople sobe, večina je ostajala na cestah dlje kot navadno. Prav nenavadno razburjenje je bilo v teh dneh v tej kapitalistični deželi, katere prebivalstvo je v po- vojnem obdobju doseglo relativno visoko stopnjo življenjskega standarda in ki sploh ni bilo vajeno pretresov.

»Potujte mirno, Sire, zagotavljam Vam, da med vašo odsotnostjo ne bo nič posebnega v Belgiji!«

S temi besedami je gospod Gaston Eyskens, belgijski predsednik vlade, spremljal kralja Baudoina, ki je odpotoval s kraljico Fabiolo na ženitovanjsko potovanje v Španijo.

Teden dni po odhodu svojega suverena je bila Belgija paralizirana s prvo generalno stavko po desetih letih, s prvo generalno stavko železničarjev od leta 1936.

POROČILA SE VRSTIJO

Prvo poročilo o stavki ni bila v nekaj vrstah zabeležena novica v časnikih, temveč so dolgi telegrami takoj jeli parati mir predbožičnih dni.

Splošna stavka v Belgiji, ki so jo organizirali socialistični sindikati v znak pro-

testa zaradi vladnega programa varčevanja, se je razširila na nova področja gospodarskega in administrativnega življenja, posebno v tistem delu dežele, kjer govore francoski jezik.

V mestu Liègeu je stavka popolna. Stavkajočim so se pridružili tudi delavci in uslužbenci v kavarnah in restavracijah.

Delavci in uslužbenci električnih central in plinarn v vsej deželi stavkajo. V nekaterih mestih so pokrajinske oblasti sprejele uredbo o prepovedi filmskih in gledaliških predstav zaradi varčevanja z električno energijo. Poštni uslužbenci prav tako v vsej deželi stavkajo. Prekinjen je železniški promet proti meji.

Na mnogih progah je železniški promet popolnoma ustavljen. V okolici Bruslja so prekinili tudi avtomobilski promet, ker so stavkajoči postavili po cestah različne ovire ali pa so ceste prekopali. Odpovedane so vse tradicionalne predstave na večer pred božičem, vse plesne dvorane so bile zaprte, gostje v restavracijah pa so sedeli ob svečah. V nekaterih predelih južne Belgije je prišlo do spopadov med stavkajočimi in policijo, v vseh večjih mestih so okrepili policijske patrulje. V Anversu stavka nad 100.000 oseb. Socialistični sindikati nameravajo prekiniti delo v dveh največjih električnih centralah tako, da bi onemogočili delo v industrijskih podjetjih v mestu, med katerimi sta tudi tovarni »Ford« in »General Motors«. Delo v je- klarnah težke industrije v Charleroiju je ustavljeno. Poštari stavkajo. Novoletne čestitke se kopirajo na poštah v belgijskih mestih.

Brzojavke s tako vsebino so hitele v vse dele sveta in napovedovale, da v Belgiji stavka ne bo jenjala v dveh ali treh dneh, ampak se zna zavleči, saj je tudi vlada občutila, da je tokrat butnila v veliko barikado belgijskih delavcev.

»INTERNACIONALA« NA NAJBURNEJŠI SEJI PARLAMENTA

Dne 24. decembra zvečer je bila seja Spodnjega doma belgijskega parlamenta. Kroničarji so jo registrirali kot eno izmed najbolj burnih v zgodovini parlamentarnega življenja v Belgiji. Na seji je prišlo namreč med vladnimi in opozicijskimi poslanci do pretepa. Posredovati so morali reditelji. Seja je bila trikrat prekinjena. Vladna večina je naposled izglasovala ukrep, s katerim so zasedanje parlamenta preložili na 3. januar, kljub temu, da je opozicija zahtevala, naj se debata nadaljuje takoj v terek. Po hudem prerivanju in po tretji prekinitvi se je skupina 84 socialističnih poslancev zapustila parlament, pojoč »Internacionalo«, vzklíkali pa so tudi »Živeli stavkajoči!«

Zaradi množičnosti stavke je stopila v akcijo tudi cerkev. Kardinal Van Rui iz Milina je obsodil stavko, hoteč s tem vplivati na katoliške sindikate. Lokalne katoliške sindikalne organizacije so zaradi tega prenehale s stavko v antwerpenskem pristanišču.

MIRAN SATTLER

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Liège: demonstranti v spopadu s policijo dan pred božičem

NA OKINAVI NE CVETO ČEŠNJE

Ceprav je bilo toplo, na Okinavi niso cvetele češnje. Tako nismo videli tolikokrat opisane podobne idilične japonske krajine. Od daleč smo videli pravilne, v vojaškem redu razpostavljene vrste izstreljevalnih ogrodlj s tisoč raket, rahlo nagnjenih proti zahodu, pa površno prikrito utrdbe, množico belih aluminijastih bencinskih tankov, v pristanišču kakih deset sivozelenih vojnihi ladij ter množico rjavkastih in modrih uniform.

Prvi vtis nas je spremljal ves čas: zdelo se nam je, da smo se izgubili in se nenadoma znašli sredi vojaškega taborišča.

Bilo nam je jasno: na Okinavi ni več prostora za češnjevo drevje. Se dolgo ga ne bo. Okinava je zdaj eno največjih ameriških vojaških oporišč na Daljnem vzhodu, zbirališče zelo narasle moči in — opozorilo, da si človeštvo še ni zagotovilo miru. Ze konec leta 1955 je imela vojska v rokah 13 odstotkov celotne površine Okinave. Zdal je ta odstotek trikrat višji. Nad polovico otoka pokrivajo vojaški objekti, beton, jeklo, kamen, ovire, utrdbe, vojaška poslopja, ceste, letala.

Za Okinavo smo v Evropi tako rekoč prvič slišali ob koncu druge svetovne vojne. Slovita »bitka za Okinavo« je trajala skoraj tri mesece. Zjutraj, 21. junija 1945, sta se japonski komandant, generalni poročnik in njegov štabni načelnik povzpeli na razdejane utrdbe Suri. Obrubljena proti Tokiu sta poslednjič pozdravila svojega cesarja in boga, potem pa sta položila roko nase. Njunj trupli sta ostali v trdnjavi kot znamenje pokopane moči. Tako se je končala »bitka za Okinavo«.

KRATEK SPREHOD V ZGODOVINO

Otočje Riukiu sestavlja okoli 140 manjših in večjih otokov, med njimi je 36 naseljenih; večjeje so kot veriga med severno obalo Tajvana in južno obalo japonskega otoka Kišiu, neke vrste meja med Severnim kitajskim morjem in Tihim oceanom. Prve prebivalce je dobila Okinava iz Azije že v prazgodovinskih časih. Kasneje so se prvotnim prebivalcem pridružili begunci s Kitajskega, s Tajvana, s Korejskega polotoka in tudi tisti, ki jih izgnali iz Japonske. Ta kmetijsko in obrtniško prebivalstvo je združilo nekaj skupnih lastnosti v epotni naredu: miroljuben, z veliko smisla za lepoto, z velikim spoštovanjem do kitajske modrosti in z željo, posnemati kitajski način življenja. Zgodovina Okinave, največjeja in vendar tako majhnega otoka v skupini Riukiu, je pravzaprav zgodba o majhnem, revnem kraljestvu, o nebojstvenem ljudstvu, ki si ni dela skrbi, kadar ga skušajo zasužnjiti osvajači, ker mu nima kaj vzeti. V prvih desetih stoletjih naše dobe so videli prebivalci Okinave v Kitajski svoj duhovni in kulturni vzor, imeli so se celo za pripadnike kitajskega dvora.

Prav zaradi teh lastnosti pa je kraljevina doživela dokončni polom. Za otočje so se zanimali Angleži, Francozi, Rusi in Američani. Junija 1853 je ameriški pomorski kapitan Perry izkrcal z ladje »Missouri« svoje vojske in vkorakal v trdnjavo okoli kraljevskega dvorca Suri. Ze naslednje leto se je na željo predsednika Granta zaključila prva ameriška zasedba Okinave. Angleži, Francozi in Nizozemci so preplašenemu prebivalstvu takoj ponudili pogodbo o medsebojnem sodelovanju. Demokracija zahodnih interesov na Okinavi, ki se sama ni mogla braniti, pa je zbudila pozornost Japoncev, ki so se izkrcali v Nahi takoj po obnovitvi svojega cesarstva Midži. Po sedemletnih brezuspešnih pogajanjih z domačini so Japonci odstranili njihovega kralja, razpustili vlado in ustanovili prefekturo na Okinavi. V obdobju japonske oblasti — 1879—1945 — se je prebivalstvo Okinave skoraj povsem stopilo z Japonci.

DRUGA AMERIŠKA ZASEDBA

Po »bitki za Okinavo« — padlo je 62.000 otoških prebivalcev — in po japonski kapitulaciji je bila Okinava skoraj povsem pozabljena krpa osvobodene zemlje. Washington je posvečal pozornost predvsem Tokiu in japonski, obrobne dele premaganega cesarstva pa je zanemarjal. Za ameriške vojske je pomenilo bivanje na otočju Riukiu nekaj podobnega, kot če bi bili izgnani v puščavo. Okinava je spet postala tisto, kar ji pripisuje dobesedni prevod imena: vrh na odprtem morju. Sele leta 1949 je postala vojska pristojna tudi za civilne zadeve. Ustanovili so civilno upravo za razvoj in gospodarsko obnovo Okinave. Vojaški in strateški pomen Okinave se je občutno povečal leta 1950, med korejsko vojno. Graditve novih voja-

skih oporišč je odrinila v ozadje načrte za civilno obnovo. Nekot mirno prebivalstvo otočja se je to pot začelo upirati z demonstracijami. Tako levičarske kakor desničarske japonske stranke so menile, da to pomeni pot v kolonializem. Američani so Okinavo obljubili obnovo in možnost za preselitev v ZDA. Sprito tega se je otočje usmerilo proti Ameriki, ker v vojni oslabiljena Japonska ni mogla ničesar ponuditi. Po korejskem premirju so ZDA sprejele sklep, da bodo 25. decembra 1953 vrnille Japonski severne otoke Riukiu, in sicer skupini Amami in Okima. Do aprila 1952 je veljala prefektura Okinave za »sovražnikovo ozemlje«, ki ga je upravljal ameriško vojaško poveljstvo. Zadnje dni aprila 1952 je postala otoška skupina Riukiu »priateljsko ozemlje« pod civilno upravo ZDA, ki je odgovorna pokrajinskemu uradu za obrambo; ta urad je sestavila vojska, podrejen pa je bil pristojnemu generalu.

Spet z namenom, da bi pomiril duhove na Japonskem, je John Foster Dulles objavil leta 1953 doktrino o »preostali suverenosti«, ki je še vedno potrjevala pravice Japonske do otočja Riukiu s perspektivo, da pride »sčasoma« prefektura Okinava v doglednem času pod japonsko kontrolo.

Ze leta 1955 je Dulles delno spreminil svojo obljubo. Če Japonska »dovoljuje« Rusom zasedbo Kurilskih otokov, je dejal, morajo ZDA ponovno preučiti svojo doktrino o »preostali suverenosti«. Praktično je povedal, da morajo ZDA sprejeti sklep, da bodo njihove vojaške enote za vedno ostale na Okinavi.

To Dullesovo izjavo so pojmovali na »priateljskem ozemlju« Okinavi kot obveznost, da bodo ZDA posvetile večjo skrb tudi civilnemu prebivalstvu in gospodarski obnovi otočja. Zares — takrat se je začela tudi skrb okupatorja za življenjske raven prebivalstva Okinave.

Navzočnost vojske, njena prehrana, preskrba in nastanitev so dale mnogim domačinom možnost zaposlitve. Trgovina je obvela. Na razvalinah stare so sgradiili novo Naho, otoško glavno mesto. Predstavnik japonske vlade se je za stalno naselil v Nahi, da bi nadzoroval trgovino in sploh blagovno menjavo med Okinavo in drugimi prefekturami. Izvolili so lokalno zakonodajno skupščino, poslanci Okinave pa so prevzeli odgovornost za socialni in gospodarski razvoj province in za »svestransko sodelovanje z vojaškimi silami ZDA«. Po navodilih ameriške civilne administracije upravlja Okinavo tudi domača vlada. Ameriški vojski guverner sta — imenovana do leta 1958 — dve oblasti Japonske z Okinave. Vzporedno s »pomom čuvajem« — ameriško civilno administracijo — deluje tudi okinavska administracija. Ukrepi za stabilizacijo gospodarstva in za večjo produktivnost so prinesli leta 1956 petletni plan za gospodarski razvoj.

»AMERIŠKO POGVLAVJE«

Svojo »morebitno« neomejeno zasedbo Okinave opravičujejo Američani s sklicevanjem na zgodovino malega otočja, ki je bilo nekoč samostojna kraljevina in o katerega ljudstvo trdi, da ni popolnoma identično z Japonci, čeprav je z njimi v krvnem sorodstvu. Ameriški politiki trdijo, da na kitarski konferenci decembra 1943 sploh niso govorili o otočju Riukiu in o izročitvi tet otokov Kitajski (takrat Cankajšku), ter zahtevalo za Okinavo v odnosu do ZDA enak položaj, kot ga imajo Kurilski otoki do Rusije, in sicer »izključno« zaradi ravnotežja sil.

Učeni ameriški profesor George Kerr je pred dvema letoma napisal na željo ameriških vojaških oblasti obširno zgodovino Okinave; to knjigo uporabljajo zdaj v otoških šolah kot učbenik. Vsebuje zgodbe in zgodovinska dejstva, iz nje pa diha želja, kar najbolj poudariti razlike med otoškim življenjem in Japonci, ki da so Okinavo celih tri sto let »močno izkoristili in uničevali«. O otočanih pravi pisec, da se večina navdušujejo »za folklor, pesmi in igro, niti sto pa jih ni med njimi pokazalo odločnega osebnega vodstva ali močnega individualnega vpliva na kulturo ali na zgodovinske dogajanje«. Na Okinavi torej mora vladati neko do zunaj; ker pa so na otočju Američani s svojimi oporišči, je najbolj razumljivo, da tam tudi ostanejo. Naslednje poglavje okinavske zgodovine bo torej »ameriško«, ki še ni napisano.

Resnici na ljubo pa je treba povedati, da je to poglavje že daleč v drugem desetletju. Življenje na Okinavi se je popolnoma spremenilo, ali bolje, amerikaniziralo. Uradno plačilno sredstvo je dolar. Sole so organizirane po ameriškem vzorcu. Baseball kot športna panoga se je na Okinavi že povsem udomačil. Tisti, ki delajo, oziroma jim uspe dobiti delo, so plačani mnogo, mnogo bolje kot japonski delavci (pristaniški delavci na primer zaslužijo 120 dolarjev mesečno).

Na lanskih volitvah (1950) je na Okinavi prav kot v ZDA zmagala Demokratska stranka.

Prodajalne so polne blaga. Le to: številno otoškega prebivalstva se je povzpelo na 800.000. Za vse ni dela. Ljudje vedo, da se stari časi ne morejo povrniti. V sedanjih časih bi pomenila anahronizem bogata preteklost z dostojanstvenimi kralji, z učnimi prvimi ministri, ki govorijo v pregovorih, s sveti, pristojnostmi, svečeni in žrtveniki, s klasičnimi šolami, z dvorno hierarhijo in s starimi zakoni. »Tisti časi se ne bodo nikoli povrnili«, pravijo Okinavci z rahlim prizvokom otočnosti v glasu.

Okinavo zdaj pokrivata železo in cement. Obdelovalne zemlje je čedalje manj. Spet se napoveduje brezposelnost. Okinavci so prisiljeni h gibanju: ali na otoke, ki so bližje Japonski, ali pa čez morje v Ameriko. To je kategorični imperativ ameriškega pogljava Okinave. Ljudje z otokov — ali bo nazadnje vedarje treba reči, da so Japonci? — se odločajo za gibanje. Zanje na otokih ne cveto več češnje, otočje je rezervirano za jeklo in beton.

Teodor Oltč

BRANA VUČKOVIĆ

Reorganizacija sindikatov

Po obisku v več azijskih deželah, kjer smo povsod našli na razcepljeno sindikalno gibanje, na množico politično poborvanih, diferenciranih sindikatov, smo prišli v deželo, v kateri ni več različnih sindikalnih central in kjer ne poznajo rivalske borbe znotraj sindikalnega gibanja. V ZAR smo prišli prav takrat, ko se je na veliko organiziralo sindikalno gibanje, ki še ni doseglo zadnje stopnje — ustanovitve nove, enotne nacionalne organizacije. Ta proces reorganizacije bi lahko hkrati označili tudi kot znatno stopnjevanje dejavnosti sindikalnih organizacij, saj se v njem še posebno udeležujejo tamkajšnji sindikalni aktivisti.

ORGANIZACIJA

NA INDUSTRIJSKEM NAČELU

Kakor so nam povedali, ima reorganizacija sindikalnega gibanja za cilj, vskladiti strukturo in dejavnost sindikalnih organizacij s splošnim družbenim in ekonom-

skim sistemom dežele ter sindikalne organizacije kar najbolj pritegniti k zadevam, ki so splošnega pomena za skupnost. Sodiijo namreč, da ustroj sindikalnih organizacij, kakršnega so podedovali iz prejšnjega sistema, ne ustreza sedanjim pogojem in da ga je treba prilagoditi družbenim spremembam v ZAR.

Pred sprejetjem kodeksa delavske zakonodaje so bili sindikati ZAR organizirani samo na načelu podjetij, ne pa tudi po industrijskih panogah. To praktično pomeni, da so bile sindikalne organizacije v podjetjih samostojne in se niso vključevale v nobeno organizacijo navzgor. Samostojno so »organizirale« vsi sindikalno dejavnost in se same pogajale z delodajalci. Te organizacije so sicer bile povezane v federacije, vendar na teritorialnem načelu.

Sodiijo, da je tak sistem ustrezal delodajalcem, ker so laže opravili z osamljenimi akcijami

in zahtevami sindikatov. Po drugi strani pa je zanimivo, da takšno izolirano delo sindikalnih organizacij velja za neprikladno tudi v novih družbenih pogojih.

S P O T I P O Z A R

PRAVICA DELAVCEV DO ORGANIZIRANJA

Ker sindikalne organizacije ob takšni strukturi niso mogle enotno dojeti potreb in interesov skupnosti kot celote, je sindikalna dejavnost morala nazadovati; sindikati so iskali svojo pravo vlogo in mesto v novih razmerah.

Zakon o delavskih sindikatih, ki so ga dolgo pripravljali, je začrtal okvire in nakazal smerice za takšno organizacijo sindikatov, ki bi kar najbolj ustrezala pogojem ZAR. Zakon pred-

vsem zagotavlja delavcem in nameščencem pravico, da se organizirajo v sindikat, ki bo zastopal njihove interese, ščitil njihove pravice ter se zavzemal za izboljšanje delavskih in nameščenskih materialnih in socialnih razmer.

Med najpomembnejše uvodne zakonske določbe sodi tista, ki pravi, da je v določenih gospodarskih panogi na ozemlju ene pokrajine (mišljeni sta egiptovska in sirska) dovoljeno ustanoviti en sam sindikat. Minister za delo in socialno skrbstvo odloča o tem, katere gospodarske dejavnosti veljajo za samostojne ali specifične oziroma v katerih je mogoče ustanoviti strokovne sindikate. Sindikalna organizacija v podjetju določene gospodarske panoge se vključuje v ustrezno sindikalno federacijo. Dve federaciji — egiptovska in sirska — sestavljata generalno federacijo kot najvišjo stopnico določenega strokovnega sindikata.

USTANAVLJANJE ENOTNIH OSNOVNIH ORGANIZACIJ

Ko je bil zakon sprejet, so začeli pripravljati reorganizacijo sindikatov, in sicer od spodaj, pri osnovnih organizacijah, z namenom, zagotoviti razen osnovnih smernic, ki jih je nakazal zakon, tudi združitev ločenih delavskih in nameščenskih sindikatov določenega podjetja v enotno organizacijo. Poprje so namreč imeli popolnoma ločene sindikate delavcev ter sindikate nameščencev in vodilnega kadra. Ti sindikati niso imeli tako rekoč nobenega medsebojnega stika.

Proces ustanavljanja novih organizacij po podjetjih se je že zaključil. Povsod smo slišali mnenje, da so delavci pozdravili nov organizacijski ustroj, ki je vsaj delno zabilasl mejo med delavci in nameščenci v podjetju, sodijo pa, da bo nadaljnja dejavnost teh novih organizacij še vedno pripevala k temu.

SKRIVNOST ZLATORUMENE ETIKETE

Tako kot je mislil on, tako jih misli še veliko. Verjetno vsi, ki se ustavljajo pred izložbami s steklenino, vsi, ki vidijo v kristalu nekaj več kot samo golo uporabno vrednost. In tako so do nedavna mislili tudi steklarji sami. »To ni industrijska proizvodnja, ki se je je moč naučiti v letu, dveh,« so govorili. »Pihati steklo, brusiti vanj figure in poslikati kozarec, to je nekaj več kot samo industrija. Tudi gola obrt ni. Za steklarja moraš biti rojen.« A še danes jih je veliko, ki tako mislijo, pa čeprav jim je rogaška steklarska šola že zdavnaj izpodbila vse njihove dokaze in ovrgla njihovo teorijo, da lahko postaneš dober steklar šele po desetih, petnajstih letih.

Na zunaj je steklarska šola v Rogški Slatini prav takšna kot vse druge industrijske šole. Ze pročelje samo govori, kjer so učilnice, kje delavnice in kje internat. Posebnost te šole pa je v njeni notranji organizaciji, v sistemu šolanja.

Prvo, kar lahko ugotoviš, je, da je vzgoja tu enoten proces, da so šolske delavnice tesno povezane z razredi, da je dom ali internat prav tako del šole. Ločevati eno od drugega pri njih ni več mogoče. Teoretično izobraževanje, praktično delo in strokovno izobraževanje na delovnih mestih ter vzgoja socialistične osebnosti — proizvajalca — upravljavca — se je med seboj tako tesno prepletlo, da posameznih elementov sploh ni moč obravnavati ločeno in jih označevati kako drugače kot s skupnim pojmom vzgoja. Prav to pa je tudi vzrok, da lahko šola vzgoji v treh letih izkušenega steklarja.

A kakšna je ta magična formula, s katero je steklarski šoli uspelo zagotoviti enoten vzgojni proces? Predvsem je treba povedati, da v tej formuli ni nobene magike in da je začuda enostavna. Glasi se pa takole: učni programi in načrti industrijske steklarske šole so izdelani na osnovi analize proizvodnih procesov steklarn v Rogški Slatini, Hrastniku, Pulju in Skopju, za katere tudi ta šola v glavnem vzgaja kader. V splošnih predmetih se izobraževanje začne tam, kjer konča osemletka. Strokovni predmeti ne dajejo abstraktnega znanja o steklarstvu, temveč so specializirani predvsem v ročno obdelavo stekla, razen tega pa upoštevajo še specifične potrebe vsakega od treh osnovnih poklicev, ki jih vzgaja šola. Praktičen pouk pa je povsem enak proizvodnemu procesu v steklarnah.

»Če smo razmeroma lahko zadostili prvima dvema zahtevama, pa je bilo najtežje zagotoviti prav tej tretji,« pripovedujejo v Steklarski šoli. »Praktično izobraževanje v sosednji steklarni nam ni prineslo takšnih sadov, kot smo pričakovali. Razen tega, da mojstri, ki naj bi učili učence praktičnega znanja, niso bili za to pedagoško usposobljeni, se je pogosto primerilo tudi to, da so delavci učence tudi ekonomsko izkoriščali, da so jim dajali le tisto delo, za katerega so vedeli, da bo prineslo njim nekaj ko-

Zadnjič smo vas opozorili na zbir predavanj »o produktivnosti dela«. Poslušajte torej v sredo ob 15.45 pri ciklični radijski univerzi tretje predavanje na temo »Merjenje in analiza nivoja in dinamike produktivnosti dela v gospodarskih organizacijah«.

Ta teden vas posebej opozarjamo še na »Večer umetniške besede« v četrtak. Četrtno literarno večero na Radiu poživili še z večeri umetniške besede, ki jih izvajajo znani gledališki umetniki. Tokrat vam stadijo predstavlja izredno pomembno in raznovrstno umetnico Miro Danilova, s katere nastopi je povezan lep kos naše gledališke zgodovine.

V nedeljo, 22. t. m., ob 21. uri lahko prisluhnite razgovoru s skladateljem Blažem Arničem. Predvajana bodo tudi nekatera njegova dela, in sicer največ za simfončni orkester, zborovske in komorne glasbe (tokrat manj), saj je Arnič tudi v resnici predvsem simfonik. Morda ni noben naš skladatelj tako povezan z domačo grudo kakor Blaž Arnič. Tudi o tem bo spregovoril sam. — V torek ob 20. uri prisluhnite oddaji ob 25-letnici umetniškega dela zborovskega skladatelja in dirigenta Rada Simoničja. Dirigent legendarnega partizanskega pevskega zbora »Srček Kosovel«, pozneje reprezentančnega zbora Slovenske filharmonije, operni dirigent, skladatelj in avtor mnogih priljubljenih priredb ljudskih pesmi Rado Simonič je obenem tudi zavzet, tenkočuten glasbenoprosvetni delavec, eden redkih, ki si v pravem, plemenitem smislu prizadevajo za združitev glasbenokulturnih in glasbenoprosvetnih vrst.

risti. Tako so morali učenci delati vse drugo kot to, kar je dolocal učni program. Prav zaradi tega smo si vsa leta tako zelo prizadevali, da bi šola dobila svoje delavnice.

Lahko jim verjamemo, da je zdaj, ko imajo svojo peč, svojo brusilnico in svojo risalnico, precej drugače, da sta sedaj praktično znanje in usposobljenost učencev veliko večja. Zanimiva pa je tudi odločitev šole, da naj delavnice ne bodo same sebi namen in če se učenci nekaj delajo, da naj ima to njihovo delo tudi neko vrednost. Zato so praktično izobraževanje na delovnih mestih organizirali tako, kot delajo v sosednji steklarni. Vsaka delavnica je dobila svoj plan proizvodnje, pripravili so normative za vsako proizvodno enoto, svoje izdelke pa ponudili tržišču. — vse tako kot v resnični tovarni. Kar spominja na šolo, so le mojstri — učitelji praktičnega pouka — in njihovi pomočniki, ki posredujejo učencem svoje, v dolgih letih nabrano znanje.

Ob tako urejenem sistemu teoretičnega in praktičnega izobraževanja je strokovna usposobljenost učencev nenehno narasčala. In ker je bilo praktično izobraževanje tudi resničen proizvodni proces, se je šola kmalu osamosvojila in se začela vzdrževati sama — s proizvodnostjo učencev.

Na odseku za šolstvo OLO Celje so inšpektorji pripovedovali: »To je naša najboljša šola. In ne samo v našem okraju, verjetno v vsej Sloveniji, morda v vsej republiki. To je ena izmed tistih redkih šol, kjer so znali do popolnosti povezati teorijo s prakso.«

Se veliko bolj zanimivo in tudi pomembno je mnenje industrije: »Strokovna izobrazba, ki jo daje šola učencem, je dobra. Skoraj petdeset odstotkov abiturientov te šole lahko zaposlimo na tistih delovnih mestih, ki zahtevajo visoko kvalifikacijo, kljub temu, da daje šola samo kvalifikacijo. Zato bi bilo morda pravilno, ko bi že šola sama priznala nekaterim učencem visoko kvalifikacijo. Da je praktično izobraževanje v šoli lepo urejeno, priča že to, da se šola vzdržuje za lastno proizvodnjo. Kadar se pri nas oglašajo naročniki z manjšim naročilom, ga pošljemo kar v šolo. Kvaliteta njihovih izdelkov je odlična in so zato na tržišču zelo iskani. Šola pa daje razen te teoretične in praktične strokovne usposobljenosti tudi zelo široko idejno-politično obzornje. Pri nas nismo nikoli pomišljali, da bi abiturientov te šole, pa čeprav so komaj prišli v tovarne, ne volili v organe delavskega samoupravljanja, v vodstva družbeno-političnih organizacij. Tudi če je šola za najvišje funkcije.«

Eno najpomembnejših vzgojnih načel Steklarske šole v Rogški Slatini je, kar najbolj izpodbujati samoiniciativnost učencev. O tem se lahko vsakdo prepriča že ob njihovih izdelkih, ob izredno bogatem asortimanu, svetem po oblikah in likovni izvedbi. Še bolj pa se razkriva ta samoiniciativnost v sistemu upravljanja, ki si ga je izoblikovala šola. Delavnice volijo svoje svete delavnice — nekakšne obratne delavske svete. Njihova glavna naloga je, da prehitejejo proizvodnjo, razpravlja o problemih, ki se porajajo, in jih potem samostojno rešujejo. Posamezni razredi pa volijo razredne skupnosti, internat pa domsko skupnost. Najvišji samoupravni organ šole je šolska skupnost s svojimi komisi-

jami. A da ne bi kdo mislil, da so ti organi samo prenašanje oblik upravljanja iz gospodarskih organizacij ali ustanov — ti organi imajo tudi svojo materialno osnovo, saj je na primer imela Steklarska šola v minulem letu približno 21 milijonov čistega dohodka.

Svojevrsen pa je na tej šoli sistem nagrajevanja in ocenjevanja. »Tega smo izoblikovali tako, da naj bi izpodbujal vsakega posameznika in obenem tudi ves kolektiv. Za individualno vzpodbujanje učencev k boljšemu delu in boljšemu delu v delavnici smo izoblikovali poseben točkovni sistem s pozitivnimi in negativnimi točkami. Določeno število pozitivnih in negativnih točk pa prinaša učencem nagrade ali kazni. V delavnicah pa poskušamo učence izpodbujati k večji proizvodnji in boljšemu gospodarjenju s kolektivnimi izpodbudami. Če je namreč ustvarjeni bruto produkt večji, kot ga določa plan, potem pri tej vsoti participira tudi delavniški svet, ki lahko samostojno uporabi ta sredstva za kolektivne namene.«

Tudi v principu nagrajevanja se je torej šola približala osnovnemu načelu današnjega časa — nagrajevanju po delu. Res, večsih so te nagrade ali kazni malce čudne, nenavadne. Tako na primer ena izmed nagrad enkratni obisk kina med tednom, druga spet vsakotedenski obisk kina. In kazni, kot na primer prepovedan nedeljski ples in prepovedan nedeljski izhod. Še posebno pa

Vprašanje ni od včeraj. Bilo je že na dnevnem redu cele vrste posvetovanj, sej, konferenc: kako reformirati srednje ekonomske šole, kakšen naj bo koncept nove ekonomske šole, kakšni naj bodo organizacija, sistem dela, program... Predlogov in mnenj se je nabralo za zajetno mapo. Načelnih, konkretnih, za in proti. Tudi neki zaključki so nastali, vendar odmevanje ni bil enoten. Gre namreč za reformo šole, ki je imela in še ima v našem šolskem sistemu poseben položaj, morda ne vedno povsem upravičen.

Po svojem namenu je ekonomska šola nedvomno strokovna šola, ki naj vzgaja kadre za opravljanje določenih ekonomskih poslov v podjetjih in javni upravi. Glede na učni načrt, kjer so strokovni predmeti zajeti zelo obširno, obenem pa daje veliki poudarek tudi splošno izobraževalnim predmetom, pa se pojem strokovne šole nekoliko zmišlja in tako je šola pravzaprav zelo splošno gospodarskega tipa in skoraj nekakšna vmesna stopnja med gimnazijo in strokovno šolo. In tu se začnejo prepletati mnenja in protimnenja. Ali je potrebna danes taka šola splošno gospodarskega tipa? Ali absolventi teh šol zadovoljujejo potrebe po tovrstnih kadrih za različna področja gospodarstva in javne uprave? Zakaj ne večja specializacija? Ali je potrebno toliko splošno izobraževalnih predmetov?

● Spremembe v sistemu in delu ekonomskih šol so nujne

Nimamo namena, da bi zdaj do podrobnosti poskušali razrešiti, kaj je prav in kaj ni. Posredovali bomo samo nekaj mnenj, ki pa imajo kljub nekaterim razlikam eno skupno osnovno misel: spremembe v sistemu in delu ekonomskih šol so nujne.

Absolvent ekonomske šole naj ima večjo splošno izobrazbo kot absolvent drugih strokovnih šol, prav tako pa mu je potrebno tudi zelo široko strokovno znanje — to je mnenje, ki je zastopano v elaboratu Zveznega zavoda za proučevanje šolskih in svetnih vprašanj o konceptu nove ekonomske šole. In to zaradi specifičnosti njegovega dela, ker se ne srečuje samo z ozko strokovnimi vprašanji, ampak je njegovo delovno območje širše, imeti mora vpogled v celotno poslovanje nekega podjetja, prav tako pa naj bi aktivno sodeloval tudi v upravljanju in v politič-

ževalni center steklarske industrije, če šoli priznamo, da v resnici že vzgaja proizvajalca-upravljavca, torej človeka, ki se zaveda svojega pomena v družbi. Nekateri zato trdijo, da je prav v teh nagradah, kaznih in točkah še nekaj starega, česar se šola še ni mogla iznebiti.

Zdaj razmišljajo v Steklarski šoli tudi o tem, da bi prešli na dvostopenjski sistem šolanja. Ideja: triletna industrijska šola, po končanem drugem letniku pa naj bi najboljši učenci prešli v prvi letnik srednje tehniške šole. Tako naj bi torej šola vzgajala tudi srednji tehniški kader, katerega za sedaj naše steklarne sploh še nimajo. Na uresničitev te zamisli so se začeli v upravi šole resno pripravljati. Zato so del sredstev iz čistega dohodka namenili za gradnjo eksperimentalne peči, brez katere si srednje tehniške šole ni moč zamisliti, graditi pa so tudi začeli sedem stanovanj, s pomočjo katerih naj bi si šola zagotovila potrebne predavatelje. Njihova pobuda je vsekakor vredna pozornosti. Na drugi strani pa nas pravzaprav preseneča, da se steklarska šola ne razvija v izobra-

šolstvo pri Trgovinski zbornici Slovenije, ima za eno glavnih slabosti današnje ekonomske šole, da prihajajo iz šolskih klopi predvsem dijaki, srednješolci.

»Ekonomske šole naj bi ustanavljali čimveč posebnih oddelkov s skrajšanim časom šolanja za ljudi iz proizvodnje, ki že imajo nekaj prakse. Taki kadri bi se nedvomno bolj znašli na delovnih mestih, v učnem načrtu pa bi lahko tako tudi skrčili snov predmetov za splošno izobrazbo. Danes so ekonomske šole še velikokrat samo zatočišče tistih — zlasti ženske mladine — ki ne vedo, za katero šolo bi se odločili. Sicer dajejo ekonomske šole dobre in sposobne kadre za knjigovodsko in finančno stroko, vendar pa ne bi bilo potrebno za tako izobrazbo kar štiri leta sedeti v šolskih klopih. Zadoščala bi posebna knjigovodska šola, kjer bi se mnogo prej usposobili prav tako sposobni kadri. Ne glede na to pa bi bila nujna specializacija vsaj v četrtem letniku, posamezne šole pa bi lahko reorganizirali tako, da bi njihove programe prilagodili specifičnim potrebam določenega okolja. Na primer: v Murski Soboti bi ekonomska šola lahko vzgajala predvsem kadre za potrebe kmetijstva, druge spet za drugo. Ekonomske šole niso načelno proti nekaterim spremembam, vendar pa zaradi trenutnega položaja, ko morajo vzgajati tako rekoč za vse, ne morejo same storiti vsega. Gospodarske organizacije se vse premalo zanimajo za probleme ekonomskih šol, ni nobenih konkretnih predlogov. Konec koncev se pa lahko tudi vprašamo, ali ni ekonomskih šol splošnega tipa preveč? (V Sloveniji jih je kar enajst).«

Teh nekaj značilnih misli iz elaborata, ki naj bi bil osnova za diskusije o novi ekonomski šoli, predstavlja eno mnenje, po katerem ima ekonomska šola še vedno specifičen položaj v sklopu strokovnih šol, saj drugod stremimo k čim večji specializaciji. Nakazuje možnosti in potrebe nekaterih sprememb, vendar — ali to stališče v celoti ustreza današnjim potrebam in zahtevam gospodarstva?

● Nobenih predlogov s strani gospodarskih organizacij

Tovariš Mirko Stanič, referent v strokovnem odboru za kadre in

Izdelano v Steklarski šoli Rogška Slatina

»Hotel bi kupiti vazo,« je rekel prodajalki. »V kristalu in kaj lepšega mi pokažite,« je še pripomnil. Prodajalka jih je nekaj razpostavila po mizi. Velike in majhne. Svetlobni žarki so se na steklu spreminjali v pisane mavrice, v katerih je odločilno prevladovala modrina. Dolgo se ni mogel odločiti. Nazadnje je vendarle vprašal: »Koliko sem dolžan zanj?« Odšel je osemnajst tisočakov. V resnici mu je morala biti vaza všeč, kajti pogleda ni mogel odtrgati od nje niti tedaj, ko mu jo je prodajalka že zavižala. In bolj zase kot komurkoli v trgovini je zamrmral vprašanje: »Rad bi vedel, koliko let se moraš učiti, da lahko na- praviš takšno vazo.« Pri tem pa je povsem spregledal, da je na zlatorumene etiketi, kakršno pač ima vsak kristal, bil napis: Izdelano v Steklarski šoli Rogška Slatina.

so te oblike nagrad in kazni čudne, če šoli priznamo, da v resnici že vzgaja proizvajalca-upravljavca, torej človeka, ki se zaveda svojega pomena v družbi. Nekateri zato trdijo, da je prav v teh nagradah, kaznih in točkah še nekaj starega, česar se šola še ni mogla iznebiti.

Zdaj razmišljajo v Steklarski šoli tudi o tem, da bi prešli na dvostopenjski sistem šolanja. Ideja: triletna industrijska šola, po končanem drugem letniku pa naj bi najboljši učenci prešli v prvi letnik srednje tehniške šole. Tako naj bi torej šola vzgajala tudi srednji tehniški kader, katerega za sedaj naše steklarne sploh še nimajo. Na uresničitev te zamisli so se začeli v upravi šole resno pripravljati. Zato so del sredstev iz čistega dohodka namenili za gradnjo eksperimentalne peči, brez katere si srednje tehniške šole ni moč zamisliti, graditi pa so tudi začeli sedem stanovanj, s pomočjo katerih naj bi si šola zagotovila potrebne predavatelje. Njihova pobuda je vsekakor vredna pozornosti. Na drugi strani pa nas pravzaprav preseneča, da se steklarska šola ne razvija v izobra-

ževalni center steklarske industrije, čeprav ima vse pogoje za to. Zlasti v poletnih mesecih bi lahko šola izobraževala tisti kader, ki ga posamezni izobraževalni centri v steklarnah ne morejo ali pa je to nerentabilno. Tudi tista misel, da naj bi šola dajala tudi visoko kvalificiran kader, je vredna razmisleka. Morda bi bilo moč to urediti tako: dvoletna šola za kvalificirane delavce, v tretjem letniku naj bi dobili učenci visoko kvalifikacijo, iz drugega letnika pa naj bi najboljši odšli v srednjo tehniško šolo. Morda bi k vsaki od stopenj dodali še pol leta res pospešenega praktičnega izobraževanja na delovnih mestih, kajti priznati je treba, steklarski poklic res zahteva veliko spret-nost in izurjenosti. Teoretični del izobraževanja pa bi bilo moč opraviti — takega mnenja je tudi šola — tudi v tako skrajšanih dobah šolanja.

A to so tudi edine pripombe ob sistemu izobraževanja v steklarski šoli. O vsem drugem si moramo priznati, da je česa podobnega drugod za sedaj še malo videti.

BOJAN SAMARIN

prav vsakomur, prav tako brez zgodovine ni mogoče dobro razumeti politične ekonomije. Tudi tu jezik mora znati vsak, gospodarska geografija pa tudi mora biti. In to je vse od tako imenovanih splošnih predmetov. Je pa res, da imajo naši dijaki premalo praktičnega dela in bi morali tudi med letom iti v podjetja, kjer bi opravljali čisto konkretna dela za podjetja. Tudi ekskurziji in obiskov po podjetjih je še premalo. Pri vsem tem razpravljanju, da naši dijaki ne ustrezajo vsem potrebam, pa ne dobimo skoraj nobenih predlogov s strani gospodarskih organizacij, kakšne kadre si pravzaprav sploh želijo, da bi lahko na podlagi teh predlogov sestavljali programe. Danes ni več mogoče urejevati vsega od zgoraj, ampak je stvar komunne in gospodarskih organizacij, da temu vprašanju posvetijo malo več pozornosti, ekonomske šole pa bi potem tudi lažje prilagajale svoje delo konkretnim zahtevam in potrebam.

Premalo in preveč bi tudi lahko napisali namesto zaključka. Preveč splošne izobrazbe, ne preveč splošne izobrazbe, premalo specializacije, preveč strokovnih predmetov... Kako se bomo odločili? Ne gre pri vsem tem za to, da bi zdaj na račun ozke specialnosti razvednotili vsakršno splošno izobrazbo. Vendar — če govorimo o srednji strokovni šoli, kamor prihaja mladina, ki si je le že pridobila eno osnovno splošno izobrazbo v osemletkah ali nižjih strokovnih šolah, bi splošna izobrazba na taki šoli morala biti le samo dopolnilo strokovni, tesno povezana z njo. Saj se še dogaja ponekod, da dijaki, pravzaprav dijakine ekonomske šoleraje poslušajo predavanja iz zgodovine ali slovenščine kot pa »tisto dolgočasno gospodarsko poslovanje«. Kulturna in estetska vzgoja naj bi se prenesla predvsem na čas izven rednega pouka, v krožke in tečaje. Treba bo naiti pravilno sorazmerje, dati prednost morda drugače vsebino, ne le avtomatično posnemati način posredovanja snovi, kot ga ima gimnazija. Ta proces se pomaloma že pričenja. Glede specializacije pa bodo imele glavno besedo komunna in gospodarske organizacije, kajti dokler bo tu vse tiho in mirno na kak poseben spre-membe ni misliti. V. SAMIDE

Srečanje s skladateljem Marianom Kozino

SKLADATELJ MARIJAN KOZINA, KI SE JE OD SVOJIH PRVIH SKLADB PA VSE DO DANES TRUDIL, DA BI BILA NJEGOVA GLASBA SODOBNA IN VSEBINSKO POLNA, JE ZREL UMETNIK, KI GA ZGODOVINA NE BO MOGLA PREZRETI. USTVARIL SI JE IME ZLASTI S SVOJO PRVO SIMFONIJO, KI OBSEGA TRI DELE: ILOVO GORO, PADLIM IN BELO KRAJINO, Z OPERO EKVINOKCIJ, KATERO PRAVKAR UPRIZARJA LJUBLJANSKO OPERNO GLEDALIŠČE, TER S SCENSKO GLASBO ZA TRI SLOVENSKE CELOVEČERNE UMETNIŠKE FILME: NA SVOJI ZEMLJI, KEKEC IN DOLINA MIRU. ZA VSAKEGA IZMED FILMOV JE PREJEL NAJVIŠJA MOŽNA JUGOSLOVANSKA IN SLOVENSKA PRIZNANJA, NAGRADE: PREŠERNOVO, DRŽAVNO IN ARENO. ZDAJ ŽIVI MARIJAN KOZINA V POKOJU IN NEUTRUDNO USTVARJA.

»Sovražim jazz,« je rekel Marijan Kozina s tolikšno energijo in odločnostjo v glasu, s takšnim mladeniškim prepričanjem in iskrenimi očmi za naočniki, da sem v hipu zaznala, kakšni so ljudje, ki jim pravimo, da ostanejo v duši večno mladi. Potem se je za hip zamislil: žile pa čelu so mu rahlo izstopile, glava je bila nemirna, roke so prekrizane, počivale na mizi. Zamislil se je, da je v lepi, čisti slovenščini precizno formuliral svojo misel in me zraven opozoril, naj je ne okrnem niti za eno samcato besedo.

Govorila sva o slovenski glasbi nasploh. Jaz sem že od nekdaj prepričana, da je glasbena tvornost pri nas ena izmed najbolj zastopanih panog umetnosti in da je zgodovina slovenske glasbe vrsta imen, in to imen priljubljenih, vrsta skladb, ki so zadnjih desetletjih, ki so bolj ali manj posrečeni poiskusi, primerki in snov za proučevanje, da pa lahko poleg vokalnih skladb le še malo kaj vstajemo v tisto narodovo imetje, ki je vselej prisotno in aktualno, v imetje, kakršno so na primer Prešernove pesmi. Zato me je v pogovoru z Marianom Kozino, danes nedvomno najbolj zanimivo glasbeno osebnostjo na Slovenskem, zanimalo po umetniškem delu, po nazorih in značaju, zanimal njegov pogled na preteklost. Kozina je govoril silno živahno, temperamentno in predvsem — duhovito. Njegovi stavki polni okrasnih pridodkov so vabili smeh in kazali na ironijo, obenem pa so ga toplotno čustvo, ljubezen in silna odprtost v vseh vprašanih predstavile bolj, kot ga lahko še tako plastično pisanje.

Razstava na Ravnah

Občinski svet Svoboda in prosvetnih društev Ravne in sindikalna podružnica ravnenske železarnice sta priredila v dnevi od 29. decembra do 6. januarja v avli gimnazije likovno razstavo, na kateri je sodeloval kot gost slikar in kipar — amater Mario Vilhar, po poklicu tehnik iz Titovih zavodov Litostroja. Mario Vilhar, ki zelo pogosto razstavlja, je na Ravnah razstavljal skupno 72 olj, akvarelov in kiparskih del. Z njim skupaj pa je razstavljalo še pet ravnenskih slikarjev-amaterjev: zdravnik Janko Sušnik, zdravnik Bogomir Celcer, predmetni učitelj risanja Darinko Plevnik, likovni tehnik Franc Boštjan in učitelj Gvido Stres, ki so skupno razstavili 27 slikarskih del. Kakor poročajo, je razstavo obiskalo nad 1500 Ravenčanov. Razstava je bila zanje prijetno presenečenje.

»Mi, Slovenci, imamo nekaj ljudi, ki so v naši glasbeni zgodovini res zelo zaslužni,« je povedal. »Foerster je pogruntal slovensko opero (Gorenjski slavček), ki je samo rahla in nekonvencionalna kopija Prodane neveste, poleg tega pa je operno tvornost nasploh pri nas sprožil. Emil Adamič je prvi obdelal bogastvo slovenske folklorne na umetniško visoki način. Lajovic pa je popevil našo glasbo iz vokalne in instrumentalne v dobi, ko je slovenski impresionizem že v likovni umetnosti in v literaturi, zdaj pa še v glasbi stopil za tako mali narod, kakršen smo mi, na neverjetno visok nivo, nič manjši od istodobnega francoskega impresionizma. Danes imamo na srečo božjo veliko dobrih talentov, toda malo možnosti, da bi vse te talente plasirali, in bojim se, da marsikateri izmed njih ne bo deležen tistega uvaževanja in priznanja, kakršnega zasluži. Imen ne bom navajal, saj jih tako vsi poznamo.«

Ko je Kozina omenil naše skladatelje, sem se domislila njegove knjige, ki je izšla 1957. leta z naslovom »O človekovi dejavnosti« in s podnaslovom »Poljudno psiho-biološka razprava«, kjer na humorističen način piše o poklicu skladatelja takole: »To je najbednejši umetni razred. Narod skladatelja prezira še bolj kot druge umetnike. Nemara zato, ker delajo največ ropota. Med seboj so povečini skregani, drugi glasbeniki se jih izogibljejo in tako reve skoraj nimajo s kom govoriti. Če je pomotoma na programu njihova skladba, občinstvo v paničnem strahu vrača vstopnice. Pevec, dirigent, goslači skrajno neradi in le pod pezo najhujših groženj godejo ali pojejo njihove umetnine.«

Kaj takega lahko napiše samo človek s humorjem tiste visoke vrste, ki vidi v tragičnosti in v smešnosti življenja eno samo resnico, in sicer resnico o ljudeh in ki ima dovolj vere vase in volje, da to resnico neopolešno sprejme in jo pokaže še drugim, ne da bi pri tem sam le za hip zanihal. Zakaj citirani odstavek je vse več kot samo smešen.

»Sam sem začel skladati s štiriimi leti,« pripoveduje skladatelj Marijan Kozina. »Napisal sem dve veličastni skladbi, Trompetni glas in Vesel na poti v šolo. Igral sem klavir. Glasbo sem spoznaval kar v domači hiši. Oče in mati sta vsak dan igrala štiri-riročno, mi otroci pa smo ležali pod klavirjem na ovčji koži in poslušali. Tako sem zelo zgodaj spoznal vse od Bacha in Haydna do Straussa in Čajkovskega. S trinajstimi leti pa sem hotel opustiti glasbo in se odločil, da bom postal komunist. Malce pred tem sem hotel vstopiti v Marijino družbo, pa mi je oče odločno prepovedal. Zdaj sem preštudiral darvinizem in cerkveno zgodovino, da sem se lahko prepričal z učiteljem verouka, ki mi je pozneje, na svojo starost, marsikdaj dal prav. Znašel sem se na dunajskem konservatoriju. Po diplomih sem nadaljeval študij na mojstrski šoli v Pragi pri glasbeniku in človeku, ki bi ga, če bi bil kipar in bi moral zmodelirati

Človeka, gotovo upodobil. Pisal se je Suk. (Zelo znani češki skladatelj in pedagog, 1874–1935, nadaljevalec Dvořakove smeri).«

Tu se spusti Marijan Kozina v plastično pripoved o starih časih. Praga, Dunaj, godbeniki, gostilne, češko vino podobno dovoljenjskemu cvičku (seveda je naš cviček mnogo boljši), koncerti s Kozinovimi skladbami, pogovori s profesorjem, dolge ure ob instrumentu — pisani svet naših staršev, vendar brez tistega tako značilnega prizvoka starejših ljudi: »To so bila leta, takrat je bilo lepo.« Ne, Marijan Kozina pač za trdno ve, da je lahko lepo tudi danes.

»Po študiju sem šel po poti vseh slovenskih muzikantov.« Zamahne z roko, pripoved se prekine, kot da bi ne mogel govoriti o žalostni, kar tragični zgodbi premnogih naprednih intelektualcev pred vojno. »Maribor, Ljubljana, Beograd, od tam sem šel v partizane. Po vojni pa sem v Beogradu sam dirigiral večino svojih skladb in dosegel v Srbiji tudi svoja prva priznanja in uspeh za Ilovo goro, Belo krajino, Padlim (vse tri skladbe tvorijo Prvo simfonijo M. K.) in za Kerempuhove pesmi. Po vojni sem bil nekaj časa direktor Slovenske filharmonije, potem profesor na akademiji, zdaj pa sem ves srečen, da me je dala ljudska oblast v pokoj. Šele zdaj lahko zares delam. In če je komu prav ali ne, jaz nameravam še marsikaj napisati.«

Saj to zveni skoraj kot grožnja. Grožnja, izpovedana z drobnim smehom in z mislijo v ozad-

dogodka v partizanih. Nekoč sem videl ustreljenega partizana iz Ljubljanske brigade. Imena ne bom povedal. Potem, med komponiranjem, je prišla predstava: v gozdu na jasi leži umrl partizan. — In vselej je tako. Tudi moja opera Ekvinokcij obravnava vojno stvar. Izredno dramatično in zanimivo snov, ki so jo obdelali kar štirje skladatelji različnih narodnosti.«

Menim, da je Marijan Kozina skladatelj, ki so ga vojna doživlja dokončno izoblikovala ter mu dala potrebno silo, da je strel iz sebe veliko nabranega bogastva tonov in melodij. In da mu je dala to popolnost in moč prav NOB, ni nobeno naključje. Deček, ki je sklenil s trinajstimi leti postati komunist, je ostal komunist vse življenje in to ne le član, komunistične organizacije temveč komunist, ki veruje in se bori, ki pa pojmuje svojo borbo in vero v nenehnem opozarjanju in kazanju na napake, pa tudi v grajanju. Tako pove mnogokrat več, kot lahko ljudje prenesejo ali celo razumejo. Odlikuje ga torej tista »velika napaka«, ki ljudje nanjo s prstom kažejo, ki pa je, ne zna ceniti in spoštovati vsak bodoči rod.

»Da jazz sovražim, sem ti že povedal. Zdaj torej nekaj o modernem glasbi. Menim, da je vse to, kar poimenujemo danes z modernim glasbo, kaotična reč. Klasična in romantična glasba sta hodili po nekih skupnih poteh. Klasična je še malce internacionalno obarvana, romantična pa dobi pol stoletja kasneje nacionalne poteze, tipične za čas in

MLADENIČ

ju, ki pa ji ne najdem ne začetka in ne konca. In vendar vem, da misel v ozadju je.

Spomnila sem se, kako mi je nekoč neko omenil ob slovenski skladbi z osnovnim glasbenim motivom neke slovenske narodne pesmi, češ da je to posnemanje. Zato sem vprašala:

»In vaši vzorniki?«

»Nikoli se nisem maral na nikogar naslanjati. Čakal sem deset let, dokler se nisem tehnično povsem izpopolnil, šele tedaj sem se lotil komponiranja, kajti iztuhtati sem hotel svoj lastni stil. Teme sem si vselej izbiral z najbolj različnih področij. Šel sem od lirčnih do surovo dramatičnih snovi, od kitajske lirike do Ekvinokcija in Aškerca. V partizanih seveda nisem pisal. Saj takrat nismo pisali, delali smo osnutke, doživljali in snovali načrte. Jaz napišem, kar vidim in doživim. Druga tema iz Ilove gore je nastala pod vplivom nekega

dobo, v katerem je kompozicija nastala. Prihodnje stoletje prinese niz različnih novih nazorov o glasbi in danes še ne moremo presoditi, kateri od teh nazorov bo obveljal. Tu imamo od špekulativne, geometrično izračunane glasbe, tipično nemške, na primer Schönberg in Berg (oba komponirata v času po prvi svetovni vojni, ekspresionista, dvanajstposlovni sistem), in do imenitnih kompozitorjev, ki žive od folklorne svojega naroda kot de Falla in Hačaturjan. In še in še. Ni mogoče vedeti, kaj bo ostalo. Če bi to ne bil pogovor za časopis in bi me vprašala tako privatno, kaj mislim, katera od vseh teh smeri bo obveljala, bi ti povedal, da sem prepričan, da bo to nacionalna. Še zmeraj in povsod se je izkazalo, da je bil vsak umetnik, ki je v zgodovini tudi ostal, v tesnem stiku z dogajanjem svojega časa, s težnjami, tegobami in borbo svojega naroda. Zato je ne-

mogoče, da bi govorili o belogardiistični umetnosti. Pač pa ni dvoma, da je slovenska partizanska umetnost močna in večna.

V operni tvornosti zadnjih tridesetih let je nedvomno najbolj impresivna opera Porgy in Bess. Saj je nastalo v tem času še nekaj upoštevanja vrednih oper, toda osebno name ni napravila nobena tako spontanega učinka. Kako vse drugače kot v jazz glasbi je, če dobi to prelepo reč, ki se ji pravi spiritual song, v roke umetnik, kakršen je bil na žalost pregodaj umrl Gershwin. On je znal črnsko umetnost tako močno izraziti z glasbo, kakor je znal Musorgski v Borisu Godunovu izpovedati vso tragiko ruskega naroda v temah razmerah carskega režima.

Danes so prišli v glasbo zopet novi momenti, zdaj nastaja le še malo simfonij in godalnih kvartetov. Tu sta radio in film s svojimi čisto specifičnimi za-

htevami. Osebno za film sicer nisem navdušen. Strinjam se z Rusom, ki je rekel, da je film fabrika sanjarij. Lahko pa bi bil lepa reč, nič slabša od opere. Toda kaj, ko je postalo važno iz komercialnih in drugih razlogov, če ima filmska diva čez prsi 132 ali samo 119 centimetrov. Toda za film nameravam kljub vsemu še komponirati, seveda pa le stvari, ki mi bodo všeč. Če bi napisal scenarij Ciri Kosmač, bi mu komponiranja gotovo ne mogel odreči.«

Marijan Kozina je s svojimi instrumentalnimi skladbami zaslovel že daleč naokoli. Njegovo Prvo simfonijo je pred dvema letoma postavila na oder v obliki baleta ljubljanska operna hiša, pravkar pa uprizarja operni ansambel iste opere njegovo opero Ekvinokcij, ki žanje tako v naši ožji domovini kot pri sosedih Hrvatih zelo lepe uspehe. Kako priznanje za slovensko operno tvornost, ki nas vse do danes kaj šibko zastopa v svetu!

Pred nama sta še dva neizpraznjena kozarca. Dvigneva ju in si zažela srečno v novem letu ter — na svidenje. Na svidenje, kajti Marijana Kozino res lahko povsod srečam. Pravkar sem odprla radio in kaj slišim? Njegovo najnovejšo skladbo »Davnina«.

ALA PEČE

TA TEDEN SMO IZBRALI

Av gust Bebel:

»Ženska in socializem«

Knjiga je slikovit prikaz brezpravnega, ponižujočega položaja žene, matere, od prastarih časov pa vse do poslednjih let preteklega stoletja. Ob redkih primerih, ko sta družba in čas dodelila ženskemu spolu enako mero veljave kot moškemu, današnjega bralca kratko malo pretrse zgodovinski prerez skozi stoletja popolne brezpravnosti žene, ko ji je prostaki, vase zaverovani klerikalizem odrekel najmanjšo drobtinico pravice do znosnejšega življenja, saj je ni niti pristeval med — ljudi! Dolga stoletja in nepregledne strani zgodovine samo potrjujejo avtorjevo misel, s katero začne delo: »Ženska je prvo človeško bitje, ki je bilo zasluženo!«

»Ženska in socializem« je doživela doslej že nad 50 izdaj in je bila prevedena v malone vse svetovne jezike. Čeprav je izšla izpod avtorjevega peresa pred dobrimi šestdesetimi leti, je še danes njena vsebina povsem aktualno razglabljanje o problemih žene v družbenem, političnem, kulturnem, prostnem in gospodarskem življenju. Avtorjevo razglabljanje, ki se nam danes zdi kot samo po sebi umevno presojanje ženi pripadajočega položaja, pa je bilo v njegovem času drzno razmišljanje o stvarih, pred katerimi je takratni vodilni družbeni razred zatiskal ušesa. Beblovo pero je neusmiljeno ostro! Ne pozna kompromisa! Prav nič ne skriva med vrstice trpkost ironijo, s katero oboja konservativno omejenost svojih sodnikov. S skrbno izbranimi številkami, ki govorijo o nečloveškem zatiranju žene, smeši kapitalistični sistem in mu napoveduje konec. Ta napoved pa neprisiljeno vpleta v boj žene delavca, proletarca, ki je enak brezpraven nič v kaosu fin de siecla, ko se je kapitalistični pohlep po denarju povzpел do vrtoglavih višin. Žena in delavec — sta za Bebla nerazdružljiv pojem ljudske moči.

Nedvomno je Cankarjeva založba s tem pomembnim delom (soliden prevod je oskrbela Stana Gerk) izpopolnila morebitno vrzel v zbirki zgodovinsko-političnih študij, saj doslej še nimamo v našem jeziku dela, ki bi nam tako enovito in obenem tako neprisiljeno pripovedovalo o boju žene za njene socialne in človeške pravice.

kid

Mladi glasbeniki

Zadnja leta smo se že navadili na najrazličnejše koncerte mladih glasbenikov. Razumljivo je, da niso ušelej kar najbolj kvalitetni, zato pa so vedno zanimivi in polni mladostne neugnanosti, ki zlahka zabriše vse napake. Če se morajo marsikdaj boriti s praznimi dvoranami, ni to predvsem njihov problem ali celo krivda. Kljub vsemu sodojo med najbolj pozitivne dogodke v našem glasbenem življenju!

Med tistimi pa, ki jim doslej še nikoli ni bilo treba skrbeti za polno dvorano, je prav gotovo na prvem mestu orkester Akademije za glasbo. Zato, ker je s svojimi nastopi že dokazal resnično kvaliteto, in zato, ker osvaja s svojim mladostnim poletom. Če spomin ne vara, teče letos že tretji sezona, odkar ga srečujemo v našem koncertnem življenju, zato sodi pravzaprav kar med njegove »stalne postavke«. Za razliko od prejšnjih let pa se nam je na letošnjem koncertu (Velika dvorana Slovenske filharmonije, 17. januarja) predstavil pod vodstvom dveh mladih dirigentov, kar je bilo še posebno privlačno. Mlad orkester, mladi solisti in mlado dirigenta — to je bila vsekarer prijetna osvežitev!

Sporod letošnjega koncerta se je omejil izključno na Beethovnova dela (tretji klavirski koncert, violinski koncert in VII. simfonija). Nemara to — z ozirom na Beethovnov cikelus v lanskim filharmonični sezoni — ni bila najbolj posrečena izbira ter jo je verjetno narekoval bolj študijski program na Akademiji za glasbo kot pa zahteva našega koncertnega odra. Kljub temu pa je večer zelo lepo uspel in občinstvo ni štedilo s priznanjem. Nastopili so pianistka Marija Miheličeva, violonistka Olga Skalarjeva ter dirigenta Boris Švara in Marko Munih.

—4

Avtomatski regulator parnih kotlov in industrijskih peči

Namesto recenzije revije »Avtomatika«

Novinarji sicer nimamo navade dati mišljenja o raznih strokovnih revijah, toda to pot lahko rečemo, da pri nas nobena proizvodna organizacija, a predvsem noben kolektiv ne bi smel ostati brez strokovnega glasila za avtomatizacijo, ki ga je pod naslovom »Avtomatika« začelo izdajati poslovno združenje Avtomacija v Ljubljani. Nič manj kot tehničnim strokovnjakom bo ta strokovna revija lahko koristila tudi slehernemu neposrednemu proizvajalcu in mu dala oporo, da bo pri kolektivnih posvetih lahko odločneje posegel v razpravo in s tem pospešil vse tisto, kar je v njegovem interesu kakor tudi v interesu kolektiva in celotna naše družbene skupnosti.

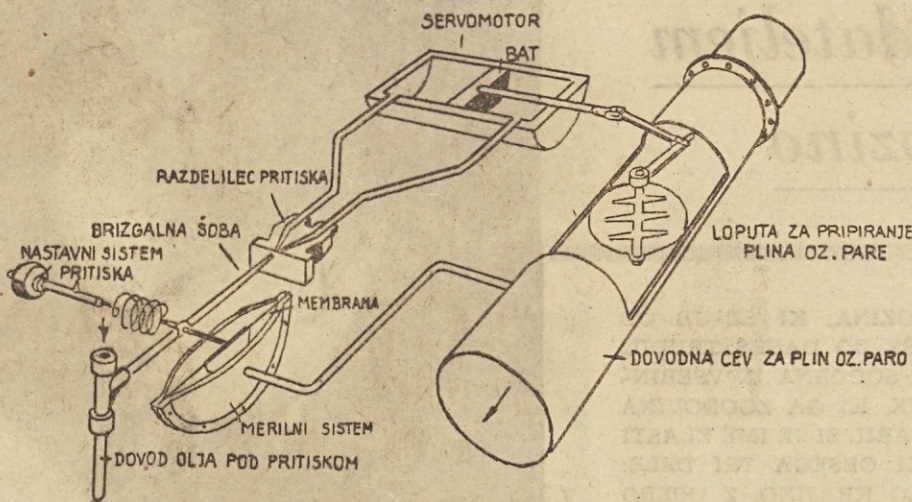
Sicer pa ta revija nakazuje vrsto konkretnih problemov in že čisto jasni rešitev, ki bi jih lahko hkrati uveljavili v mnogih podjetjih. Vzemimo za primer regulacijo parnih strojev, raznih industrijskih peči in sorodnih naprav. Vse te naprave so opremljene s klasičnimi merilnimi instrumenti, ki omogočajo, da se človek po njih ravna ter od časa do časa regulira dotok plina ali pare. Človek to opravlja mehanično in po svojih občutkih, toda vprašanje je, ali je ta njegova regulacija zares vselej pravilna, ekonomična in racionalna. To prav gotovo ni, kajti človek ni robot, ampak živo bitje in pač ne more stalno (oprostite izrazu) buliti v instrumente in držati za regulacijsko ročico ter reagirati na vsak odklon instrumenta. Kaj takega zmore le avtomat, ki ga to pot nazivamo — avtomatski regulator.

Za te namene se najbolj obnesejo avtomatski regulatorji z brizgalno šobo. Pri nas jih že izdeluje Tovarna industrijske opreme »TIO« v Lescah pri Bledu. Delovanje te naprave je v poenostavljeni obliki prikazano na priloženi skici. Pomemben del te naprave je

cev z brizgalno šobo, skozi katero brizga olje pod pritiskom 6 atmosfer proti razdelilcu pritiska, ki dovaja olje po dveh ceveh v servomotor. Brizgalna šoba je pritrjena na poseben indikator z membrano, ki sproti reagira na vsako spremembo pritiska v dovodni cevi za plin ali paro.

Če je dovod pare ali plina pravilen, se šoba nahaja v srednjem položaju, zato je pritisk z obeh strani bata v servomotorju enak in bat zaradi tega miruje. V primeru pa, če se pritisk pare ali plina poveča, membrana potisne brizgalno šobo proti levi, s tem pa se poveča pritisk olja v levem dovodu in prekату servomotorja, zato se bat pomakne na desno in po potrebi pripre loputo, ki jo zopet regulira omenjena membrana s premikom šobe nazaj v desno.

Pri znižanju pritiska se dogaja obratno in tako ta mehanizem neprestano in docela avtomatično ureja do-

tok pare oziroma plina v poljubnih vrednostih, ki jih je možno nastaviti s posebnim dušilnim ventilom.

Uporaba takšnih avtomatskih regulatorjev nam zagotovi nemoteno enakomerno obratovanje, kar je eden prvih pogojev za gospodarnost naprave, pa najsi bo to parni kotel, industrijska peč, plinski generator, kompresor, ventilator ali nekaj podobnega. S takšnim regulatorjem samo pri parnih kotlih lahko prihranimo do 25 % premoga. Ob dejstvu, da je samo zagrebška tovarna

kotlov izdelala v teh letih za potrebe naše industrije že preko 10.000 kotlov, pa si lahko zamislimo, kolikšen prihranek bi imelo celotno naše gospodarstvo ob široki uvedbi teh naprav v večini naših podjetij. Iz tega lahko zaključimo, da avtomatizacija ni le problem določene proizvodne enote, temveč problem celotnega našega gospodarstva — skratka — sodoben družbeni problem, čigar rešitev je odvisna od nas vseh in od vsakega posameznega proizvajalca — upravljavca.

-mm-

DOMAČE NAPRAVE za svetlobno krmiljenje

Zelo pomemben sestavni element v sodobni avtomatiki so tudi foto-celice oziroma foto upori. Tem se ob pojačani

svetlobi (zlasti ob rdečih žarkih svetlobnega spektra) znatno zmanjša notranja električna upornost. Zato jih lahko s

pridom uporabimo za gradnjo raznih svetlobnih krmilnih naprav. Prve takšne naprave za svetlobno krmiljenje je začela pri nas izdelovati tovarna električnih aparatov »TELA« v Ljubljani in te se bodo prav gotovo zelo uveljavile na vseh področjih, kjer pride v poštev svetlobno krmiljenje.

Napravo za svetlobno krmiljenje sestavlja poleg napajalnega dela še oddajnik z žarnico in ustrezno optiko ter sprejemnik s foto uporom, s cevjo z mrzlo katodo in pomožnim relejem. Prav pomožni rele pa omogoča neposredno krmiljenje naprav s porabo do 1000 VA (torej skoro enega kilovata pri 220 voltih izmenične napetosti).

Na priloženi fotografiji sta prikazana oddajnik in sprejemnik, kakršne uporabljamo pri brezvratnih dvigalih. Na podoben način je možno izdelati tudi razne številne naprave, n. pr. za štetje finalnih proizvodov ob koncu tekočega traku, pa tudi naprave za sortiranje proizvodov. Prav tako obstajajo naprave, s katerimi lahko opravljamo tudi avtomatično kontrolo nad vhodnimi vrati. Štejemalci številu obiskovalcev na gospodarskih prireditvah, avtomatično krmilimo odpiranje in zapiranje vrat itd. Na razne načine jih lahko uporabimo tudi pri avtomatskem delovanju raznih varnostnih in zaščitnih naprav in podobno. Skratka — področje njihove uporabe je tako rekoč neomejeno.

-mm-

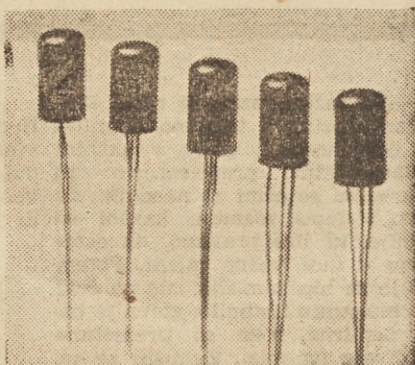
KADAR KUPUJEMO TEHNIČNE PREDMETE, SMO VČASIH VELIKI HUMORISTI

Kar je umljivo, ni tudi pravilno

Nagel razvoj in vse večji vpliv znanosti in tehnike na vsakdanje življenje nenehno bogati naš jezik z novimi jezikovnimi izrazi. Z vrsto sodobnih tehničnih pripomočkov prehaja v ljudsko izrazoslovje iz dneva v dan vse več tehničnih besed. Iz agrarne dežele preraščamo v industrijsko; vse več ljudi se vključuje v proizvodnjo, kjer prihaja v neposreden stik s sodobno tehniko, z novimi tehničnimi opravili in novimi pojmi, ki se nujno morajo odraziti tudi v duhovnem življenju in izražanju našega človeka.

Jezik je svojstvena vrhlin zrelosti ljudi; jezik je odraz časa, odraz razvoja zavestnih proizvajalnih sil — skratka — odraz čisto določenega družbenega napredka. Tempo napredka pa je pri nas dejansko tako nagel, da mu z lastnim jezikom resda komaj sledimo in tako se nam zgodi, da včasih nehoti pomešamo nekatere pojme in jim dajemo napačno mesto v jezikovnih izrazih.

Vzemimo samo dva primera! Če bi v trgovini zahtevali baterijo, bi vam najbrž ponudili baterijsko svetilko. Ker se je za žepno svetilko

Taki so pa zares tranzistorji

udomčil izraz »baterija«, so bistromni ljudje v trgovini za pravo baterijo t. j. za tokovni izvor, ki je sestavljen iz dveh, treh ali več baterijskih členov iztuhli nov izraz — vložek za baterijo! Tako sta se v naš ljudski jezik naenkrat vtihotapila dva napačna pojma a tudi dva napačna izraza.

Drugi primer je novejši. S področja sodobnih miniaturnih radijskih sprejemnikov, ki jih zaradi tega, ker običajne klasične elektronske cevi v njih nadomeščajo mali sestavni deli — tranzistorji, imenujemo tranzistorski sprejemniki. Na žalost pa jim večina naših ljudi pravi enostavno kar »tranzistor«. To je seveda prav tako nepravilno, kot če bi običajnemu radijskemu sprejemniku z elektronskimi deli dejali »elektronka«.

To sta seveda dva drastična primera, na katera pa vendarle kaže opozoriti.

To je tem bolj pomembno, kajti včasih se je jezik koval in brusil le v »visoko kulturnih« meščanskih krogih, danes in v bodoče tem bolj pa se bo koval na vseh popriščih našega dela, a zlasti se v proizvodnji, kamor tehnika prodira z največjo močjo, veljavo in zahtevu. Tako bo sleherni naš človek imel pravico in dolžnost, da prispeva obogatitvi našega jezika z novimi pristnimi domačimi izrazi, ki bodo, če bodo dobri in zares domači, postali last nas vseh.

KAJ MENIJO PO SVETU O SOLSKEM POUKU S POMOČJO TV?

TELEVIZIJA V ŠOLAH

Anglija: Maja 1952 je BBC uvedla prve poskusne oddaje, od jeseni 1957 pa imajo Angleži redne televizijske šolske ure. Oddajajo jih iz nalašč v ta namen urejenih studiov, za program pa skrbe predvsem učitelji, ki imajo že izkušnje z radijskimi šolskimi urami.

Francija: To je bila prva dežela v Evropi, ki je uvedla šolske TV oddaje. Ker so učni načrti centralizirani, je bil pouk sorazmeroma lahko obogatiti še s TV šolskimi oddajami. Francozi menijo, da so njihove TV šolske oddaje povsem zadovoljive, in to prav po zaslugi inteligence, ki sodeluje pri oddajah od vsega začetka, od leta 1951!

Švedska: Stalno TV oddajo za šole so uvedli po 9-letnih pripravah (!) v tekočem šolskem letu 1960/61. Oddajajo trikrat tedensko po 20 minut in vsako šolsko oddajo ponavljajo, obravnavajo pa predvsem tri teme: izbiro poklica, dnevne dogodke, in nazorni pouk fizike.

Holandska: Že od leta 1958 raziskuje posebna komisija možnosti in pogoje za uvedbo TV v šole.

Belgija: Že pet let imajo domače poskusne in priložnostne oddaje, sicer pa sprejemajo francoske TV oddaje.

Italija: Pravijo, da italijanski otroci sploh ne bi mogli vsi od kraja v šole, če ne bi bilo šolskih TV oddaj, ki jih v Italiji še posebno cenijo zaradi velikega pomanjkanja učiteljev. Od novembra 1958. imajo redni šolski TV program. Italijani so sprito svoje TV šole, po njihovo se imenuje »Telescuola«, redki zagovorniki teze, da TV šola ni le dopolnilo za redni šolski pouk, češ da je to že povsem samostojna TV šola, in sicer zlasti zaradi tega, ker želi pripraviti mladega osnovnošolca na njegov bodoči poklic.

Združene države Amerike: Tudi tukaj — in morda najbolj ravno tu! — je šolska TV sredstvo zoper zadregu sprito velikega pomanjkanja učiteljev. Leta 1965. naj bi Američani potrebovali za svojih 12 milijonov šolarjev 1,44 milijona učiteljev! Neizpolnljivo, pravijo Američani in usposabljaajo TV pouk, da bi bil čimbolj organsko zaokrožen.

Jugoslavija: So zamislili, veseli pa bi bili, če bi nam svoje mnenje sporočili tudi naši prosvetni delavci in odgovorni za televizijo. V mednarodnih merilih namreč mnenja o šolski TV še zdaleč niso razčističena in zato tudi ne morejo biti enotna. Nekateri učitelji se na primer boje, da bi postali »roboti in avtomati«, kot pravijo. Drugi zopet menijo, da je že dovolj pripomočkov za pouk, ki vzbujajo napačno mnenje ter varajo, da je vloga in osebnost učitelja le postranskega pomena. Takih pesimističnih mnenj ni malo, so pa tudi optimisti, ki se z vso možno prizadevnostjo človeka zavzemajo za tako obogatitev šolskega pouka.

-ce

Industrijski psiholog pripoveduje

To ni človek, ki prihaja, da bi »bral misli« — O poklicu, ki se uveljavlja v naši industriji, o ljudeh, ki se trudijo, da bi se naš delavec brez večjih pretresljajev prilagodil modernemu ritmu industrije

Mirno lahko trdimo, da je industrijska psihologija pri nas na pohodu, ki je vedno bolj zmagoviti. »Presenečen sem nad stopnjo razvoja industrijske psihologije pri vas, saj je mnogo višja kot na Poljskem«, je izjavil eden vodilnih poljskih psihologov dr. Boleslaw Hornowski, ko se je ob svojem nedavnem obisku v Jugoslaviji praktično seznanil z delovanjem naših industrijskih psihologov.

Laskavo priznanje, ki se ga dnevno potrjuje v tistih tovarnah, kjer je uspešno industrijskim psihologom razbliniti predsodke vodilnih uslužbencev ter delavcev in so lahko pričeli po povsem razumljivi začetni negotovosti sistematično delati. Industrijski psihologi v okviru praktičnega dela v osrčju delovnega kolektiva in proizvodnega procesa že pomagajo uresničevati osnovno socialistično načelo pri organizaciji dela:

● doseči kar najvišjo proizvodnjo, najboljšo kakovost, v kar najkrajšem času, z najmanjšo možno energetsko potrošnjo in kar največjim zadovoljstvom ter ugodjem delovnega človeka.

Zal pa je še mnogo naših podjetij in ljudi, ki niti približno ne vedo, kaj smejo pričakovati od industrijskega psihologa, ki je prišel v njihovo podjetje. Ponekod sodijo že vnaprej, da je delovno mesto psihologa pač le nujno zlo in da ni moč pričakovati kakršnih koli koristi. Drugi pa zopet pretiravajo v nasprotni smeri in pričakujejo, da bodo s

prihodom psihologa že v nekaj tednih na »čudežen način« razrešeni vsi problemi, ki so se nakopili v desetletjih. Ko pa ne vidijo že po kratkem času otipljivih izboljšanj, se razočarajo nad psihologom in izubijajo zaupanje vanj.

S takimi težavami se tudi še srečavajo mladi in neizkušeni industrijski psihologi ob nastopu službe. Ker mu večinoma manjka varovalna in usmerjevalna roka izkušenega industrijskega psihologa, začne nato, da bi pokazal nekaj rezultatov svojega dela, z raznimi testiranj. Četudi se še ni imel časa podrobneje seznaniti z organizacijo dela, obliko, potekom in zahtevami tehnološkega procesa, zaščito in varnostjo pri delu in s tako imenovano psihološko atmosfero v delovnem kolektivu (medosebni odnosi ljudi v skupini delovnega kolektiva) svojega podjetja.

Mimo tega, da so tako dobljeni rezultati izpostavljeni netočnosti, pa nalletijo pri tem industrijski psihologi čisto na enoten odpor delavcev in vodilnih uslužbencev. Tako je n. pr. neki psiholog doživel, da niso delavci hoteli imeti nobenega opravka z njim, češ, da so duševno povsem zdravi in si »ne pustijo gledati v glavo«. Ko pa je nato še direktor podjetja izvedel, da je njihov psiholog človek, ki bi »bral bral misli«, ga je poklical k sebi in opozoril, da pri njih ni potrebno počenjati takih stvari, saj so vsi uslužbenci pošteni ljudje. V tem primeru je šlo pri delavcih za očit-

no zamenjavo vloge psihologa s psihiatrov, pri direktorju pa za podzavesten strah pred kontrolo njihovega poslovanja. Vodilna skrb psihologa pa je le ta, da bi se delovni človek pri svojem delu počutil kar najbolj ugodno, hkrati s tem pa tudi povečal proizvodnjo.

Pri uresničevanju svojih nalog se bo industrijski psiholog posvetil še predvsem naslednjim področjem: 1. morda najprej organizaciji sprejemanja delavcev na delovno mesto. (Znano je, da največ delavcev že prvi dan nastopa delovnega mesta le-to zapusti zaradi nepremostljivih težav pri prilagajanju novemu okolju in delovnim zahtevam). Sodeloval bo pri organiziranju profesionalnega usposabljanja znotraj podjetij. (Pri nas je to usposabljanje odprtega značaja — to je, da najboljši kadre ne zadržujemo na delovnih mestih, ampak jim omogočamo s stipendijami, da se po svojih možnostih še nadalje povzpnejo na hierarhični lestevici strokovne usposobljenosti.) Za psihologa bosta važni tudi organizacija in kontrola določanja uspešnosti delavcev pri delu. (Gledati moramo vedno na človeka v psihosocialnem odnosu do drugih. Tako n. pr. neki delavec, ki izredno mnogo in kakovostno proizvaja, lahko po drugi strani ustvarja v delavnici napeto vzdušje ali spore in s tem občutno zmanjšuje proizvodnost drugih. Zanimal ga bo tudi racionalni razpored delavcev glede njihovih realnih sposobnosti po de-

loviščih. (Določiti je treba minimalne splošne sposobnosti za določena delovna mesta znotraj podjetja in na osnovi tega sestaviti testne norme.) Njegovo delo naj bo organizacija in vodenje posvetovalnice za zaposlene v podjetju. (Sem sodi skrb za delavca kot človeka. Svetovanje v raznih konfliktnih situacijah, družinskih sporih, težavah v medosebnih odnosih itd.). In naposled psiholog bo moral raziskovati najbolj pomembne motivacijske »dražljaje« v proizvodnji. (Ugotavljanje osnovnih notranjih dražljajev za aktivnost, zainteresiranost in vztrajnost pri delu.)

Industrijski psiholog bo torej deloval v sodelovanju z ostalimi strokovnjaki na najbolj raznovrstnih področjih. Vse to pa bo lahko uresničil le s podporo, sodelovanjem in zaupanjem delavcev in vodilnih uslužbencev od trenutka nastopa službe, pa vse do zadnjega dne na delovnem mestu.

Zaupajmo našim industrijskim psihologom, kot jim zaupa njihov najboljši učitelj, strokovnjak za psihofiziologijo dela in industrijski psihologijo zagrebški profesor dr. Zoran Bujas, ki je na prvem kongresu jugoslovanskih psihologov izjavil, da se je prepričal o tem, da so naši industrijski psihologi ne samo poštrednovalni, temveč da tudi znajo delati in uporabljati pri tem najso-

M. H.

Za 20.140 din rizika...

Nekaj tednov je že od tega, kar sem nabrusil pero, da bi ga započel v tole stvar. Bilo je tiste dni pred Novim letom, ko me je doletela naloga — kakor toliko drugih očetov — da sem postal Dedek Mraz in kot tak sem moral preskrbeti desetletnemu fantiču smuči.

»Ti se spoznaš na te reči,« so mi rekli, »glej, da prineseš domov par zares dobrih smuč!«

Bridko sem vzdihnil in se napotil v trgovino. Z nakupovanjem smuč sem si namreč res že pridobil določene izkušnje, za katere ne bi mogel reči, da so bile ravno poceni. Prav zato sem tokrat dolgo okleval pred gor lepimi zloženimi smučmi; modrih, rdečih, črnih, z enobarvnimi in večbarvnimi robniki, drugih in še bolj dragih. Preizkušal sem par za parom, izbral, dokler nisem slednjič med vsemi izbral pravih. Vsaj zdelo se mi je tako. Bile so mehke, prožne, primerne otroški teži. Ko sem zgoraj na krivini zagledal s kredo napisano številko: 20.140 din, se je v meni še enkrat utrlil pomislek: ali je vredno desetletnemu otroku nabavljati tako drage smuči?!

»Seveda ni!« sem si takoj odgovoril, hkrati pa stopil k blagajni in plačal.

»Saj je človek le enkrat v letu Dedek Mraz,« sem se tolažil, »fant jih bo vesel, končno pa tudi ne kupujem

mačka v žaklju, kot smo ga kupovali doslej, saj tovarna Elan daje enoletno garancijo! Tako vsaj nas že ves teden trikrat na dan počuje radijska reklama.

Ko sem plačal, so mi povedali, da za te smuči ne bom dobil garancije.

»Zakaj ne,« sem hotel vedeti, »so mar predrage?«

Poslovni ljudje ne ljubijo neslanih šal. Jedrnato so mi pojasnili, da je stvar pač taka, da moje smuči niso letošnji izdelek, ampak ostane nek lanski ali predlanski zalogo, tovarna pa daje garancijo samo za letošnje smuči. Zato do garancije nimam pravice. Torej je vse v najlepšem redu; če pa ni, potem ne more trgovina nič za to, ker je pač samo trgovina!

Ce ne bi bil Dedek Mraz in če me ne bi doma žarečih oči čakal desetletni fantič, bi jim smuči vrnil, pa naj jim obleže še eno leto na zalogi! Toda bil sem Dedek Mraz in morda so računali prav na to! Odneseš sem jih domov in zdaj, ko je novoletno vznemirjenje za nami, ogledujem par lepo izdelanih smuč, na katerih je še vedno vidna številka: 20.140 dinarjev, pa modrumem:

Ali tovarna Elan vse svoje dosedanje izdelke res tako malo ceni, da noče prevzeti garancije ali kakršne koli odgovornosti za vse tisto, kar je prišlo na trg pred letošnjo sezono?

Ali je kriv potrošnik, če trgovini lani ni uspelo prodati lanske zaloge, da jo mo-

ra zdaj on kupovati za drag denar na svoj riziko?

In končno, če se že gremo tako dosledno lanko, predlansko in letošnjo roko, zakaj potem ta rahločutna doslednost ne velja tudi za cene, ki so pri vseh izdelkih, pri letošnjih in onih lanskih — o, čudo — kar vse letošnje?!

SILO

Patrulje na stezi. Proga je bila težka in je terjala mnogo naporov.

ŠPORTNIKI NA PARTIZANSKIH STEZAH

»Vidite,« je pripovedoval eden izmed očividcev. »Na to kmetijo so okupatorji pripeljali topove in začeli obstreljevati Dražgoše. To je bil uvod v odločilni spopad. Prvi gorenski partizani so branili v januar-skih dneh 1942 prvo osvobodeno ozemlje proti več kot dvajsetkratni premoči.«

Mladinci, ki so se zbrali ob strelišču pred vasjo Rudno, odkoder je lep razgled na Dražgoše, ki so se sredi zasneženih gozdov, so zavzeto poslušali. Nek nepopisen občutek ponosa te namreč spreletava, ko — pa čeprav 19 let pozneje — ogleduješ prizorišče ene najslavnejših partizanskih bitk, enega tistih spopadov, ki je okupatorju in vsemu svetu dal vedeti, da se bodo Jugoslovanci borili za svobodo in — zmagali...

»Glejte, prihajajo,« je nekdo prekinil molk. In tedaj so se oči vseh uprle v tri drobne točke, ki so se pojavile izza oddaljenega kozolca. Zmeraj večje so postajale in naposled so bile že čisto blizu. »Kranjska ekipa je,« je bilo slišati. »Sami partizani so. Srednji med njimi je prvoborec. Ala, so še zdaj mladostni! Številko 2 imajo in nikjer še ni videti ostalih. Le kako bodo streljali?«

Trije smučarji so v tem švigili mimo zgovorne skupine. »Držite se,« jih je nekdo spodbudil. »Bomo že, saj gre kar dobro,« se je odrezal njihov vodja. In medtem so vojaki že pripravili puške na strelišču. Devetkrat je bilo treba ustreliti v doprsko tarčo. Vsak zgrešen strel je pomenil minuto časovnega pribitka. Treba se je bilo zbrati, a kaj ko je bilo telo razvneto po 12 km napornega smučanja, po strmih vzponih in hudih smukih.

»Že res,« je spet pripomnil eden v skupini. »Toda tudi v partizanih ni bilo časa za počitek, kadar se je vnela bitka.«

Drug za drugim so odjeknili strelji. Rezek zvok krogel je gledalce skoraj nehoti spet vrnil 19 let nazaj. Trije smučarji pa so si ta čas že spet pripeli smuči in odrzeli v dolino, cilju naproti. Eden med njimi je malce zaostal. Tedaj je bilo slišati glas vodje patrolje. Ustavil se je in spodbujal tovariša. Točke so se nato zgubljale v dolino — zmeraj hitreje...

Takih prizorov je bilo mnogo tednih prizorov v najrazličnejših inaci. Tekmovanje tričlanskih smučarskih patrolj je bila namreč le ena izmed prireditvev, ki so jih letos organizirali v okviru slavja »Po stezah partizanske Jelovice«. Nastopov je bilo še mnogo več. Vsi kraji na obronkih Jelovice so se v teh dneh še posebej razživeli. Železniki so proslavili občinski praznik in so bili tudi prizorišče zaključnega slavnostnega zborovanja, tekme pa so bile še v Kropi, Bohinju in Ribnem. Merilo se je skoraj 1000 smučarjev in sankarjev obeh spolov in vseh starosti, še mnogo več pa je bilo gledalcev, ki

so z zanimanjem spremljali privlačne preizkušnje. Ves ta živžav na snegu pa je pomenil še mnogo več. To je bila zares življenjska prireditev v spomin 19-letnice dražgoške bitke, hkrati pa izredno posrečen uvod v proslave 20-letnice vstaje jugoslovanskih narodov.

Govornik na slavnostnem zborovanju, član CK ZKS in eden izmed organizatorjev vstaje na Gorenjskem Tomo Breje je poudaril, da Gorenjska in z njo vred vsa Jugoslavija lahko ponosno in samozvestno proslavlja obletnici teh tako pomembnih dogodkov. Ljudstvo s partizani in aktivisti na čelu se je uprlo sovražniku in ljudstvo je tudi v dobi miroljubne izgradnje znalo utrjevati pridobitve oboroženega boja.

Ponosno in samozvestno! Koliko primerov zato bi lahko našli tudi na prizoriščih nedelj-

Eden izmed najmlajših. Toda že čez nekaj let utegne zamenjati naše skakalne mojstre.

skih športnih bojev patrolj in posameznikov v Železnikih, skakalcev in sankarjev v Kropi, pionirjev-smučarjev v Ribnem in štafet v Bohinju.

● Član vojaške patrolje je pripovedoval: »Dobro smo vozili. Na zares težavnem smuku pa je naš tovariš padel in zlomil smučko. Do cilja je ostalo še pet kilometrov.«

»Seveda,« smo ga prekinili, »morali ste odstopiti.«

»Ni smo,« je vpadel. »Kje ne ki. Naš tovariš je pač tekel po eni smučki. Naš čas je zato malce slabši, a odstopiti — to pa ne...«

zadnjimi močmi je prispel na cilj in s tem pokazal svojo visoko zavest...*

V Železnikih so bili na startu tudi reprezentanti iz bratskih republik Srbije, Hrvaške in BiH. Vsi po vrsti so bili navdušeni nad prireditvijo in tudi s težavno progo so — ob primerni borbenosti in poštvalnosti seveda — še kar uspešno opravili. Niso pa mogli prehladiti pristnega tovariškega vzdušja, ki je preveval vse tekmovalce.

»Samo hvalimo lahko,« je pripovedoval tovariš iz Sarajeva. »Slovenci niso samo spretni smučarji, marveč tudi izvrstni gostitelji. Trudili se bomo, da bi jih dosegli, ko bo pri nas tradicionalni Igmanški marš.«

Vzdržljivosti, borbenosti, neuklonljivosti, tovarštvu — tem in drugim — v vojni in miru odločilnim — človeškim vrlinam so smučarji in sankarji s spominskimi tekami »Po stezah partizanske Jelovice« minuli teden postavili nov spomenik. Spomenik, kakršnih si v bodoče želimo še... E. B.

Spretnost med vratci. Slalom v Železnikih je bil imenitna propaganda za to lepo smučarsko zvrst.

Tudi dekleta so bila med udeleženci tekem. Naš posnetek kaže eno izmed tekmovalk s sanmi.

Edinstven športni objekt Na Ravnah grade sodobno telovadnico, pod katero bo zimski plavalni bazen

Pred nekaj meseci so v Ravnah zapeli gradbeni stroji... Jekleni prsti strojev so se zagrizli v zemljo, rili so po ilovici in jo začeli odkopavati. Kmalu je bila izkopana prostrana jama, dolga kakšnih 50 in široka okoli 30 metrov. Potem so prišli betonirji. Začeli so betonirati temelje...

Kako je prišlo do te gradnje? In kaj je Ravne napotilo, da so se lotili gradnje moderne telovadnice in zimskega bazena? Na ta in druga vprašanja je odgovarjal projektant tega objekta, inženir Marjan Božič.

»V Ravnah so že dolgo let močno čutili pomanjkanje telovadnice. Tu imamo več šol, gimnazijo, dve osemletki, industrijsko šolo, potem agilno športno društvo »Fužinar«, društvo »Partizan« in še marsikaj. Telovadnica pa je v Ravnah ena sama in še ta močno neprimerena — ozka dvorana v starem, bivšem sokolskem domu. Skratka — telovadnica je bila za Ravne že dolgo problem številka ena,« je razlagal inž. Božič.

Nič manj kot pomanjkanje telovadnice pa je Ravne trlo vprašanje bazena. V Ravnah imajo en sam bazen. Zgradili so ga že pred vojno. Morda je pred vojno še ustrejal. Toda pred vojno je bilo v Ravnah — takratnem Guštajnu — komaj 1000 ljudi. Železarna je imela pred vojno komaj 300 delavcev. Danes pa jih ima nad 2000. Na Čečevju je zrastle celo naselje, tu so doma številne družine z otroki. Bazen je torej za danes prebivalstvo vse premaj-

hen. Je pa še nekaj: kraj ima razmeroma hladno podnebje. Lepih, vročih dni je poleti razmeroma malo.

Tako se je v Ravnah rodila ideja: če že gradimo novo telovadnico, ki bo služila vsem šolam in društvom, zakaj ne bi ob tem objektu zgradili še zimskega bazena? Ideja je počasi postajala stvarnost.

V čem je prednost tega objekta? O tem naj spet spregovori projektant inž. Božič.

»Novi športni objekt se lepo vgraja v svoje okolje. Leži sredi lepega parka, med gozdovi, tik ob šoli, s katero bo povezan po hodniku, tako da bodo dijaki lahko šli iz šolskih prostorov naravnost v telovadnico oziroma v bazen. Blizu bazena leži tudi novi stadion, tako da je tu kompleksno združen celoten športni park v Ravnah.«

Toda v Ravnah so ubili dve muhi na en mah. Od bazena ne bodo imeli koristi samo delavci, dijaki, športniki. Od bazena bo imela koristi tudi Železarna. Voda v bazenu bo služila tudi kot hladilna voda za Železarno takrat, ko v obratih Železarne zmanjka električnega toka. In seveda bo zato tudi

primaknila precej denarja za gradnjo tega objekta.

Poleti bo telovadnica z zimskim bazenom že dograjena. Potem bodo prišla na vrsto še ostala dela pri opremljanju tega objekta. Toda prihodnje leto bo zimski bazen v Ravnah prav gotovo že sprejel prve kopalce.

In zdaj za trenutek zamižimo — preselimo se v leto 1962...

Smo v zimskem bazenu v Ravnah. Ob straneh so velika steklena okna, skozi katera prihaja dovolj svetlobe. Zgoraj nad nami se kriče podijo dijaki v moderni telovadnici.

V lepih, sodobnih slačilnicah odložimo obleko. Sicer pa — ali se ne bi prej v bifeju še malo okrepčali? Ne? No, potem pa kar v vodo!

Skok — že smo v bazenu! Kako je voda vabljivo topla — ravno pravšnja je. Seveda, ko pa pride iz Železarne topla odpadna voda, segreta na 50 stopinj. Ko so ji v filtru dodali še nekoliko mrzle vode, je ravno prav topla. Takole — okoli 25 stopinj mora imeti.

Potem z užitkom zaplavamo po bazenu. Prostora je dovolj — dolg 25 in širok 10 m. Vsaj za 110 ali 120 kopalcev je v njem prostora...

Letos — sanje. Drugo leto — resničnost. Edinstven športni objekt, ki pri nas najbrž nima para!

I. P.

V KREMPLIH

»Mar je tako nujno?« ga je vprašala.
»Zame je,« ji je odgovoril.
Glasno se je zasmejala, vendar je bilo nekaj narejenega v njenem smehu. Rekla je:
»Ali bi limonado?«
»Hvala! Mislim, da bo boljše, če grem spat.«

Dama v črnem se je ozrla v trenutku, ko je prestopila cerkveni prag. Pogledala je po ulici proti fantu, ki je odhajal, takoj potem pa vstopila. Cerkev je bila skoraj prazna. Neka ženska je klečala pred oltarjem, v klopih pa je neznanka opazila peščico ljudi. Starec je sklanjal glavo na prsi, sklenjene roke je imel; mogoče je molil ali pa dremal. Ženska s črnim pajčolanom je namočila prste v vodo, se malomarno pokrivila in zavila na desno. Med oknom in stebrom, ki je segal do stropa, je bila spovednica, temna lesena hišica. Ženska je pokleknila k mreži, skozi katero se ljudje pogovarjajo s skoraj nevidnimi spovedniki. Glavo je pritisnila k mreži, kolikor je le mogla. Ni dvignila pajčolana, zato je spovednik ne bi videl v obraz, če bi je ne poznal, hkrati pa je spovednikov obraz s svojo črno zakrila morebitnim radovednim očem. Sepetaje je tekla pogovor, kaj nenavaden za ta kraj.

»Ze deset minut čepim v tem prekletem zaboju,« je godrnjal spovednik.

To je bilo najtišje godrnjanje, kar ga je bilo kdaj slišati v jezuitskem svetišču.
»Oprostite... Prav gotovo že veste, da je na žensko vselej treba čakati...«

»Prosim vas, Klara, bodite resni!«

Kakor da jo je užalil, ni bila niti najmanj prijazna, ko je zašepetala:

»Zaradi te črnine sem imela težave, zato sem zamudila nekaj trenutkov. Ne vem, čemu je potrebno vse to.«

»Potrebno ali ne... Sicer pa vas nisem poklical zato, da bi se pričakali z menoj, in še manj, da bi grajali moj način dela. Potrebno je, pa pika! Poslej bo treba delati mnogo bolj previdno. Spremenila bova kraj sestankov. Sklenjeno je bilo, da si ne bova nihče več dopisovala. Vse listine sem že odesel na konzulat, spravili jih bodo iz Zarebja. Sleha, tudi najmanjša nesmotnost ni lahko pokvarila vse, kar nam je uspelo.«

»Več letih prizadevanja in z velikimi izdatki. Ne bilo bi več časa, da bi začeli se znova. Ponovil vam bom napotke, ki sem jih dobil. Zdaj se napovedujejo veliki dogodki. Razumete?«

»Razumem.«

»Potem se vedite, kakor je treba!«

»To se razume. Potrebujem le nekaj navodil. Ali naj grem s tem novim do konca?«

»Sposoben je. Pridobiti ga je treba in ga prikleniti za vse večne čase. Njegovo delo se bo razširilo na posebna področja. O tem vam bom povedal kaj več na prihodnjem sestanku, potem ko bo pripravljeno vse do podrobnosti.«

»Kaj pa posledice?«

»Z osebnimi, če že bode, vendar mislim, da jih ne bo, se boste morali sami sprijazniti, kar pa se gmotnih tleh, dobite vse potrebno... Saj veste, da denar zdaj ne pomeni kdo ve kaj. Do prihodnjega sestanka je treba okrepiti osebno zvezo z skladom z dosedanjimi cilji, ki pa bodo, kakor sem vam že rekel, spremenjeni in se jim bodo pridružili še novi.«

»In izdatki?«

»Neomejeni, seveda v pametnem obsegu. Zanje vas odgovorna oba, vi in jaz.«

»Osebnost ne potrebujem ničesar,« je rekla ženska v črnem.

»To vem.«

»Poglavito je...«

»Vem, kaj je poglavito za vas in zame. Tega zdaj ni treba ponavljati, le čas bi za pravljala. Ne gre za vas, temveč zanj. Midva in on — to ni isto. S tistim o pametnih izdatkih sem hotel reči, da vi odločate o obsegu izdatkov zanj. Skušajte ga navaditi na velike izdatke, spodbujajte ga k temu. Vse drugo pa... Saj že veste, kaj imam v mislih...«

»Vem,« je rekla ženska v črnini.

»Vse strasti naj ga zgrabijo v svoje kremplje, popolnoma odvisen mora biti od nas, in sicer prav v vsem. Mislim, da sva za danes zmenjena.«

»Se tole! Za nekaj dni bi rada šla domov!«

»Zdaj? Nemogoče! Počakati morate...«

»Potrebujem denar,« je rekla spovedniku.

»Da, kaj?«

»Nagnite se bliže! Odprite torbico, kakor da bi hoteli kaj prispevati za cerkev. Za vsak primer jo potisnite bliže k meni, v spovednico. Previdnost je na mestu. Bankovci so v črni listnici. Kar zdelo se mi je, da boste potrebovali denar.«

»Storila je, kakor ji je bil naročil spovednik, potem pa je vstala. Pobožno se je prekrizala in odšla. V prvi ulici je zavila na levo, potem pa na desno. Kake pol ure je hodila po cestah, dokler ni prišla do kolodvora. Stopila je v lekarno nasproti glavne ga kolodvora in dala svilo semu lekarnarju recept. Skrbno ga je prebral, potem pa vprašal:

»Za koga je to?«

»Mati je bolna, na smrtni postelji...«

»Ta zdravila so zelo draga...«

»Cena zdaj ni važna.«

»Odpri la torbico in vzela iz nje črno listnico. Po naključju ali namenoma je pogledala po no listnico, ki je ležala na marmornati plošči.

Stopil je k omarici, ki je bila na njej mrtvaška glava, in vzel stekleničko z napisom koka. Skrbno je stekleničko prebral in ga dal ženski v črnem.

»Kaj pa ampule?«

»Tako dobite dve.«

»Samo dve?«

»Dve, kakor je predpisal zdravnik.«

»Meni je rekel vprico bolničarke, da je treba materi dati injekcijo vsakih šest ur. To se pravi, da bi morala jutri spet priti k vam. Moj bog, kaj pomaga človeku ves denar, kadar je nesrečen...«

Tisti trenutek ni bilo v lekarni nikogar razen njiju dveh. Ženska v črnem je plačala in se obrnila, kakor da hoče iti, pa je napravila le dva koraka. Potem se je vrnila k mizi z marmorno ploščo.

»Ali mi res ne bi mogli dati cele skatlice teh ampul? Potem bi mi ne bilo treba kar naprej hoditi sem.«

»Ne smem, gospa.«

»Preprosto stavek je učinkoval na Ivico, če vas lepo prosim, mi prav gotovo ne boste mogli odreči. Pustila vam bom dva tisočaka kot jamstvo, da vam prinesem recept.«

Brez besede je odprl stekleno omarico in vzel iz nje večjo skatlico. Dal jo je ženski v črnem, ki je zastavila dva tisočaka.

»Hvala,« je rekla in šla.

»Tako mlada je še, pa že uživa mamila,« je stari lekarnar gledal za njo.

XII

Sonce je bilo že daleč na zahodu, ko se je Ivica zbudil. Vstal je in stopil k oknu, odgrnil zavese in se zagledal v dolge sence z vijoličastim odtenkom ob robovih. Hudega macka je imel v glavi mu je tolkilo in šumelo, v ustih je imel neznošno grenak okus. Zvrnil je kozarec vode in si prižgal cigareto, vendar jo je po prvem dimu zmečkal v pepelniku. V sobi je bilo dušeče toplo. Odprl je okno, spet legel in zaprl oči. V duhu je videl »Kolo« in žensko v črnem. Potem je kihnol in odprl oči. Počasi, brez volje se je začel oblačiti. Obiško prejšnjega dne je pusil, kakor jo je bil vrgel na mizo, in oblekel drugo. Kravato je po navadi dolgo izbiral, še dije pa jo je zavezal in si popravljal voz. To pot si je zavezal prvo, ki mu je prišla pod roko. Kakor vsakdo s hudim mačkom je tudi on potreboval nekaj, kar bi ga osvežilo. Zazelal si je črne kave, močne, grenke. Cimprej kavo, je pomislil.

Naglo je stopil iz sobe. Proti navadi je zaloputnil z vrati. Bil je že pri stanovanjskih vratih, ko je slišal za seboj kile, tih, prijazen in mehak.

»Ivica!«

Vedel je, da je Olja. Sinoči bi jo bil tako rad videl, zdaj pa je ni bil nič kaj posebno vesel. Kaj za vrata hoče od njega? Pa prav zdaj, ko se mu tako mudi! Obrnil se je in hladno odgovoril:

»Prosim, Olja!«

»Povedali so mi, da ste davi vpraševali po meni.«

Prijazen glas in vprašanje sta mu šla na živce. Davi je bilo davi, zdaj pa je skoraj že večer. Spet ga bo zadrževala... In nazadnje — nič. Koliko časa še? Saj ni nor, da bi

zapravljal čas. Lepa je, očarljiva, da bi razvela starca, sicer pa nemogoča, kakor se reče.

Počasi je šla proti njemu in se pozibavala v bokih. Širok, črn pas ji je oklepal modro domačo haljo brez gumbov.

»Zdi se mi, da ste hudi,« je rekla.

Božal ga je njen glas, prav tak je bil kot večerna sapica, ki je vela s Sijemena v toplo poletno noč.

»Ne, le glava me boli...«

»Ah, revček je sinoči pil slabo vino...«

»Olja, posmehujete se mi!«

Prvič ji je pogledal v oči. Nenavaden lesk je opazil v njih. Se nikoli dotlej ni videl tako ognja v zelenih zenicah, v tistih skrivnostnih očeh, ki so se spreminjale kakor razpoloženje. Zdaj so bile temne, zdaj so se katile zaradi notranjega nemira, potem so se spet ohladile in bile polne ledu. Ivica je vedel: v takih primerih je Olja huda. Ta njen pogled pa ga je žgal kot ogenj.

Tik pri njem je stala, ko je rekla:

»Danes pa niste posebno duhoviti. Le kako morete govoriti o posmehovanju, pa prav zdaj, ko... Dajte mi roko! Najprej se morava pozdraviti.«

Njegove nosnice so plale. Slastno je vdihaval vonj, tisti poseben vonj, ki mu je vselej zmešal glavo. Videla je drget njegovih nosnic in podzavestne premike ustnic. Majhna, vroča, malce vlažna dlan se je izgubila med njegovimi koščeni prsti... Njena roka je bila v njegovi, dokler se ji ni pridružila še druga, ki je Ivico odpejala od vežnih vrat.

»Pojdva v salon! Nikogar ni doma. Skupaj bi bila čaj ali kaj drugega.«

Spored RTV Ljubljana za teden od 23. do 29. januarja 1961

PONEDELJEK

dne 23. januarja

- 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
- 8.00—8.30 Nekaj domačih
- 8.30—8.40 Reklame
- 8.40 Jutranje glasbeno popotovanje
- 8.40 Poljska zabavna glasba
- 9.00 Naš podlistek — Črtice iz voluharske sužbe — I.
- 9.20 Zbori in scene iz oper
- 10.15 Zvočni kaledoskop
- 11.30 Po svetu jazza
- 12.00 Logarski fantje so v gosteh
- 12.15 Radijska kmečka univerza — Cita Boje: Se o planiranju rojstev
- 12.25 Komorni zbor RTV Ljubljana
- 12.45 Nekaj Chopinovih preludijev
- 13.15 Obvestila in zabavna glasba
- 13.30 Vilim Marković: Rapsodija v A-duru
- 13.50 Vedri zvoki
- 14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo
- 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
- 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 15.40 Naši poslušalci na tujem
- 16.00 Operne melodije
- 17.00 Lokalni dnevnik
- 17.15 Sferjem na pot
- 18.00 Športni tednik
- 18.15 Slavnj umetniki našega časa
- 18.50 Človek in zdravje
- 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Glasbeni varieté
- 20.45 Kulturna tribuna
- 21.00—23.00 Koncert Komornega orkestra RTV Zagreb
- 23.05 Iz naših studiov
- 23.55 Prijeten počitek!
- 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

DRUGI PROGRAM

- 19.00 Novi posnetki Yme Sumac
- 19.15 Ljubzen, ples in violine
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Poje komorni zbor iz Pamplone
- 20.30 Utrjuje svojo angleščino 3. lekcija
- 20.45 Zapišimo z orkestrom Ray Anthony!
- 21.15 Melodije pariških boulevardov
- 21.30 Zabavni orkester RTV Zagreb
- 21.45 Gauchova serenada
- 22.00—22.15 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled sporeda za naslednji dan

TOREK

dne 24. januarja

- 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
- 8.00—8.30 Nekaj domačih
- 8.30—8.40 Reklame
- 8.40 Izberite melodijo tedna!
- 8.50 Za soljarje — Viktor Konjar: Sneg je prekril
- 9.25 Marjan Lipovšek: Domovina, simfonična pesnitev
- 9.40 Pesmi in priredbe Danila Bučarja poje Gorenjski vokalni kvintet
- 10.15 Violinske skladbe slovenskih skladateljev
- 10.40 Utrjuje svojo angleščino — ponovitev 3. lekcije
- 10.55 Sklepnji takti
- 11.00 Odlomki iz opere Manon J. Massenet
- 11.30 Deset minut iz naše beležnice
- 11.40 Hammond orgle v ritmu
- 12.00 Narodne v priredbi Josipa Pavčiča
- 12.15 Kmetijski nasveti
- 12.25 Zabaven opoldanski spored
- 13.15 Obvestila in zabavna glasba
- 13.30 Tisoč taktov z orkestrom Raphaela
- 14.05 Za soljarje — Jadwiga Wierszowa: Rjavka
- 14.35 Prihujbene tenorske arije
- 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 15.40 Listi iz domače književnosti
- 16.00 Na gostovanju v Kranju
- 16.50 Intermezzo z godali
- 17.00 Lokalni dnevnik
- 17.15 Razgovor z volivci
- 17.25 Koncert Rimskih virtuozov
- 18.00 Iz naših kolektivov
- 18.15 Klavir v ritmu
- 18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe
- 18.45 Izobraževalni obzornik
- 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 19.30 Radijski dnevnik
- 19.45 Radijski koncert — zborovski skladatelj in dirigent Ob 25-letnici umetniškega dela
- 20.30 Radijska igra — Dieter Wellershoff: Tajnica
- 21.43 Meodije velikih mest
- 22.15 Komorni večeri pri W. A. Mozartu — XII. oddaja
- 23.05 Po svetu jazza
- 23.35 Nočni akordi
- 23.55 Prijeten počitek!

DRUGI PROGRAM

- 19.00 Prvi koraki v operni svet
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Manj znana dela Hectorja Berlioz
- 21.00 Vasco Popa: Daleč v naju
- 21.25 Moderna pesna glasba

SREDA

dne 25. januarja

- 5.25—5.45 Nekaj domačih
- 5.45—6.05 Glasbena dejavnost v Zavodu za slepo mladino v Ljubljani
- 6.30—6.40 Reklame
- 6.40 Edward Elgar: Londonske slike
- 8.45 Mihajlo Vukdragović: Vokalna lirika, ciklus pesmi za alt in orkester
- 9.00 Jezikovni pogovori
- 9.15 Izbrani smo za vas...
- 10.15 Odlomki iz Wofa Ferrarijeve opere »Starje grobi-jani« in Gershwinove opere »Porgy in Bess«
- 11.00 Od polke do mamba
- 11.30 Za cimbale
- 12.00 Igra Kvintet Zadovoljnih Kranjcev
- 12.15 Radijska kmečka univerza
- 12.25 Zabaven opoldanski spored
- 13.30 Iz zbornika jugoslovanskih samospelov
- 14.05 Za soljarje — Kristina Brenk: Azil
- 14.35 Pavel Sivice: Stiri skladbe za klavir in godalni orkester
- 14.40 »Spominčice« Slovenske pesmi
- 15.45 Radijska univerza — Delovna storinost — III.
- 16.00 Koncert po željah
- 17.00 Lokalni dnevnik
- 17.15 Sestanke v sredo
- 17.30 Zabaval vas bo Billy Vaughan s svojim orkestrom
- 17.45 Jazz na koncertnem odru
- 18.00 Kulturna kronika
- 18.20 Od Galusa do Hindemitha Johannes Brahms Cetrti ure z Olivero Marković
- 18.45 Zvočni tečaj za začetnike
- 20.25 Marjan Kozina: Ekvino-cij, opera v štirih dejanjih
- 22.15 Mladim piesalcem
- 22.50 Literarni nokturno
- 23.05 Iz modernega glasbenega sveta — 15. oddaja

DRUGI PROGRAM

- 19.00 Angleščina za mladino — 4. lekcija
- 19.15 Zabavni orkester Camarata
- 20.00 Koncert v miniaturni
- 20.30 Ruski tečaj za začetnike — 2. lekcija
- 20.45 Lepe melodije
- 21.00 Ljiljana Petrović in Nino Robić
- 21.15 Kvintet Jožeta Kampiča
- 21.30 Havajske pesmi z zborom in orkestrom
- 21.45 Predstavljamo vam vokalni kvartet »The Clark Sisters«

ČETRTEK

dne 26. januarja

- 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
- 8.00—8.30 Nekaj domačih
- 8.30—8.40 Reklame
- 8.40 Zbor p. v. A. V. Sveščnikova
- 8.55 Za soljarje — France Bevk: Mali upornik
- 9.25 Revija solistov in instrumentalov
- 10.15 Od Beograda do Moskve
- 10.40 Pet minut za novo pesmico
- 11.00 Kitarica in orglice
- 11.15 Kitarica in orglice
- 11.20 Simfonični orkester Jugoslovanske radiotelevizije
- 12.00 Ansambel Srečka Dražila
- 12.15 Kmetijski nasveti
- 12.25 Od Purcella do Wagnerja
- 13.15 Obvestila in zabavna glasba
- 13.30 Črnske duhovne pesmi poje kvartet »Do«
- 13.45 Veliki zabavni orkestri
- 14.10 Popolarni orkestrski napjevi
- 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
- 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 15.40 Iz svetovne književnosti
- 16.00 Od plesstva do plesišča
- 16.30 Iz solistične glasbe Mau-trudaj
- 17.00 Lokalni dnevnik
- 17.15 45 minut turizma in melodij
- 18.00 III. dejanje Lieberman-nove opere »Sola za žene«
- 18.30 Ciganski napjevi
- 18.45 Ljudski parlament
- 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napelov
- 20.45 Večer umetniške besede: Mira Danilova
- 21.25 Iz jugoslovanske glasbene literature
- 22.15 Po svetu jazza
- 22.45 Fr. Poulenc: Sonata za dvajtri in klavir
- 23.05 Billy May s trobentami in tromboni
- 23.40 Ameriške popevke
- 23.55 Prijeten počitek
- 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

DRUGI PROGRAM

- 19.00 Pianistični koncert Barbare Hesse-Bukovske
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Johann Sebastian Bach: Umetnost fuge
- 21.15 Melodija, ples in jazz
- 22.00—22.15 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled sporeda za naslednji dan

PETEK

dne 27. januarja

- 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
- 8.00—8.30 Nekaj domačih
- 8.30—8.40 Reklame
- 8.40 Joseph Haydn: Simfonija št. 96 v D-duru, »Čudež«
- 8.50 Iz filmov in glasbenih revij
- 9.00 Naš podlistek
- 9.20 Ritmi Latinske Amerike
- 9.35 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe
- 10.15 Od tu in tam
- 10.40 Poje zbor primorskih akademikov
- 11.00 Koncert dveh naših solistov
- 11.30 Človek in zdravje — sedem popevk
- 11.40 Sedem pevcev — sedem
- 12.00 Pozdrav iz Makedonije
- 12.15 Radijska kmečka univerza
- 12.25 Glasba na tekočem traku
- 12.40 Domači napjevi izpod zelenega Pohorja
- 13.15 Obvestila in zabavna glasba
- 13.30 Zabavni zbori
- 13.45 Pihalni orkester JLA
- 14.05 Za soljarje — A. Kuprin: Ju 9 ju
- 14.35 Marin Goumionov: Prizori iz opere Ivajlo; G. Verdi: Miserere iz opere Trubadur
- 15.45 Radijska univerza
- 16.00 Petkovo glasbeno popoldne
- 17.00 Lokalni dnevnik
- 17.15 Razgovor z volivci
- 17.25 Igramo za vas
- 18.00 Iz naših kolektivov
- 18.15 Hollywoodski simfonični orkester
- 18.30 Tako pojo in igrajo tuji narodi
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Zabavni orkester Alfred Scholz
- 20.25 Tedenski zunanepolitični pregled
- 20.30 Skladatelj, kot so jih opisali njihovi sodobniki
- 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih
- 22.15 Jackie Gleason s svojim orkestrom
- 22.35 Moderna pesna glasba
- 22.50 Literarni nokturno
- 23.05 Nočni simfonični koncert

DRUGI PROGRAM

- 19.00 Zapišite narek — tečaj angleškega jezika 4. narek
- 19.15 Porter — Gershwin — Rodgers
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Revija zabavne glasbe
- 20.55 Mednarodna radijska univerza
- 21.10 Iz oper Albana Berga

SOBOTA

dne 28. januarja

- 5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
- 8.00—8.30 Nekaj domačih
- 8.30—8.40 Reklame
- 8.40 Glasba ob delu
- 8.50 Za soljarje — Spartak
- 9.25 Ali vam ugaja?
- 10.15 Anton Lajovic: Pesem jeseni, simfonična pesnitev
- 10.40 Angleščina za mladino — 4. lekcija
- 10.55 Zabavni orkester Hans Carste
- 11.00 Po svetu jazza
- 11.30 Pionirski tednik
- 11.50 Otroci zbiraajo pesmice
- 12.00 Vaški kvintet z Reziko in Sonjo
- 12.15 Kmetijski nasveti
- 12.25 Zabaven opoldanski spored
- 13.15 Obvestila in zabavna glasba
- 13.30 Zdal pa po domače
- 13.50 Od arije do arije
- 14.20 Športni sporniki
- 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
- 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 15.40 S knjižnega trga
- 16.00 Vrtimo ploščo za ploščo
- 16.40 Umetine in narodne pesmi
- 17.00 Lokalni dnevnik
- 17.15 Po kinu se dobimo
- 17.45 Plesni orkester Kurt Edelhagen
- 18.00 Jezikovni pogovori
- 18.15 Nikolaj Rimski-Korsakov: Španski capriccio
- 18.30 V triletinskem taktu
- 18.45 Okno v svet
- 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
- 20.00 Nekaj narodnih in domačih za sobotni večer
- 20.20 Michael Brett: Georgeu se zmerom kaj primeri
- 20.30 Dve enaki sliki (II.)
- 21.00 Meodije za prijeten konec tedna
- 22.15 Oddaja za naše izseljence
- 23.05 Do polnoči v pesnem ritmu
- 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

DRUGI PROGRAM

- 19.00 Vesela godala
- 19.30 Radijski dnevnik
- 20.00 Sobotni glasbeni večer
- 21.00 Glasba za ples
- 22.00 Napoved časa, vremen-ska napoved in pregled sporeda za naslednji dan
- 22.15 23.00 Dizzy Gillespie v Newportu

NEDELJA

dne 29. januarja

- 6.00—6.30 Nedejski jutranji gozdar
- 6.30 Vedri zvoki
- 7.35 Ansambel narodnih pesmi in plesov »Koo« iz Beograda pred našimi mikrofoni
- 8.00 Mladinska radijska igra
- 8.45 Iz albuma otroških pesmi
- 9.0

»NIKO« - Železniki
bo izdeloval sesalce
po 18.000 dinarjev

Niso klonili, zato uspeh

tedaj so se borili za tisto, o čemer je imele zgodovinar le vzkliti »Morda bo kdaj znal in hotel kak bogat rojak porabiti izvrstne vodne sile in pridne roke Železnikarjev... O, da bi dobili dobri ljudje potrebne- ga zasluga...«

Ni pa bila njihova borba samo za tisti kruh, ki ga naj bi dajal kapitalist. Borili so se tudi za novo in pravičnejšo delitev vseh dobrin, ki jih ustvarja človekova roka.

Ob osvoboditvi so bili Železniki precej porušena, pol kmečka, pol obrtniška vas. V mnogih pa je še vedno tlela prirojena želja po obdelovanju kovine.

Zametek današnjega Nika je bila obrtna delavnica Nika Zumra, ki je že septembra 1945. leta z nekaterimi sodelavci ustanovil kovinsko obrtno združenje. Prva leta razvoja te zadruge so bila ne samo prestra, ampak tudi zelo težavna. Prvotno imelo združenje vsega: surovih, strojev, kadra in še marsičesa.

Ker je naš družbeni razvoj prerasel stare oblike združinskih podjetij, so Železnikarji že leta 1953 razpustili svojo zadruzo in oblikovali pravi socialistični gospodarski obrat. V tem času se začela tudi oblikovati nova pot podjetja. Že v stari zadruzi so zelo skrbeli za nakup novih strojev. Tesni in neustreznih prostorov pa jim niso dovolili, da bi obrat sodobneje mehanizirali.

Izvedba obsežnega načrta o izgradnji sodobne tovarne je zahtevala mnogo naporov.

Zgraditi novo tovarno ni majhna stvar. Ne samo v finančnem pogledu, ampak tudi v organizacijskem. Železnikarji so se lotili stvaritve, ki je bila za njihovo obliko in za njihovo delavnico. Zaradi novih objektov se lahko danes pohvalijo, da imajo eno najmodernejših tovarn pri nas. Dosegli pa so še nekaj več, nekaj za naše pojme edinstvenega. Ne samo, da niso prekorajili po načrtu določene vsote investicijskih sredstev — kar je pri nas postalo že povsem običajno — temveč so za nekaj milijonov ta sredstva celo zmanjšali.

Težava pa je bilo drugo dovoliti. Že v starih obratih so se morali venomer otepati obrtniškega načina proizvodnje. Kljub prizadevanjem niso mogli priti na pravi in industrijski, serijski način proizvodnje.

Samo preseljevanje v nove obrate je običajno vpeljalo na proizvodnjo. Tudi v novih obratih niso mogli povsem preiti na obsežnejši serijski način proizvodnje. Ker niso imeli popolne analize tržiska, so morali celo menjati asortiman proizvodnje. Vse to je običajno vplivalo na organizacijo obratovanja.

Razen objektivnih težav v proizvodnji pa so se pojavile tudi subjektivne. Zlasti med vodilnimi

uslužbenec so nastajala trenja, ki so se prenašala na mojstre, predelavce in delavce. S posegom od zunaj in z uspešnim prizadevanjem vseh naprednih sil v kolektivu, je uspelo zlasti v preteklem letu, tudi ta problem urediti.

Ob vsem tem pa se je pojavila še tretja težava. Po sestankih in časopisju so se čestokrat pojavljale sodbne in mnenja, ki so v kolektivu povzročale negotovost, nerazpoloženje ter večala še tako pečeča osebnostna trenja.

S pomlajenim vodstvom podjetja in s prizadevnostjo vsega kolektiva je uspelo, da je podjetje NIKO zlasti lani utrdilo svoj kolektiv, konsolidiralo proizvodnjo in gospodarjenje ter prvič po sedmih letih presešlo letni družbeni plan. Leta 1959 so dosegli 480 milijonov dinarjev bruto produkta, lani pa kar 680 milijonov dinarjev. Povečanje bruto produkta za celih 200 milijonov dinarjev ni majhna stvar. Uspešno so se uveljavili na trgu, še zlasti na zunanjem tržišču. Zdej je pravzaprav njih glavni proizvod univerzalni kolektorski električni motorček, ki ga v velikih količinah izključno izvažajo v Ameriko. Kupec je s proizvodvom zelo zadovoljen in bo tovarna NIKO, ko bo z nakupom novih strojev odpravila nekaj ozkih grl, proizvodnjo teh motorčkov brez večjih stroškov skoraj podvojila.

K večji in boljši proizvodnji je predvsem pripomogla boljša organizacija proizvodnje in obsežno nagrajevanje po učinku dela. Sicer imajo za sedaj norme še nekoliko neučrejene, toda že so se lotili ureditve novega sistema nagrajevanja.

Za zaključek naj povemo še kaj izdeluje tovarna NIKO v Železnikih. Med doslej najbolj znane izdelke izločimo predvsem v medicini in kemičnih laboratorijih. Drug podobnih izdelkov je laboratorijski mešalec. V zadnjem času so z uspehom začeli izdelovati tudi magnetne žigalnike, ki jih uporabljajo pri bencinskih motorjih za vžiganje bencinske mešanice v izgorovalnem prostoru. Precej zanimiv izdelek je tudi precizni brusilni stroček, ki ga uporabljajo v ambulantah in bolnišnicah za brušenje konic injekcijskih igel.

Za gospodinjstvo proizvajajo dva pomembna izdelka. Sesalec za prah v normalni izvedbi za gospodinjstvo z dodatki za čiščenje tal, preprog, oblike in pohištva ter z dodatkom za zapiranje prostorov. Drug proizvod pa je gospodinski mešalec za mešanje, sekljanje, gnetenje, mešanje pišca in mletje kave.

V mnogih naših uradih in ustanovah vidimo Nikove loščilne parkete (večja izvedba), ki so namenjeni predvsem za čiščenje večjih prostorov. Ta loščilnik je kombiniran tudi s sesalcem za prah. Poleg njih pa tudi kalorifere, električne peči, kombinirane z ventilatorjem, ki zelo hitro segrejejo tudi večji prostor in imajo boljši izkoristek energije kot navadne električne peči.

Posebna skupina proizvodov so električni motorčki, kolektorski in asinhronski. Te večinoma uporabljajo za vgrajevanje v svoje proizvode, razen tega pa služijo za pogon tudi različnih drugih gospodinskih pripomočkov.

Tovarna NIKO pa pripravila prav zdaj posebno presenečenje za našega potrošnika. Ze doslej z uspehom pošilja na trg gospodinske sesalce, ki veljajo 28.000 dinarjev. Marsikdo si ga zaradi cene še ne more privoščiti. Prav zato so v tovarni NIKO skonstruirali nov enako kakoviten in enako močan sesalec, ki pa bo veljal le 18.000 dinarjev. Ta uspeh bo podjetju prav gotovo pripomogel k še hitrejšemu in uspešnejšemu razvoju.

O podjetju NIKO iz Železnikov se je marsikaj in marsikje pisalo ter govorilo to in ono. V zadnjih letih je bilo največ tarnanja. Zdajšnji uspehi tega podjetja pa kažejo, da so bile mnoge kritike preveč graje in premalo spodbujajoči napotki za boljše delo. Se več: marsikdaj sploh nismo videli uspehov, ki jih je to podjetje dosegalo.

Nastanek Železnikov, kjer je doma najstarejša železarska industrija na slovenskih tleh, sega v konec srednjega veka. Nastala je v soteski (kot mnoga druga žarišča prve železarske industrije pri nas), med hribi z nahajališči rude, ki so jo po strmih drah spravljati do pjavčev.

pa Dražgoška gora (imenovali so jo Zelezná gora), so bili zelo bogati z železno rudo, zlasti z rjavim železovcem ali bobovcem. Fužinarji so bili v Železnikih zelo usodni naravni pogoji: rudniki, gozdovi, vodna sila. Vsa Ječovica, Ratitovec, posebno z Železnikov so bili dogovorjeni s kmeti, ki so bili hkrati »knapi«, da so zanje kopali rudo in jo hkrati tovorili na konjih k fužinam. Precej rude so dovažali v Železnike tudi od drugod.

Se leta 1800 je bilo v Železnikih šest železarskih obratov in sedemnajst vignecev. (V vignečih so kovali predvsem žeblice iz železa, ki so ga pripravili v fužinah).

Zastarele naprave, prehod v industrijsko železarstvo in v kapita-

listično lastniško obliko, pomanjkanje domače rude in ogleda, je pripomoglo k nagemu propadanju fužinarstva na Kranjskem, posebno pa še v Železnikih.

V svojem opisu Železnikov piše zgodovinar Koblar: »Ko so postavili na Laskem visoko carino in posebno odkar so se začeli izde- lovati žični »štifti«, polenjala je kupčija s kovanimi žeblicami in propadati je jel kranjski železarski obrt. Se celo nekdanji živa žebliarska trgovina na Turško in v Srbijo je opešala. Zadeli so ti denarstveni udarci Železnike tako brido, da so od leta 1800 do danes izgubili tisoč prebivalcev, to je polovico. Domačini hite za kruhom iz doline... Upajmo, da se zopet zavestijo nekdanji sloveči Železnikom dan sreče in procvita in da jih ne bo popolnoma uničilo pogostno tekmovanje neugodnih razmer v naših dneh. Morda bo kdaj znal in hotel kak bogat rojak (ali pa država) porabiti izvrstne vodne sile in pridne roke Železnikarjev in sezidati na tem kraju druge tovarne. O, da bi dobili dobri ljudje potrebne za-

služka, da bi se jim zvedrilo tužno lice!«

Ko sedaj prebira 480 proizvajalcev tovarne NIKO te vrstice, se prav gotovo nasmihajo. Toda do tega, da se lahko danes nasmihajo tem vrsticam je bila težavna pot. Marsikdo od nas se tega niti ne zaveda.

Novembra 1902. leta je ugasnil zadnji pavz v Železnikih. Nekateri žebliarji so še izdelovali žeblice iz uvoženega železa, nekateri pa so hodili čez teden v Kropo in tam kovali. Devetnajstega junija 1903. leta ob desetih dopoldne je ugasnil zadnji ogenj v vigneču in v Železnikih je bilo konec nekdanjega razvite in slovečega železarskega obrta. Železniki so posej gospodarsko hitro propadali.

Prišla je druga svetovna vojna. Železniki so postali kmalu eno izmed žarišč osvobodnega boja. Malokje se je okupator počutil tako slabo kakor v Železnikih. Enotnost vseh domačinov, številne množične akcije in odkrito sovražstvo skoraj vsega prebivalstva do okupatorja je Nemce spodbudilo k izrednemu teroru.

Železnikarji pa že ob vsem začetku niso šli v boj samo za nacionalno osvoboditev. Njih proletarska zavest jih je sama po sebi oplojila z bojem za socialno in gospodarsko pravičnejšo ureditev. Ze

»Industrija gradbenega materiala Zagorjek« včeraj in danes Za četrtno več

»Moj duš, se mi to fajn zdi, je prihranil v direktorjevo sobo računovodja. Bil je opravljen in zagret kot delavec pri nakladanju huntuov.

»A veš, kako zdaj gre...« se je obrnil k direktorju. »Šest huntuov v štiridesetih minutah smo vrgli v drobilce.«

»Pa čisto enostavno smo to uredili. Ko sem jim včeraj predložil, kako bi morda šlo, so pravili, da so tudi oni že na to mislili — potem pa so me skeptično pogledali...«

Komaj je odšel računovodja, že je prišel komercialni — skoraj do pasu oskropljen z apnenčevim prahom.

»Zdaj bo pa šlo. Drobilce dela čudovito!«

Stepaj si je prah. Vsakdo bi ga zamenjal za obratnega inženirja. To je le drobna iskrica iz življenja kolektiva Industrije gradbenega materiala v Zagorju. Kolektiva, ki se z neverjetnim zagonom bori za napredek podjetja. Ustvarja nov pomemben obrat. In okoli tega obrata hodijo kakor okoli no-

vorjenčka. Ker je novorojenčka ščipalo in ni imel prave prebave (naprave so dale le šestino tega kar bi morale), so bili vsi na nogah. Direktor je v spanju tuhtal, ali je res moč motorjev kriva za stopev. Računovodja je razmišljala o prenosu pred drobilcem — in kaže, da je dobro mislil. Komercialni je brskal po mreži v drobilcu. Tehnični je skoraj noč in dan stal ob svojem varovancu — vklapljal, izklapljal, meril, računal...

IZ ZAVOŽENEGA... Industrija gradbenega materiala je kot podjetje v današnji obliki nastala leta 1955. Osnovno podjetje tvori dve apnenici; pri železniški postaji in v Zagorju.

V prvih letih obstoja podjetja se obrati niso razvijali. Zaradi saba organizacije je prišlo celo tako daleč, da je bilo podjetje leta 1957 tik pred likvidacijo. Nekoliko težak poseg družbe — zamenjali so vodstvo — je spravi razvoju podjetja na drug tir. Seveda pa se težave za kolektiv s tem niso končale. V letu 1957 je bil kamnom skoraj do kraja uničen. Novi direktor je s smelim posegom napravil nov jasek in zagotovil pečem dovolj surovih.

V kolektivu pa je bilo treba urediti tudi medsebojne odnose. Ni šlo zlahka. Stasoma pa so morali tudi tisti, ki so odkrito nastopali proti novim silam v podjetju, uvideti svojo zgrešeno pot in priznati uspehe.

Leta 1957 so v obeh apnenicah v Zagorju nažgali 44.405 ton apna. Lani so z istimi zmogljivostmi nažgali že 54.890 ton apna. To so sicer suhoparne številke. Toda tisti, ki se vsaj malo spozna s podjetjem in ki se zaveda, kako težko je v starih napravah povečavati proizvodnjo, bo uvidel, da je to povečanje skoraj neverjeten uspeh. Za četrtno povečati proizvodnjo se je stežka da tudi v modernem opremljenih podjetjih. V podjetjih s povsem zastarelimi napravami pa je to skorajda nemogoče.

Ni pa samo povečanje proizvodnje uspeh. V zadnjih letih so v Industriji gradbenega materiala v Zagorju prihranili tudi mnogo milijonov dinarjev z manjšo potrošnjo premoga na tono žganega apna. Tudi nov način kurjenja peči je zamisel direktorja, ki je skupaj s svojimi sodelavci izpeljal novo organizacijo kurjenja, čeprav mu je marsikdo v kolektivu (pod vplivom nergačev od zunaj) nasprotoval.

Leta 1957 je bil izkoristek peči 47,8 odstotka, lani pa je bil izkoristek peči že 54,8 odstotka. Z bolj- šim izkoriščanjem energije so prihranili 12 milijonov dinarjev pri potrošnji premoga. Ta prihranek so seveda takoj porabili za najnujnejša dela pri obnovi naprav.

Tudi v letošnjem letu nameravajo povečati proizvodnjo, čeprav so prišli skoraj že do absolutnega maksimuma. Povečanje proizvodnje skušajo doseči z novo organizacijo proizvodnje. Uvesti nameravajo sedem delovnih skupin, tako da bi peči obratovale tudi ob nedeljah.

IN VENDAR GRE

Osnovni ton današnjega življenja v industriji gradbenega materiala v Zagorju pa daje začetek obratovanja obrata za hidratizirani apnenec. Mnogo je bilo težav in še danes jih je precej, zato ni čudno, da se v podjetju vsi, od direktorja do zadnjega delavca, z vso prizadevnostjo pri novem obratu, pri novih napravah.

Ko smo začeli postavljati tovarne za liguri opeko, ki jo izdelujejo iz elektrofijskega pepela — le-tega

dobivamo v največjih količinah pri termoelektrarnah — se je moralo misliti tudi na obrat za proizvodnjo hidratiziranega apna, ki je ena glavnih sestavin liguri opeke. Odločitev je padla, da se bo takšen obrat postavil ob apnenicah v Zagorju, ki so najmočnejše v Sloveniji.

Z razvojem naših dveh tovarn liguri opeke — v Šostanju in Trbovljah — je začel nastajati obrat za hidratiziranje apnenca v Zagorju.

Ker pri nas še nimamo takšnih naprav in jih tudi nihče ne dela, so konec leta 1959 podpisali s italijansko tvrdko »Forindus« pogodbo za izdelavo in montažo vseh priprav obrata za hidratizacijo apna. Zaradi raznih težav so dobili načrte šele lani marca. Potem je bilo še mnogo potov in dogovorov, da so končno začeli graditi obrat. Težave so bile tudi z gradbenim podjetjem, ki bi moralo že do avgusta lani končati vsa gradbena dela, toda teh ni dokončalo niti do sedaj. Se zdaj, ko naprave za hidratiziranje že delujejo, motijo zidari redno obratovanje. Montaža je bila razmeroma hitra, končana je bila pred kakor v dveh mesecih. Toda pokazalo se je, da tudi Italijani v svojih računih niso bili nepogrešljivi. Obrat bi moral dati na uro 5000 kg hidratiziranega apna, sedaj ga pa daje le 800 kg. Kakor kaže, so Zagorjani sedaj sami »pogrunta- li«, kje so slabosti in jih tudi odstranjujejo.

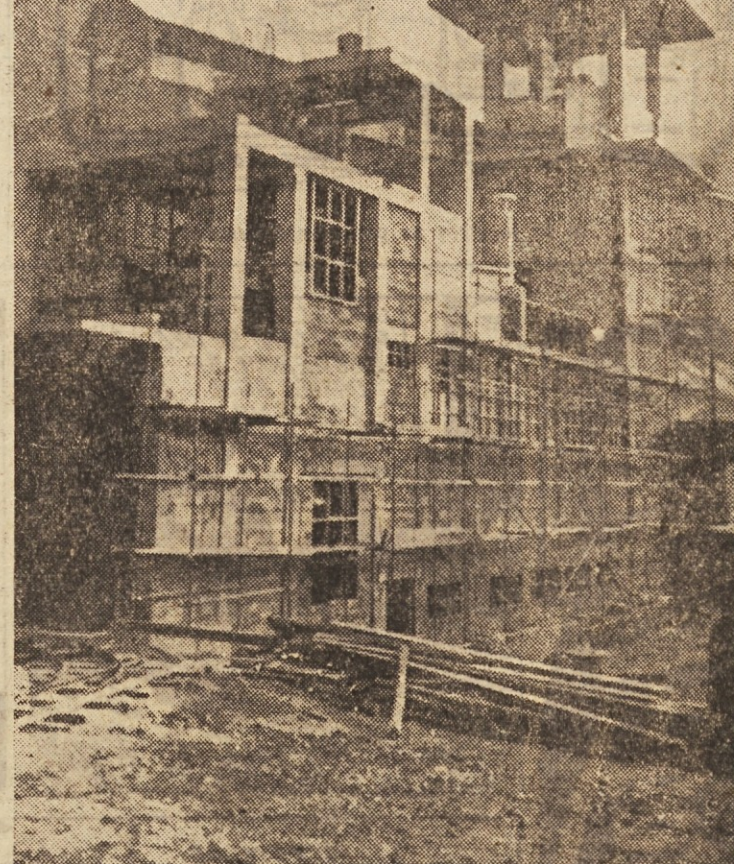
Za nov obrat hidratiziranja apna bodo porabili približno 60 milijonov dinarjev investicijskih sredstev. Samo strojne naprave so veljale 23 milijonov lir.

Bruto produkt podjetja se s tem novim objektom ne bo mnogo povečal, spremenil se bo v bistvu le asortiman proizvodnje.

Hidratizirano apno je, po domače povedano, že gašeno apno. Vendar to ni v običajni obliki mase, pač pa je prah. Ta prah se lahko meša z elektrofijskim pepelom, ki je prav tako prah in iz njega se da še z drugimi dodatki oblikovati liguri opeko. Hidratizirano apno pa se s pridom uporablja tudi v gradbeništvu, saj odpadke običajno gašenje apna v velikih jamah. Ker za zdaj še ne proizvajamo toliko hidratiziranega apna, seveda to še ne pride v poštev.

NE SAMO STROJ, TUDI CLOVEK

Ceprav je moral kolektiv Industrije gradbenega materiala v Zagorju vse sile vložiti v sanacijo podjetja in v izboljšanje proizvodnje, ni pozabili na skrb za delov-

Novi objekt za hidratiziranje apna

nega človeka. Vse bolj skrbijo za zaščito na delovnem mestu in za boljše delovne pogoje.

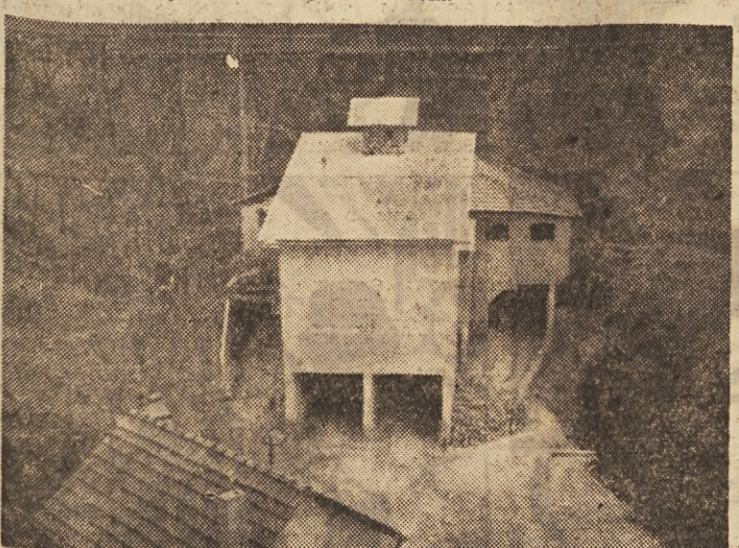
Da bi omajali stanovanjsko stisko, so kupili trinajst stanovanj, štirinajst pa jih bo gotovih letos. Za samce so preuredili nekaj sob v starem upravnem posopju.

So tudi člani počitniške skupnosti v Zagorju in letos je letovalov precej članov tega kolektiva v Vrsarju ob jadranski obali. V pri- ložitve nameravajo še bolj pozitivno letovanje delavcev v raznih leto- viških krajih.

Iz nekdanje sindikalne sobe so uredili kuhinjo. Za zdaj kuhajo v

njej je za samce, ki stanujejo v podjetju. Ze v bližnji prihodnosti pa nameravajo organizirati tudi de- litve toplih malice za vse zaposlene.

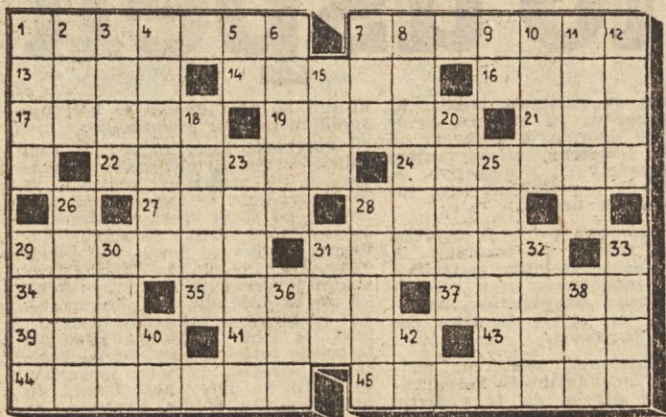
Ze te skope besede dajejo približno sliko trdega boja kolektiva Industrije gradbenega materiala v Zagorju, ki se je moral izkoptati iz skoraj obupnega razmer in ki je kljub najrazličnejšim težavam dosegel v tako kratkem času zavid- livo uspehe. Prav ti uspehi dajejo zagotovilo, da bodo tudi načrti, ki jih podjetje ima, uresničeni in da bo podjetje s prizadevnostjo vsega kolektiva iz leta v leto še bolj napredovalo.

Obrat II. Industrije gradbenega materiala v Zagorju

Za razvedrilo in kratek čas

Križanka št. 3

Vodoravno: 1. temeljit, pogluben, 7. okrasek v obliki pasu, 13. del gledališča, 14. listnato drevo, 16. riževo žganje, 17. vrsta svilene blaga, 19. karta pri taroku, 21. pozdrav starih Rimljanov, 22. izumrla glavonožec, kakršni so živeli v triasu, juri in kredi, 24. priklopnik za gorivo pri lokomotivi, 27. prebivalec Pirenejskega polotoka, 28. mazilo, 29. pridevek, 31. afriški močvirski ptič, 34. predlog, 35. votla mera, 37. mineral, 39. sporna, 41. krmilo pri avtomobilu, 43. znanosti, 44. priprava za pogovor na daljavo, 45. ladja, ki se je pred prvo svetovno vojno tragično potopila ob trčenju z ledeno goro.

Navpično: 1. del skeleta, 2. vzvišena lirski pesem, 3. veliko rešeto, 4. puščavnik, 5. vas pri Ljubljani, 6. ameriški in azijski kopitar z nosom, podaljšanim v kratek gibljiv rlec, 7. nagel

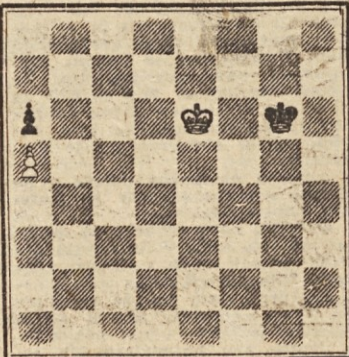
umik, 8. poljedelec, 9. pritrdilnica, 10. pisarna, 11. površina, nivo, 12. tuja površinska mera, 15. del eksplozijskega motorja, 18. izumitelj dinamita, 20. fizični delavec, 23. podlaga za ogenj, 25. nakup, 26. grozotne maske, 28. eden od voditeljev francoske revolucije, 29. majhen medved, ki živi v Severni Ameriki, 30. malik, 31. planinsko pobočje, pokrito z gručtem, 32. pameten, 33. izvir Ljubljance, 36. glas, 38. okrajšano moško ime, 40. osebni zaimek, 42. kemični simbol za kovino, ki jo uporabljamo v galvaniki.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. koleraba, 8. brest, 13. Kolubara, 14. zlatar, 15. os, 16. čok, 17. liv, 19. šara, 20. stran, 22. kadet, 24. mik, t, 25. omika, 27. orati, t, 29. nos, 31. topol, 33. banka, 35. ibis, 37. lak, 38. čep, 39. I(van) T(avčar), 40. cekini, 42. okulisti, 45. ataka, 46. spikerka.

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Ponovno smo ugotovili, da je prednost poteze v kmečkih končnicah lahko odločilna »premoč« za to ali ono stran. Dogaja se, da kljub kmetu več partije ne moreš dobiti, ker nisi na potezi, se pravi, da se nasprotna, šibkejša stran, utegne ravno še rešiti zgolj zato, ker ima ona besedo. Ali obratno: močna stran dobi partijo ne samo zato, ker ima kmeta več, marveč ji je morala priskočiti na pomoč še srečna okoliščina, da ima potezo. In marsikdaj se dajo te reči tudi precej vnaprej pripraviti, zlasti, ko snuješ prehod v končnico.

Danes si za razliko od zadnjih dveh sobot oglejmo materialno izenačeno pozicijo na diagramu. Vsaka stran ima po enega kmeta, le da je na pote-

zi beli. In kar hitro izračunamo, da bo zdaj zdaj odšel z deske črnega kmetička na a8, da bo kmalu, čez štiri poteze, že močnejša stran. Prestavimo se zdaj v to pozicijo. Črnega kmeta na a8 ni več, marveč je zasedel njegovo mesto beli kralj. In kje stoji črni kralj? Tri mesta na c-liniji je lahko dosegel, ki mu vsako izmed njih jamči remi (c6, c7 in c8), kajti beli je ohranil robnega kmeta, tistega, ki je med vsemi kmeti že med partijo in tudi v končnici nekako najmanj vreden. Kaj se zgodi v tem primeru, pa naj črni drži tisto »slavno« opozicijo ali ne? Beli ima na izbiro dvojce: ali stopi na b-linijo, če mu črni to dovoli in sputi nasprotnega kralja predse ali pa se prestavlja po a-liniji naprej do kraja, pomikajoč za seboj kmeta in ga zdaj črni, šibkejša stran, ne pusti več iz kletke, saj lahko nenehno stopica zdaj na c7, zdaj na c8. Remi kajpak. (Če pa črni ne more dovolj blizu, je seveda izgubljen.) Nekoliko drugačna je zadeva takrat, ko ne gre za robnika, marveč za »močnejša« kmeta. Toda to sodi že v naš prihodnji kotiček. Razmišljajte o tem in poskušajte na deski!

Objava

o delovnem času pri Okrajnem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani in o času, v katerem se sprejemajo stranke

Obveščamo vse državljane, gospodarske organizacije, zavode in ustanove, da bo Okrajni zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani posloval, počenši od 16. januarja 1961, takole:

ob ponedeljkah, torkih in petkih

od 7. do 14. ure,

ob sredo od 7. do 12. ure in

od 14. do 18. ure,

ob sobotah od 7. do 12. ure.

STRANKE BOMO SPREJEMALI:

ob ponedeljkah in petkih od 8. do 12. ure,

ob sredo od 14. do 18. ure.

Glavna pisarna (vložnice) bo sprejemala vloge vsak delavnik med vsem delovnim časom.

Recepte za ortopedske pripomočke, prijave, odjave in spremembe zavarovanja bomo sprejemali vsak delovnik od 8. do 12. ure in ob sredo od 14. do 18. ure.

Z uvedbo novega delovnega časa preneha poslovati pravna posvetovalnica. Informacije s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja lahko dobijo stranke v sobi 50-I.

OKRAJNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE V LJUBLJANI

ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE INVALIDNIH IN DRUGIH OSEB — JESENICE

Vam nudi: vso otroško konfekcijo po zmernih cenah — Usluge knjigovodstva — Kovinsko galanterijo, kakor: podložne ploščice od 1/4 do 2 — salonitni pribor — zidne vložke — metalni šolski pribor — okovje za pohištvo — čevljarke nabitke — galvanke usluge

Priporočamo se za cenjena naročila

Z VSEH VETROV

BREZ BESED

...in to je stroj za pomivanje posode!

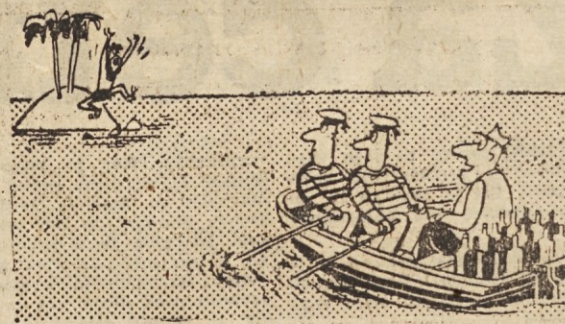
BREZ BESED

BREZ BESED

— Končno le uspeh! Nekdo je ukradel mojo sliko z razstava!

— To je naš stalni dopisnik. Gotovo bo potreboval steklenice za odpošiljanje člankov!

IZGUBLJENI SMO... PARTIZANI SO PRED ZAGREBOM... ŠE DANES BOM POBEGNIL...

